

CROSSDERS BORSSING

METODIKA MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY

SDRUŽENÍ PRO INTEGRACI A MIGRACI, O.P.S.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha - pól růstu ČR

METODIKA MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY

Sdružení pro integraci a migraci, o.p.s.

Na přípravě textů se podíleli:

Klára Holíková
Petr Chmeliar
Pedagogičtí pracovníci škol ZŠ Kladská a Gymnázia Evolution Jižní Město

Autoři:

Marie Konrádová
Kateřina Dederová
Pavla Hradečná
Eva Vojtová
František Cihlář

Editace:

Pavla Lipovčanová
Pavla Hradečná
Marie Jelínková

Jazyková korektura:

Pavla Lipovčanová

Grafické zpracování:

Martin Málek

Tisk:

Tygr u Stromovky s.r.o.
www.migrace.com

VÁŽENÍ PEDAGOGIČTÍ PRACOVNÍCI,

úvodem nám dovolte jen pár slov, které se týkají důvodu a okolností vzniku této publikace. Multikulturní výchova, jakožto průřezové téma ve školním vzdělávacím programu, v sobě skrývá mnoho různorodých oblastí a zároveň s tím také i spoustu námětů k diskuzím, řadu výzev pro učitele i žáky a studenty, a množství složitých otázek, na které objektivně neexistují jednoduché odpovědi.

Předpokládáme, že jste se určitě setkali s mnoha didaktickými pomůckami, které se věnují různým podobám interkulturní výchovy. V naší publikaci bychom vás rádi upozornili na ty z nich, které se zabývají zejména migrační tematikou, protože součástí komplexního interkulturního vzdělávání, zacíleného na formování postojů a hodnot, je bezpochyby i důležitá výchova o migraci. Souběžně s tím také nastiňujeme i k tomu cílené informace a aktivity, které mohou samotnou výuku usnadnit a zefektivnit celý vzdělávací proces.

Naše nezisková organizace Sdružení pro integraci a migraci se kromě dalších aktivit zabývá právě osvětou o migraci, uprchlictví a integraci. Předkládaná publikace vznikla jako součást projektu Crossing borders, financovaného z prostředků ESF v Operačním programu Praha – pól růstu, kde bylo naším cílem mimo jiné vytvořit praktickou didaktickou pomůcku pro vás, pedagogické pracovníky základních a středních škol, jako jednoduchý podpůrný a návodný materiál k přípravě debat, diskuzí a hodin o migraci. Aspirace jsou však mnohem vyšší. Pevně věříme, že tento materiál, ale zejména pak jeho skutečné využívání při práci s tématem migrace ve školách, přispějí v dlouhodobém horizontu k sociální soudržnosti, chápání a respektování sociokulturní rozmanitosti a vztahu k okolnímu prostředí, k porozumění a toleranci jinakostí, a to prostřednictvím kultivace debaty ve vzdělávacích institucích, a povedou k rozvoji sociálních a občanských kompetencí žáků ZŠ a SŠ i k prohlubování odborných znalostí a didaktických dovedností vás pedagogů.

Naše podněty vycházejí z praktických zkušeností, které jsme získali při realizaci řady besed na základních a středních školách v průběhu posledních let, kdy se téma migrace stalo aktuálním a skloňovaným ve všech možných podobách. Naší ambicí je vám nabídnout osvědčené, praxí prověřené a smysluplné metodiky, ať už ty z nich, které se týkají čistě migrace, tak i další, které zasahují i úzce související témata typu rasismus, diskriminace či hate speech. Naš materiál nezastírá hodnotovou orientaci, z níž vycházíme, a sice postoj, že i při vědomí všech rizik a obav je na téma migrace, integrace a uprchlictví nutné pohlížet v souladu s pravidly lidskosti, důstojnosti a rovnosti každého člověka co do základních práv a svobod, což se nevyklučuje s rozvojem kritického myšlení a debatou nad jiným vnímáním odlišností.

Naše metodika je postavena na základní tezi – aby mohli pedagogové vést žáky a studenty k pochopení zásadních pojmů a kontextů v migraci, stejně tak jako k odmítání porušování práv jednotlivců i menšin, předsudků a stereotypů, musejí být sami s těmito pojmy dobře obeznámeni, a zároveň i disponovat výukovými metodami, které žáky a studenty zasáhnou a zaujmou. K tomu, jak pevně věříme, přispěje i tato naše publikace.

Velmi pak musíme ocenit zejména praktické rady a náměty pedagogických pracovníků ze dvou pražských škol, konkrétně ze ZŠ Kladská a z Gymnázia Evolution Jižní Město, bez jejichž pomoci a aktivního, efektivního a fundovaného zapojení by tato metodická příručka vznikla jen stěží. Stejně tak si ocenění zaslouží i jejich žáci a studenti, kteří v praxi dokázali, že se dá vážné téma pojmut i hravou, interaktivní formou a obstáli v diskusích při hledání odpovědí na výzvy současného světa.

OBSAH

1.1.	Úvod do metodiky	8
1.2.	Proč zařadit migraci do výuky?	8
1.3.	Jak zařadit migraci do vzdělávacího plánu?	9
2.	Metody výuky migrace	10
2.1.	Jaké jsou přístupy k výuce tématu migrace?	10
2.2.	Práce s příběhem v tématu migrace.	10
2.3.	Práce s fakty v tématu migrace	14
2.4.	Mediální workshop pro žáky/studenty	16
3.	Migrace ve výuce	20
3.1.	Struktura hodiny pro 1. stupeň ZŠ	20
3.2.	Struktura hodiny pro 2. stupeň ZŠ/SŠ	21
3.3.	MIGRACE I: Úvod.	22
3.4.	MIGRACE II.	28
3.5.	MIGRACE III	40
3.6.	MIGRACE IV.	45
4.	Beseda s hostem migrantem.	46
4.1.	Jak zařadit besedu do výuky?	46
4.2.	Průběh besedy na 1. stupni	46
4.3.	Průběh besedy na 2. stupni	47
4.4.	Pravidla diskuze	48
5.	Dobrá praxe pedagogů	50
6.	Kde hledat informace a vhodné metodiky?	52
6.1.	Interkulturní výchova pro 1. stupeň ZŠ.	52
6.2.	Interkulturní výchova pro 2. stupeň ZŠ a SŠ	53
7.	Přílohy	55
	Příloha č. 1: Práce s příběhem	55
	Příloha č. 2 (a): Texty ke komiksům	57
	Příloha č. 2 (b) a (c): Pracovní list 1 a 2 ke komiksům	60
	Příloha č. 3 (a): Pracovní migrace.	61
	Příloha č. 3 (b): Pracovní vykořisťování a nucená práce	61
	Příloha č. 3 (c): Příběhy „Stromkařů“	63
	Příloha č. 4: Zpráva k mediálnímu workshopu.	64
	Příloha č. 6: Pojmy a definice migrace:	65
	Příloha č. 7: Migrace v obrazech	65
	Příloha č. 8: Mediální workshop:	66
8.	Slovníček pojmů	68

1.1. ÚVOD DO METODIKY

„Interkulturní výchova a vzdělávání přispívají k vytváření respektujících vztahů mezi různými kulturami, aby bylo možno vyhnout se negativním událostem, ke kterým dochází v multikulturních společnostech.“¹

O metodice pro pedagogy a pracovníky škol

Metodika, kterou držíte v rukou, zejména přináší: (a) různé způsoby, jak pracovat ve výuce s tématem příběhu i s fakty, a to vč. postupu při mediálním workshopu, (b) podrobný návrh 4 vyučovacích hodin o migraci (vč. aktivit, pojmů i různé obtížnosti pro I. a II. stupeň ZŠ a SŠ), (c) návrh osvědčené struktury besedy s hostem migrantem. Závěrem pak metodika obsahuje doporučení a komentáře pedagogů, rozcestník metodik i podklady (pracovní listy pro jednotlivé aktivity, slovníček pojmů aj.).

Pokládáme za důležité uvést, že pojmy **migrant** a **cizinec**, přestože mezi nimi lze vysledovat částečné rozdíly, chápeme v této metodice jako synonyma. V textu ale **pracujeme výhradně s pojmem migrant, kterému záměrně dáváme přednost před termínem cizinec**, který evokuje od prvopočátku nežádoucí jinakost. Výraz cizinec pak používáme pouze tam, kde s ním pracují oficiální dokumenty (např. zákony).

S ohledem na přehlednost textu, naplněného praktickými internetovými odkazy, jsme také v metodice přistoupili k **používání generického maskulina**, i s vědomím ne zcela výstižného označení cílové skupiny dětí – žáků a žákyň, studentů a studentek, pedagogů a pedagožek, migrantů a migrantek.

Co je cílem metodiky?

V tématu migrace se často objevuje řada zkreslených informací, které následně přispívají k nevyvážené debatě a chybnému povědomí veřejnosti o této problematice. Pokud si žáci a studenti mají vytvořit na problematiku objektivní názor, je zapotřebí jim umožnit se na dané téma podívat z více úhlů pohledu a vybavit je relevantními informacemi. Pedagog přitom hraje zásadní roli při formování názorů i postojů žáků/studentů k dané problematice. Proto je důležité, aby i pedagog sám k tématům migrace a integrace zaujal stanovisko, dle kterého témata bude učit, byl vybaven potřebnou informační základnou a věděl, jak vést diskusi k tématům, které vyvolávají emoce a rozporuplné názory.

Metodika tedy podává **návod, jak podporovat vzájemnou komunikaci mezi žáky/studenty a cizinci a jakým způsobem lze vychovávat studenty a žáky k toleranci**. Přičemž základním předpokladem ke vzájemnému dialogu a diskusi je potřeba umět si vytvořit **objektivní názor na problematiku**, umět svůj názor reflektovat či přehodnotit, především pak respektovat názor ostatních lidí. K tomu má posloužit právě tato příručka, která nabízí řadu poznatků o migraci a integraci, které mohou sehrát klíčovou roli při utváření si názoru na problematiku migrace a uprchlictví v souvislosti s Českou republikou.

1.2. PROČ ZAŘADIT MIGRACI DO VÝUKY?

Trendy v mezinárodní i vnitrostátní migraci odrážejí historické události v naší zemi, v regionu střední a východní Evropy i ve světě jako celku, a zároveň politicko-geografické vazby mezi zeměmi a naopak; migrační proudy mnohdy spoluvytváří dějinné události a mezinárodní vztahy. Kromě toho studium migračních trendů propojuje několik vědních disciplín (především geografie, sociologie, ekonomie, historie, antropologie), a tedy i školních výukových předmětů (**zeměpis, dějepis, společenské vědy**). Výuka o migraci tedy podporuje u studentů **rozvoj schopnosti zasadit si věci do souvislostí**. Při studiu migračních proudů, které se v tom či onom historickém období dotkly českého území nebo se odehrávají v současnosti, se student učí **chápat socioekonomické rozdíly mezi státy**, uvědomuje si **dopady politických konfliktů na životy jednotlivců**, je veden k úvahám o tom, jaké faktory člověk zvažuje, když se o migraci rozhoduje, a za použití historických materiá-

lů, filmů či médií poznává rozdíly mezi zkušenostmi různých typů migrantů či migrantek v minulosti a dnes. I proto je **migrace nosným tématem na informace i podněty pro analytické myšlení**. Výuka o migraci je důležitá i pro vyvažování vlivu zkreslených informací, které se ve společnosti šíří skrze média, sociální sítě, řetězové e-maily či rétoriku některých politických aktérů. Právě práce s informacemi z médií, ale hlavně z oficiálních dokumentů, statistik či výzkumných zpráv poskytuje jedinečnou příležitost pro **trénink kritického uvažování, trpělivost, schopnost hledat a nacházet to podstatné** a v neposlední řadě udělat si vlastní názor.¹

1.3. JAK ZAŘADIT MIGRACI DO VZDĚLÁVACÍHO PLÁNU?

Na základě Bílé knihy se do materiálů definující vzdělávací obsahy, RVP, dostala kromě jiného také **průřezová témata**. Tedy témata, která lze probírat ve všech předmětech a vzdělávacích oblastech.² Průřezová témata jsou definovaná Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) a jsou povinnou součástí základního vzdělávání, jejich rozsah a způsob realizace stanovuje Školní vzdělávací program. Téma migrace lze zařadit do průřezových témat: „Osobní a sociální výchova“, „Výchova demokratického občana“, „Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech“, „Multikulturní výchova“ i „Mediální výchova“. Protože je migrace velmi složité téma a ze zkušenosti škol se ukázalo, že časová dotace na toto téma je nedostačující, doporučujeme téma zařadit i v rámci **vzdělávacích oblastí** základního vzdělávání a to především Jazyk a jazyková komunikace – Český jazyk a literatura, Člověk a společnost – Výchova k občanství, Dějepis, Člověk a příroda – Zeměpis, Člověk a jeho svět.³ Pro gymnázia téma migrace lze zařadit navíc v rámci předmětu Občanský a společenskovědní základ (obsahově migrace protíná sociologii, psychologii i právo).

1 JANUROVÁ, K., PAVELKOVÁ, L. (2018): Česko jako malá laboratoř mezinárodní migrace. Geografické rozhledy, 27(4), 20–23.

2 KOCOUREK, J. (2010): Vzdělávání o interkulturním setkávání [Education about Intercultural meeting] www.inkluzivniskola.cz

3 RVP (2016): Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. MŠMT. Dostupné na: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

2. METODY VÝUKY MIGRACE

2.1. JAKÉ JSOU PŘÍSTUPY K VÝUCE TÉMATU MIGRACE?

Cílem výuky o migraci je předat žákům a studentům základní informace, které jim umožní alespoň základní orientaci v poměrně komplikovaném a aktuálním tématu. Pro pochopení **kontextu migračních pohybů** je třeba rozumět situaci v zemi původu migrantů, tedy důvodům vedoucím k migraci (obecné důvody, proč se lidé rozhodli odejít z této země), a zároveň se seznámit i se situací země příchodu (jak migrace ovlivní zemi, kam migranti půjdou). Další perspektiva pohledu na migraci je pak přímo od migrantů samotných (jaké byly jejich osobní motivace, které k migraci vedly). Obecně se tak na migraci díváme z **makro pohledu** a **mikro pohledu**. Makro pohled se zaměřuje na obecné pochopení celosvětových migračních pohybů, mikro pohled na pochopení migračního procesu jednotlivce. Při výuce migrace je tedy nezbytné **pracovat s fakty** (data, informace, zdroje), a zároveň je velmi užitečné souběžně **pracovat i s příběhem** (kontext migrace i porozumění důvodům migrace). V následujících částech se proto věnujeme (a) typům a způsobům práce s příběhem a (b) práce s fakty, zejména porozumění médiím a případným manipulacím či dezinformacím.

2.2. PRÁCE S PŘÍBĚHEM V TÉMATU MIGRACE

Příběhy jsou často nejlepší ukázkou jednotlivých typů migrace a důvodů, které vedou lidi k odchodu do jiných států i světadílů. Tyto důvody mohou být velmi rozdílné, vždy záleží na celé řadě faktorů, mimo jiné i na situaci okolních států a na individuálním rozhodnutí jednotlivce, které se v rámci této metody pokoušíme konkretizovat a přiblížit dětem „uživatelsky přátelskou“ formou, pomocí vyprávění osob s přímou zkušeností s migrací. Výuka se tak nespokojí s pasivním získáváním informací „zvenčí“. Práce s příběhem pomáhá žákům a studentům **vcítit se do situace migrantů, pochopit jejich důvody a motivace k migraci**, a také si snáze představit, co proces migrace obnáší. Příběhy lidí s přímou migrační zkušeností tak pomáhají dotvářet celkový obraz migračních procesů, které zprostředkovávají média, statistiky a analýzy, a vedou k bližšímu poznání kontextu celé problematiky. Metoda výuky práce s příběhem může být dále rozdělena na 3 specifické formy, které se liší v detailech podle způsobů práce s příběhem. Tyto formy jsou:

- Práce s příběhem v klasickém textu.
- Práce s příběhem v komiksu.
- Práce s příběhem ve filmu.

A. Práce s příběhem v klasickém textu:

Pokud se rozhodnete pracovat s **příběhy v textu**, dbejte na to, aby příběhů bylo vždy více a zejména pak, aby byly rozdílné, díky čemuž je studenti poté budou moci snáze porovnávat. Doporučujeme také pracovat s příběhy ve skupinách, a to nejen z toho důvodu, že tento způsob u žáků rozvíjí schopnost spolupráce. V tomto případě jde zejména o to, že jsou vystaveni situaci, kdy musejí obhájit své názory před ostatními spolužáky a zároveň se naučí respektovat a přijímat názory druhých. Navíc to rozvíjí schopnosti sebevyjádření, vnímání druhých, spolupráce, vzájemné komunikace a tolerance.

Postup, jak pracovat s příběhem v textu:

Přípravná fáze:

1. Připravte si různé příběhy migrantů (počet příběhů dle počtu vytvořených skupin studentů). Ideálně by se v příbězích měly vyskytovat tyto typy migrantů: válečný uprchlík, politický uprchlík, ekonomický migrant, migrant za studiem, migrant za sloučením rodiny (případně další typy dle uvážení).

Příběhy lze převzít například ze **SIMI Blogu Bez vrásek** – obsahuje reálné příběhy úspěšných i méně úspěšných migrantů v ČR. Naleznete zde zajímavé rozhovory, články, videa. Link: <http://bezvrasek.migrace.com/>.

2. K příběhům si připravte otázky typu: *kdo je hl. hrdina příběhu; odkud pochází; kam míří; proč odešel ze své země; nachází se v příběhu nějaký pojem, kterému nerozumíte; jak se mu dařilo v nové zemi; přišla rodina za ním, nebo zůstala v původní zemi; byla cesta hrdiny komfortní; pokud ne, proč atp.*

Práce ve třídě:

3. Ve třídě následně utvořte skupiny ze studentů (podle počtu příběhů) – ideální velikost skupiny je podle našich zkušeností 2–4 žáci.
4. Každé skupině rozdejte jeden příběh s otázkami. Nechte žáky navzájem si příběh přečíst a odpovědět na zadané otázky. Poté nechte každou skupinu představit svůj příběh ostatním. Společně o tématu diskutujte.
5. Ukázkou, jak pracovat s příběhem, najdete v **příloze č. 1**.

B. Práce s příběhy v komiksech

Práci s komiksem je možné rozložit do několika hodin. Je velmi důležité mít k dispozici dostatek času na přečtení komiksu a debatu o otázkách souvisejících s příběhem. Doporučujeme zadat čtení komiksu např. jako domácí úkol.

Před samotným čtením a rozbořem textu se osvědčilo seznámit žáky se situací uprchlíků v České republice, jakož i se základními pojmy, které se k tématu vztahují.)

Příklad práce s komiksy na téma migrace ilustrujeme na knize **Můj svět** (odkazy na jednotlivé příběhy viz dále v aktivitě). Tato publikace obsahuje čtyři příběhy, doplněné o fotografie ze zemí, odkud uprchlíci pocházejí. První příběh vypráví o čečenském mladíkovi, který uteče do České republiky kvůli svým politickým postojům, za které mu hrozilo vězení a smrt. Druhý příběh se věnuje školákovi z Mongolska, jenž si zvyká na nový život v Maďarsku. Třetí příběh líčí útěk mladého muže před bídou a nemocemi z Mosambiku do Itálie, a konečně poslední příběh vysvětluje, proč musela mladá žena kvůli své křesťanské víře utéct z muslimské země a začít nový život bez své rodiny v Maďarsku. Všichni protagonisté mají jedno společné – potýkají se s diskriminací, jazykovou bariérou a s problémy, které přímo souvisejí s pobytem v nové zemi.

Postup, jak pracovat s příběhem v komiksu:

Přípravná fáze:

1. Přečtěte si všechny komiksy, které budete žákům zadávat. Je velmi důležité, abyste komiksy dobře znali, a mohli tak reagovat na případné dotazy.
2. Zadejte žákům čtení celého komiksu či vybrané části za domácí úkol. Elektronická verze komiksu je ke stažení na webových stránkách SIMI, v sekci *Ke stažení* a v kapitole *Publikace*. Můžete si stáhnout jednotlivé příběhy 4 hrdinů (ke každému příběhu naleznete doprovodné texty viz **příloha č.2 (a)**, pracovní list 1 viz **příloha č.2 (b)**).
  - a. Mongolsko a příběh Tomiho: http://www.migrace.com/docs/180228_muj_svet_mongolsko.pdf.
  - b. Čečensko a příběh Saida: http://www.migrace.com/docs/180228_muj_svet_cecensko.pdf.
  - c. Mosambik a příběh Fernanda: http://www.migrace.com/docs/180228_muj_svet_mosambik_small.pdf.
  - d. Náboženská nesnášenlivost a příběh Semy: http://www.migrace.com/docs/180228_muj_svet_pribeh-semy.pdf.

Práce ve třídě:

3. Připravte okopírovaný pracovní list 1 (**viz příloha č. 2 b**) pro každého žáka či pro malé skupinky. Nechte žáky přečíst doprovodné texty Čečensko, Mongolsko, Afrika a Náboženská (ne)sloboda (**viz příloha č. 2 a**).
4. Krátce diskutujte nad úvodními texty.
5. Volně diskutujte nad komiksem či jeho částmi. Nechte žáky vyjádřit jejich dojmy ze čtení. Poté můžete položit otázky k diskusi, uvedené v pracovním listu 2 (**viz příloha č. 2c**).
6. Za domácí úkol můžete nechat žáky napsat krátký příběh na uvedená témata.

Další zdroje inspirace:

- Komiks **Jednou se zase setkáme, Sanam** je součástí metodiky **Hello Czech Republic – doma v nové zemi** od organizace META, vytvořené ve spolupráci s UNHCR. Komiks představuje příběh uprchlíka – mladého chlapce, který putuje z Afghánistánu do Evropy. Naleznete zde: http://meta-ops.cz/sites/default/files/meta_komiks_hello.pdf. Metodika a výukové materiály (str. 16-32) zde: http://meta-ops.cz/sites/default/files/meta_prirucka_hello_cr.pdf.
- Také doporučujeme metodiku **Jak vyžrát na komiks**, která vznikla ve vzdělávacím programu **Varianty**, realizovaném společností *Člověk v tísni*, konkrétně pak **metodický list Nový svět**, zpracovaný ke stejnojmennému románu. Naleznete ho na str. 48-58 metodické příručky pro využití komiksu ve výuce: https://www.varianty.cz/download/docs/3240_jak-vyzrat-na-komiks-web.pdf.

C. Práce s filmem ve výuce

Mnoho pedagogů, se kterými spolupracujeme při pořádání besed na školách, zmínilo, že jim při výuce o migraci velmi pomáhá používání audiovizuálních materiálů. Dobře zvolený audiovizuální materiál umožňuje učitelům především tolik důležité nastínění alespoň základních souvislostí, které se migrace dotýkají, ale současně i poměrně rychle vtáhne žáky a studenty do konkrétních příběhů, na nichž lze úspěšně demonstrovat složitost celé problematiky a s nimiž se žáci a studenti právě díky zvolené formě snáze ztotožní. Dokumentární filmy navíc často odkrývají další možné úhly pohledu na problematiku.

Hlavním zdrojem zpravidla bývají filmy a metodiky k filmům od společnosti *Člověk v tísni* (distribuované zejména v rámci programu **Jeden svět na školách**). V naší metodice bychom nicméně rádi mimo jiné představili také filmy, které vznikly pod hlavičkou **SIMI**. Ke každému filmu, resp. i krátkému video spotu, je připraven také návod, jak s daným materiálem pracovat, a nechybí ani navržená návazná aktivita. Doporučujeme také stránku <https://www.promitejity.cz/>, kde si po registraci můžete stáhnout jakýkoliv film, který byl promítán v rámci jednotlivých ročníků festivalu Jeden svět. Obzvláště pak pro naše téma doporučujeme filmy ze sekce migrace.

Jak pracovat s filmy ve výuce:

Aktivita:

- **Pracujte** s filmem **SIMI Lepší život, 2012** (26 minut) – Online: <https://www.youtube.com/watch?v=4RVmRL0nYIs>.
- Film vypráví příběhy čtyř migrantů a migrantek z Ukrajiny, Vietnamu, Kyrgyzstánu a Moldávie, kteří si vybrali Českou republiku jako místo, kde chtějí žít a pracovat. Přivádí je k nám sen o lepším životě.

Postup:

Přípravná fáze:

1. Nejdříve se sami podívejte na film **Lepší život** a zamyslete se nad hlavní myšlenkou, kterou chcete žákům/studentům předat. Podle toho si připravte otázky k diskusi. Popřípadě si více nastudujte otázku pracovní migrace do ČR.
2. Je možné použít jen část z filmu, nicméně je potřeba myslet na zachování vyznění snímku a jeho sdělení v souvislostech.

Práce s filmem v hodině:

3. Pracujte s žáky/studenty v hodině:

4. **Ptejte se:**

- Jak se migrantům z filmu u nás žije a pracuje?
- Jak nahlíží na naši zemi i naši mentalitu?
- Jaké problémy musí řešit při cestě sem a životě v Česku?
- Zažívají zde migranti opravdu svůj lepší život?
- Proč často migranti vykonávají podřadnější povolání? Je možné to změnit?

5. **Pokládejte žákům další otázky:**

1. Co je zajímavé na neznámém člověku?
2. Čím nás může obohatit člověk, kterého vidíme poprvé?
3. Máte nějaké společné rysy s hlavními hrdiny příběhu?
4. Zkuste zařadit aktivitu na identitu. (Viz cvičení na str. 42)
5. **Nezapomínejte na reflexi:** Vyzdvihněte především emoce, fakta a celkový dojem z filmu. Doporučujeme reflexi pomocí jednoho slova nebo věty, kdy žáci opět dojem z filmu zhodnotí.

Více informací o ekonomické migraci a tzv. migraci za lepším životem se můžete dočíst v článku od Marie Heřmanové. Článek vyšel v Deníku referendum.⁴

Další filmy i příkladové aktivity naleznete dále v **kapitole 3: Migrace ve výuce** a v přílohách 3 (a, b).

Zdroje inspirace – filmy k tématu migrace:

Dobrovolná migrace:

- Ze série různých příběhů o lidech, jejichž domovem se stala Praha. Lze použít video **Mezi svými** (2:05): <https://www.youtube.com/watch?v=QupxPrv-vLA>, které seznamuje diváky s tím, jak probíhalo začlenění nových obyvatel Prahy do společnosti a jakou roli v něm sehráli Češi.
- Kampaň Poradny pro integraci **Cizinci v ČR** (9:09). Ukazuje známé osobnosti České republiky, které mají původ v jiné zemi. Naleznete zde: <https://www.youtube.com/watch?v=0zB2dF8oCmA>.
- Příběh **Ochgerel** z Mongolska (4:03) o jejich začátcích v České republice. Příběh je dostupný i jako text na stránkách organizace META. Video dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=GBmc3JfH5Pk>.

Nedobrovolná migrace:

- Film **Šádí** o kurdské dívce stejného jména, která byla samotná poslána do Švédska, vypráví o jejím stesku po matce a osobní odvaze při přizpůsobování se novému světu. Doporučuje ho organizace META a je součástí její metodiky **Hello Czech Republic**. Další metodické materiály jsou k nalezení na stránkách www.meta-ops.cz, film ke zhlédnutí zde: <https://www.youtube.com/watch?v=w6wkAUqqmag>. Metodické listy k filmu naleznete v metodice Hello Czech Republic (str. 34-40).
- Audiovizuální záznam – Příběhy syrských uprchlíků v Německu. Název **Cíl: Německo, zdroj: Český rozhlas**. Naleznete zde: <https://interaktivni.rozhlas.cz/cil-nemecko/>.

⁴ Heřmanová, M. (2018): Jak se stát ekonomickým migrantem? Deník Referendum. Dostupné na: <http://denikreferendum.cz/clanek/27525-jak-se-stat-ekonomickym-migrantem>

2.3. PRÁCE S FAKTY V TÉMATU MIGRACE

Mimo práce s příběhem mají ve výuce o migraci nezastupitelnou roli fakta, která se nezřídka v moři informací a názorů ztrácí. Hlavním zdrojem informací o migraci bývají média, proto (viz dále) klademe důraz na nepodceňování znalostí základních faktů a umění s mediálními zprávami správně zacházet.

Kde hledat základní data, statistiky a informace o migraci?

- **Český statistický úřad** poskytuje informace o migrantech v České republice. Každý rok vydává publikaci Cizinci v ČR, kterou je možné si zdarma objednat.
- **Ministerstvo vnitra ČR** poskytuje každý měsíc aktuální údaje o počtu osob s povolením k pobytu na území České republiky.
- **Eurostat** sdružuje informace ze všech členských států EU v jednotné databázi. Publikace Eurostatu je možné stáhnout ve formátu PDF.
- **Evropský portál o integraci** (European Web Site on Integration) poskytuje zejména informace o integraci migrantů v členských státech EU (obsahuje i profily jednotlivých zemí) a integrační politice EU.
- **OECD** na svých stránkách uvádí statistiky imigrace v 34 členských zemích – kromě Česka zde najdete také například informace o Slovensku, Španělsku, Německu, USA, Velké Británii a Kanadě.
- **Mezinárodní organizace pro migraci** (International Organisation for Migration, IOM) vydává zprávy o migraci ve světě, které je možné stáhnout ve formátu PDF. IOM se také účastní projektu vytváření migrační profilů různých světových zemí. Tyto profily najdete ZDE.
- **UNHCR** (Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, United Nation High Commissioner for Refugees) spravuje statistickou databázi počtů uprchlíků, lidí s uznaným azylem a také vnitřně přesídlených uprchlíků (tzv. IDPs, Internally displaced persons).
- **MIPEX** – Index integrace (Migrant Integration Policy Index) je index hodnotící integrační politiky států (nikoliv však každodenní praxi). Portál MIPEX nabízí portréty států a také možnost vytvořit vlastní grafy a mapky z dostupných dat.⁵

Zkreslená data médií, která přispívají ke stereotypům!

Média se podílejí na utváření názorů většinové společnosti, a to samozřejmě nejen v oblasti migrace. Proto je součástí interkulturních kompetencí i adekvátní vnímání mediálních zpráv. Je nutné si uvědomit, že média „nejsou odrazem sociální reality, ale pouze jejím interpretativním zpracováním.“⁶ To je i tím, že přímo cílí na určité skupiny konzumentů, kterým se snaží zprávu „prodat“. Navíc se média opírají o nezpochybňované a paušálně zjednodušující soudy, které rezonují s představami a hodnotami těch, kteří je konzumují.⁷ Většinová společnost je těmto paušálním soudům (stereotypům) vystavována v takové míře, že se do jejího vnímání začnou promítat. Toto lze vysledovat například i na současných představách společnosti o migraci či migrantech.

Dezinformace o migraci a jejich dopad na společnost

Poslední dobou však už v médiích nejde pouze o vykreslení určitého obrazu migrantů pomocí stereotypů, tedy o takřka standardní manipulaci v médiích, ale přímo o cílené falešné zprávy, které se snaží konzumenty médií záměrně uvést v omyl. Jako příklad lze uvést nedávné výsledky voleb v České republice, kdy se v médiích objevilo mnoho zavádějících zpráv ohledně migrace a společnost se rozdělila na 2 tábory podle toho, zda voliči byli pro migraci, nebo proti. Přitom vymizela kritická diskuze ohledně tématu. „Nízká dovednost společnosti rozeznat dezinformace či posouzení účelově interpretovaných dat mohou způsobit bipolarizaci společnosti či strategické směřování země,“⁸ říká Michal Kaderka, učitel mediální výchovy na pražském Gymnáziu Na Zatlance a spoluzakladatel a koordinátor Aliance pro otevřené vzdělávání. Dezinformace tak míří především na skupinu lidí, která o daném tématu nemá dostatek informací.

Hlavním úkolem dezinformací je přitom vzbudit emoce a pochybnosti, což se právě v tématech souvisejících s migrací zřetelně ukazuje. Příkladem toho je například dezinformační zpráva o tajném dovozu imigrantů z Německa do České republiky, kterou šířil i jeden senátor. V rozhovoru pro Parlamentní listy nejmenovaný senátor uvedl, že má zprávy „že v Mnichově se autobus nelegálními migranty naplní a v Praze se rozptýlí a nikdo neví kam, nikoho to nezajímá“. Dezinformaci hned druhý den vyvrátilo ministerstvem vnitra zřízené Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám na Twitteru, kde uvedlo, že senátor by měl uvést zdroje, odkud čerpá. Celý vyvrácený hoax naleznete na serveru manipulatori.cz.

Dalším příkladem je vtíp, který se začal velmi rychle šířit jako hoax. Šlo o údajnou fotografii Náplavky v Praze, kde prý mělo být stanové městečko uprchlíků. Fotka byla sdílena stránkou, která je plná sarkasmu a humoru. Dezinformace se ale začala během několika hodin šířit jako fakt a nyní má přes 3700 sdílení. Když se zamyslíte, kolik máte jenom na svém facebookovém účtu přátel, dokážete si představit, kolik lidí tuto zprávu mohlo vidět. Přitom pravdou je, že jde o nábřeží v Paříži, kde touto formou lidé upozorňovali na nedostatek sociálních bytů.

Celou zprávu najdete též na serveru manipulatori.cz

Během besed tak pořádáme mediální workshop, kde žáky seznamujeme s technikami manipulace v médiích, také je na konkrétních příkladech učíme kritickému myšlení. V metodice přinášíme strukturu mediálního workshopu a jeho použití v kontextu migrace.

⁵ CIC (2017): Kde hledat statistiky týkající se migrace? Dostupné na: <http://www.cicpraha.org/cs/pro-verejnost/zakladni-informace-o-imigraci-v-cr/kde-hledat-statistiky-tykajici-se-migrace.html>.

⁶ MKC Praha (2003): Nečitelní cizinci, Jak se (ne)píše o cizincích v českém tisku. MKC Praha, ISBN: 80-239-1137-6, s.8.

⁷ MKC Praha (2003): Nečitelní cizinci, Jak se (ne)píše o cizincích v českém tisku. MKC Praha, ISBN: 80-239-1137-6, s.9.

⁸ KADERKA, M. (2018): Analýza stavu mediálního vzdělání. Dostupné na: http://www.evropskehodnoty.cz/wp-content/uploads/2018/03/Analýza_Stav_medialniho_vzdelavani_CR.pdf, s.2.

2.4. MEDIÁLNÍ WORKSHOP PRO ŽÁKY/STUDENTY

Jak poznat manipulaci v médiích – aneb práce s fakty v souvislosti s tématem migrace

Cíle mediálního workshopu:

- Žáci/studenti si osvojí základní techniky manipulace ohledně migračních článků v médiích, naučí se manipulaci rozeznat a uvědomí si rozdíl mezi věrohodným zdrojem a nevěrohodným zdrojem.
- Žáci/studenti se naučí ověřovat zdroje informací.
- Žáci/studenti si vyzkouší, jak jednoduché je objektivní zprávu přepracovat na manipulativní zprávu.

Jak poznat manipulaci v médiích či zavádějící článek?

- **Uvědomění:** zadejte žákům/studentům jednoduchou aktivitu na začátek.
- **Cíl:** žáci/studenti si uvědomí, jak média manipulují se čtenáři v oblasti migrace.
- **Postup:** nechte žáky/studenty přečíst článek, který informuje o tom, že migranti přinášejí do Evropy choroby, které zde byly vymýceny a lékaři se tak kvůli tomu dostávají do problémů. Článek stáhněte na stránkách Globe24.cz, odkaz na článek zde:
- <https://globe24.cz/svet/15932-migranti-prinasi-choroby-ktere-byly-v-evrope-vymyceny-lekari-se-dostavaji-do-problemu>
- Po přečtení žákům/studentům dávejte návodné otázky ohledně toho, **zda je článek zavádějící**, nechte je na jednotlivé otázky odpovídat ANO, NE.

TIP: Odpovědi mohou být zábavnou formou. Například, pokud žáci budou chtít odpovědět ano, tak si stoupnou.

- a) Snaží se článek podsunout cizí názor?
- b) Máte pochyby o důvěryhodnosti autora a zdrojů, ze kterých vychází?
- c) Obsahuje článek hanlivé urážky a nálepky?
  - **Zeptejte se žáků/studentů, zda ví, co znamená nálepkování.**
- d) Odhaluje článek exkluzivní informace, které byste se jinak nedozvěděli?
- e) Vzbuzuje ve vás článek strach, paniku nebo rozhořčení?⁹

Pokud žáci/studenti alespoň jednou odpověděli ANO, vysvětlete jim, že článek je manipulativní a pusťte se s nimi do rozkrývání manipulace v článku.

Rozkryjte s žáky/studenty manipulativní techniky článku:

Dávejte úkoly:

- Najděte v článku místo, kde se vám někdo snaží podsunout cizí názor.
- Zkontrolujte, zda je pod článkem uveden autor (pokud ano, dohleďte s žáky další články autora, pokud ne, tato skutečnost už sama vypovídá o důvěryhodnosti článku)
- Nálepkuje článek někoho? Koho a čím?
- Je zde nějaká exkluzivní informace? Pokud ano, pokuste se ji vyhledat s žáky v jiných tuzemských i zahraničních médiích, taková zpráva by byla jistě všude (především v Německu).
- Vzbuzuje článek emoce? Jaké? Co to o článku vypovídá?
- Má článek fotografii? Zaměřte se na to, co má fotografie čtenářům článku sdělit.
  - Vyvolává fotografie emoce?
  - Je fotografie pořízena z místa, o kterém článek informuje, nebo má jen dokreslovat situaci?
  - Víte, kde se dá fotografie či video z internetu ověřit?
  - Zkuste si fotografii se studenty ověřit. Návod na ověření fotografie naleznete zde: http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/zajimavosti/_zprava/navod-jak-overit-pravost-nebo-aktualnost-fotky-k-terou-nekdo-sdili-na-internetu--1526937.

- S žáky můžete probrat další otázky týkající se článku. Otázky řešte postupně: další dotaz/úkol začnete řešit až ve chvíli, kdy mají děti zpracovaný ten předchozí.

Další otázky ke článku:

- *Vzpomeňte si na skutečný počet migrantů podle Zprávy. Kolik uvádí autor článku a čím tento údaj dokládá? Mluví pravdu?*
- *Vzpomenete si na názvy nemocí v článku? Co Vám autor o těchto nemocích sdělil?*
- *Dozvěděli jste se, o které nemoci se jedná a zda jsou nakažlivé, či ne? Proč myslíte, že autor zatajuje názvy nemocí?*
- *Co má autor na mysli, když píše „vzácné kmeny chorob.“? Co tím autor chtěl říct?*
- *Jaký pocit ve vás článek vyvolal? Je pozitivní nebo negativní?*
- Podrobnou analýzu článku se správnými informacemi a daty naleznete na stránce FAK-TUS.INFO, odkaz na rozbor článku zde: <http://faktus.info/2016/10/31/migranti-nepřinasi-nemoci/>.

Kromě rozpoznání manipulace v médiích se při besedách na školách také věnujeme osvojení si technik manipulace. Žáci/studenti dostanou za úkol k fotografii či článku vymyslet šokující titulky. Dalším způsobem, jak žáky naučit rozpoznávat manipulativní text, může být přepracování neutrálního článku do rétoriky zvoleného média. Přepracovaný článek bude tedy napsán tak, aby byl atraktivní pro čtenáře zvoleného média. Mediální workshop naleznete v **příloze č. 8**. Text k mediálnímu workshopu pak v **příloze č. 4**.

Techniky manipulace v médiích:

- **S žáky/studenty můžete dále diskutovat nad jednotlivými technikami manipulace.**

1. (NEDŮ)VĚROHODNÝ ZDROJ:

Zeptejte se žáků/studentů, co podle nich není věrohodný zdroj.

Autor v článku neodkazuje na zdroje informací a dat; odkazy, na které se autor odvolává, jsou nefunkční; u článku není zveřejněn autor; autor odkazuje na neexistující články a autory.¹⁰

Zeptejte se žáků/studentů, jak by si zdroj ověřili.

Mělo by zaznít: Otevírat internetové odkazy, vyhledávat zdrojové stránky článku, zjistit si informace o autorovi (popřípadě jeho další články), zdrojové stránky (články) číst celé – často bývá informace vytržena z kontextu. Vyhýbat se čtení pouze titulků bez přečtení celého článku. *Obzvláště u článků s tématem migrace jsou zejména v poslední době nadpisy článků velmi zkreslující!*

2. VYMÝŠLENÍ FAKTŮ (DEZINFORMACE):

Zeptejte se žáků, jak podle nich vypadá dezinformace.

Mělo by zaznít: Skandální vymyšlená informace, která má za cíl šokovat a vyvolat nejistotu. Pokud lidé sdílejí tuto falešnou (poplašnou) zprávu dál, a to zpravidla na sociálních sítích, vytvoří se vlna strachu – upozorněte žáky, že takovým dezinformačním zprávám se říká hoax, a zdůrazněte jejich nebezpečnost – vyvolání paniky a obavy je zpravidla záměrem autorů podobných hoaxů.¹¹

Zeptejte se žáků/studentů, jak by s dezinformací pracovali.

Návod pro žáky/studenty: Nejprve se pokuste zprávu „vygooglit“. Pokud by zpráva byla tak šokující, psalo by o ní množství zahraničních i tuzemských médií. Je dobré si přečíst, co o informaci píší zahraniční média. Dále pokračujte jako při bodu číslo 1 (ověřte zdroje, autora, odkazy). Jedná-li se o video či obrázek, také ho zadejte do Googlu či jiného prohlížeče, mnohdy to již mohlo být použito v jiných zprávách nesouvisejících s tématem.

⁹ Zvolši.info (2017): *Manuál*. Dostupné zde: <http://zvolši.info/manual-2/>
¹¹ Zvolši.info (2017): *Manuál*. Dostupné zde: <http://zvolši.info/manual-2/>

3. MANIPULACE S OBRAZOVÝMI PROSTŘEDKY

Zeptejte se žáků/studentů, kdo z nich umí pracovat ve photoshopu.

Mělo by zaznít: Manipulaci s obrazem můžeme vidět především v reklamě. Vše je založeno na klamu a ten je vytvořen buď photoshopem, nebo kontextem. Lidé jsou velmi často vizuálně orientovaní. Pokud tedy uvidíme citově nezabarvenou informaci doplněnou o „hororovou“ fotografii, stane se z ní zákonitě i „hororová“ zpráva. Důraz je tu znovu kladen na vyvolání silných emocí, především pak vzteku nebo strachu.¹²

Zeptejte se žáků/studentů, jak by s takovou fotografií v článku pracovali.

Mělo by zaznít: Často jde pouze o ilustrační fotografii, je proto dobré si článek otevřít na jiném médiu a podívat se, jaký obrázek k němu zvolilo jiné zpravodajství. Důležité je i znovu pátrat po zdroji obrázku. Např. Google i jiné vyhledávače totiž nabízejí vyhledávání i podle obrázku. Na obrázek klikneme pravým tlačítkem myši a zvolíme „Kopírovat adresu URL obrázku“ a poté již adresu vložíme do vyhledávače.

4. MANIPULACE S JAZYKEM

Zadejte žákům/studentům, ať každý si z nich vybere jeden předmět ve třídě, kterému dá nějakou vlastnost a jednou větou ho co nejbarvitěji popíše. (Ostatní žáci mohou hádat, o jaký předmět se jedná).

Mělo by zaznít: Média často používají i jazykové triky, kterými nám zprávu emočně přikrášlují. Často se během „migrační krize“ v novinách objevovalo odosobnění migrantů (dehumanizace). Migranti/uprchlíci zde byli vylíčení jako objekty, nikoliv subjekty, což se vyznačuje například používáním sloves v trpném rodě, kupř.: „vlna se valí, uprchlíci jsou umístěni...“ apod. Média také často používají nesprávné, nelogické a nekorektní výrazy.¹³

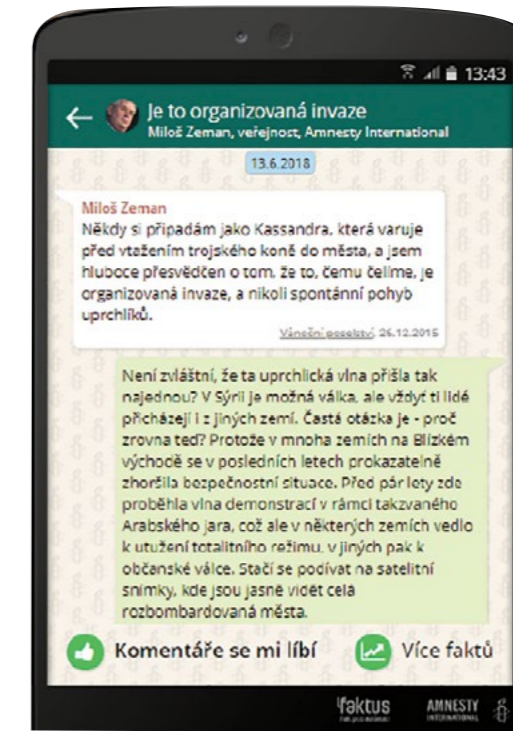
Další technikou manipulace jsou opakující se výrazy a stereotypní obrazy ve zprávách, jako např. „dětské štíty“ či „mladí muži“ (např. v souvislosti s migračními toky v roce 2015).

- Připomínáme, že další aktivitu k manipulaci v médiích, naleznete v **příloze č. 8**.

¹² Zvolši.info (2017): *Manuál*. Dostupné zde: <http://zvolshi.info/manual-2/>

¹³ Jsme tomy (2017): *Migrace a Média*. Dostupné na: <http://jsmetomy.cz/wp-content/uploads/2017/02/migrace-a-m%C3%A9dia-leden-2017.pdf>

Zdroj: Amnesty International, https://www.amnesty.cz/migracnimyty?utm_source=mail&utm_medium=button&utm_campaign=MigracniMyty

Odkazy na další zdroje:

- **Petr Nutil pro MEDIAHUB** sepsal návod, jak si ověřit informace na internetu: <http://mediahub.cz/komentare/900441-jak-si-overit-informace-na-internetu-prakticky-navod-pro-odhaleni-hoaxy-lzi-a-nesmyslu>.
- **Petr Nutil pro MEDIAHUB** také sepsal návod, jak se vypořádat s problematickými zdroji na internetu: <http://mediahub.cz/media/901488-jak-poznat-problematicke-zdroje-na-internetu>.
- **RESPEKT** se také zabývá poplašnými zprávami ve **Speciálu o dezinformacích**: <https://www.respekt.cz/special/2017/dezinformace/jak-to-bylo-skutecne>.
- Doporučujeme také **Surfařův průvodce po internetu** od studentů **Masarykovy Univerzity v Brně**: <http://zvolshi.info> a jejich nově vyšlou knihu o dezinformacích, **Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích!!!** (ISBN 9788026418054)
- Již ověřené a vyvrácené hoaxy a dezinformace naleznete také na **Manipulátorech**: <http://manipulatori.cz/>.
- Ověřování poplašných zpráv se také zabývá **Hate Free**: <http://www.hatefree.cz/>.
- **Faktus.info** je zaštitěno organizací Člověk v Tísni, o.p.s. a jedná se o tým dobrovolníků, sledujících veřejnou komunikaci a vyhledávají relevantní informace, aby podpořili férovou diskuzi o aktuálních tématech. Jsou zde analýzy, rozhovory a též vyvrácené hoaxy týkající se především migrace: <http://faktus.info/>.
- Zajímavé informace také přináší speciál o dezinformacích **Aktuálně.cz**: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/valka-dezinformace-fake-news/r~7bfb35b23bb311e7886d002590604f2e/>
- Za zmínku stojí také nově vzniklý projekt **Amnesty International Migrační Mýty**, kde jsou komentované autentické výroky představitelů České republiky zaznamenané monitoringem médií. Komentáře na výroky jsou sestaveny z analýz Faktusu a Amnesty International. Naleznete zde: <https://www.amnesty.cz/migracnimyty>.

3. MIGRACE VE VÝUCE

Tato kapitola přibližuje koncept výukového programu o migraci a integraci pro základní školy, který pořádají pracovníci SIMI. Koncept je dále popsán tak, aby ho bylo možné na školách realizovat jak samostatně, tak (v případě vašeho zájmu) i ve spolupráci se SIMI. Obecným cílem SIMI besed na školách, a tedy i předkládané inspirace, je dosáhnout porozumění pro jiné národy a jejich kultury, větší toleranci majority k minoritám a odstranění stereotypních názorů. Mimo samotné hodiny teoretické výuky jsou na besedy zváni také hosté migranti, kteří seznamují žáky a studenty se svými osobními příběhy, zkušenostmi s příchodem do České republiky či s historií, a také, mimo jiné, i s aktuální situací své země původu. Součástí besed jsou kromě **předání informační základny a setkání s hostem migrantem** také často návazné **kreativní workshopy**, kde zážitkovou formou žáci a studenti s tématem dále pracují a poznávají lektora migranta. Výukový program o migraci je v různé modifikaci možné realizovat od 1. třídy základní školy do konce školy střední. Následující dělení reflektuje odlišnou míru náročnosti pro I. stupeň ZŠ a II. stupeň ZŠ + střední školy. Jednotlivé oblasti je pak nezbytné přizpůsobit věku žáků a studentů.

3.1. STRUKTURA HODINY PRO 1. STUPEŇ ZŠ

Výukový program je rozdělen do pěti vzdělávacích hodin v rámci vzdělávacích bloků A-E. Vzdělávací blok je plánovaný na 1 vyučovací hodinu s časovou dotací 45 minut. Námi navržené rozdělení je pouze orientační. Naše metodika je uzpůsobena tak, aby vám umožnila si výukové bloky poskládat dle vámi zvolených metod výuky a témat, které vás v oblasti migrace zajímají. Zde připomínáme, že základem je určit si, co chcete žákům předat za informace a dovednosti v tématu migrace a integrace. Při každém vzdělávacím bloku pamatujte na dostatečnou reflexi probraného tématu. Nechte si na ni vždy nejméně 10 minut času a zrekapitulujte získané znalosti či dovednosti. Předtím, než s tématem migrace začnete, je potřeba si uvědomit 2 zásadní věci:

- **Kolik času (vyučovacích hodin) mám možnost tématu migrace věnovat** – dle toho zvolte počet a obsah vzdělávacích bloků.
- **Chci zařadit besedu s hostem migrantem či nikoliv** – pokud ano, je potřeba počítat s větší časovou dotací (kontakty na organizace, které vám mohou pomoci hosta zajistit, včetně informací k přípravě besedy s hostem najdete v kapitole 4. Beseda s hostem cizincem.)

<p>A. Vzdělávací hodina: MIGRACE I – ÚVOD Cíle: - Žáci se dozvědí, co znamená pojem migrace/stěhování. - Žáci si uvědomí, co všechno tento proces obnáší. - Žáci se vcítí do role migranta/uprchlíka, který narychlo opouští svůj domov. Časová náročnost: 35 minut. Výukové metody: brainstorming, diskuze, práce ve skupinách. Reflexe: 10 minut.</p>	<p>1. vyučovací hodina – 45 minut</p>
<p>B. Vzdělávací hodina: MIGRACE I – Důvody a příčiny migrace do ČR Cíle: - Žáci se seznámí s různými důvody odchodu ze země původu. - Žáci si uvědomí, že důvody migrace mohou být dobrovolné i nedobrovolné. - Žáci pochopí rozdíl mezi dobrovolnou a nucenou migrací, a dokážou popsat jejich příčiny. Časová náročnost: 20–35 minut. Výukové metody: brainstorming, diskuze, práce ve skupinách, práce s obrazovým materiálem. Reflexe: 10 minut.</p>	<p>2. vyučovací hodina – 45 minut</p>
<p>C. Vzdělávací hodina: MIGRACE II Kdo jsou migranti žijící v České republice? Cíle: - Přiblížit žákům situaci v oblasti migrace v České republice. - Přiblížit žákům osoby, které do České republiky přišly jako migranti. - Žáci si osvojí pojmy migrant/uprchlík a dobrovolná/nedobrovolná migrace Časová náročnost: 35 minut. Výukové metody: brainstorming, diskuze, práce s mapou. Reflexe: 10 minut.</p>	<p>3. vyučovací hodina – 45 minut</p>

<p>D. Vzdělávací hodina: MIGRACE III 1. Integrace v ČR a přímá zkušenost s ní 2. Beseda s hostem Cíle: - Žáci jsou seznámeni s procesem integrace. - Žáci mají možnost poznat někoho s přímou zkušeností migrace a integrace. - Žáci si uvědomí rozdílnosti a podobnosti, rozvíjí práci s předsudky a stereotypy. - Žáci si osvojí schopnost rozvoje vztahů s migranty. Časová náročnost: 35 minut. Výukové metody: diskuze, zážitková aktivita zaměřená na identitu, práce s prožitkem, práce s příběhem. Reflexe: pokud bude následovat ještě jedna vyučovací hodina s hostem migrantem, udělejte reflexi až na konci programu. Pokud máte časovou dotaci pouze na 1 vyučovací hodinu, nechte si 10 minut na reflexi.</p>	<p>4. vyučovací hodina – 45 minut</p>
<p>E. Vzdělávací hodina: MIGRACE IV – Workshop s migrantem Cíle: - Podpora soužití majoritní skupiny s minoritou. - Žáci se formou zážitku naučí více o kultuře hosta migranta. - Žáci si uvědomí, co nám migrace přináší dobrého (výhody migrace). - Žáci rozvíjí vzájemný respekt a spolupráci. Časová náročnost: 35 minut. Výukové metody: práce s prožitkem, práce ve skupinách, zážitková forma. Reflexe: 15 minut.</p>	<p>5. vyučovací hodina – 45 minut</p>

3.2. STRUKTURA HODINY PRO 2. STUPEŇ ZŠ/SŠ

Níže jsou popsány jednotlivé 4 vzdělávací hodiny ve vzdělávacích blocích A-D, které na sebe vzájemně navazují. Z jejich obsahu a témat lze vybírat dle časové dispozice, kterou ve výuce máte, stejně tak jako na základě vašich preferencí. V každém bloku jsou uvedeny návodné otázky k diskusi a informační základna, a dále pak tipy na vhodné aktivity. Bloky jsou koncipovány časově na 45-60 minut s tím, že posledních 10 min. hodiny je dobré věnovat reflexi – shrnutí nových poznatků či revizi dojmů z aktivit apod.

<p>A. Vzdělávací hodina: MIGRACE I – ÚVOD Cíle: - Studentům jsou objasněny základní pojmy k tématu: migrace, emigrace, imigrace, migrant, uprchlík. - Studenti si uvědomí příčiny/důvody migrace a rozdíly mezi migrací dobrovolnou a nedobrovolnou, jakož i „push“ a „pull“ faktory migrace. Časová náročnost: 35 minut. Výukové metody: Brainstorming, diskuze, práce ve skupinách, rozhodovací hra. Reflexe: 10 minut.</p>	<p>1. vyučovací hodina – 45 minut</p>
<p>B. Vzdělávací hodina: MIGRACE II Hodinu doporučujeme rozdělit na 4 části (každá po 10-15 minutách): - 1. Část MIGRACE A JÁ je zaměřena na vlastní zkušenosti studentů s migrací a pohled na historii emigrace z ČR. - 2. Část CIZINCI U NÁS A ČEŠI V CIZINĚ se zabývá počty Čechů v zahraničí a migrantů v ČR. - 3. Část MIGRACE VE SVĚTĚ se zabývá světovou migrací. - 4. Část POČTY UPRCHLÍKŮ ukazuje počty žadatelů o mezinárodní ochranu v ČR a ve světě. Každá část může být vedena jako samostatná vyučovací hodina, doplněná o uvedené aktivity. Cíle: - Studenti se seznámí s historií migrace v ČR. - Studenti se dozvědí o současné situaci migrace ve světě i v ČR. - Studenti jsou obeznámeni s procesem přijímání uprchlíků v ČR. - Studenti jsou seznámeni s pojmy uprchlík/žadatel o mezinárodní ochranu/azylant/osoba s doplňkovou ochranou. Časová náročnost: 50 minut. Výukové metody: Brainstorming, diskuze, práce s daty (grafy, tabulky), práce s obrazovým materiálem (video, fotky), práce s interaktivními mapami. Reflexe: 10 minut.</p>	<p>2. vyučovací hodina – 60 minut</p>

<p>C. Vzdělávací blok: MIGRACE III V daném bloku lze volit z uvedených aktivit:</p> <p>1. Integrace 2. Beseda s hostem</p> <p>Cíle:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Studenti jsou seznámeni s procesem integrace. - Studenti mají možnost poznat někoho s přímou zkušeností migrace a integrace. - Studenti si osvojí schopnost rozvoje vztahů s migranty. <p>Časová náročnost: 45 minut. Výukové metody: Diskuze, práce s prožitkem, práce s příběhem. Reflexe: Pokud bude následovat ještě jedna vyučovací hodina s hostem migrantem, udělejte reflexi až na konci programu. Pokud máte čas pouze na 1 vyučovací hodinu, nechte si 10 minut na reflexi.</p>	<p>3. vyučovací hodina – 45 minut</p>
<p>D. Vzdělávací hodina: MIGRACE IV – Workshop s migrantem</p> <p>Cíle:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Podpora soužití majoritní skupiny s minoritou. - Studenti se naučí více o kultuře hosta migranta formou zážitku. - Studenti si uvědomí, co nám migrace přináší dobrého (výhody migrace). - Studenti rozvíjejí vzájemný respekt a spolupráci. <p>Časová náročnost: 30 minut. Výukové metody: práce s prožitkem, práce ve skupinách, zážitková forma. Reflexe: 15 minut.</p>	<p>4. vyučovací hodina – 45 minut</p>

3.3. MIGRACE I: ÚVOD

V následujících částech jsou představeny podklady pro výše popsané vzdělávací bloky: potřebná informační základna pro pedagogy, struktura hodiny a její cíle, jakož i pokyny k ukázkové hodině s možnými aktivitami, která je rozdělena dle obtížnosti na 1. a 2. stupeň.

3.3.1. INFORMACE PRO PEDAGOGY

K uvedeným informacím najdete v hypertextových odkazech také zdroje, kde lze dohledat potřebnou aktualizaci. Pokud dojde v průběhu času ke změně některých hypertextových odkazů, můžete se vždy pro potřebnou aktualizaci obrátit na uvedenou organizaci/instituci, příp. na pracovníky SIMI.

V úvodní hodině se nám osvědčilo probrat zejména následující oblasti a pojmy:

A. Úvod do migrace

Migrace je každodenní součástí života na celém světě. Je to velmi rozsáhlý pojem, který má mnoho forem. Podle aktuální politické, socioekonomické či environmentální situace se migrace stále mění. Nelze tedy s přesností určit její vývoj, směr či povahu. Obecně lze migraci charakterizovat jako pohyb z jednoho místa na druhé. Definice IOM uvádí, že se jedná o „pohyb osob, či skupin osob buď to přes hranice, nebo v rámci jednoho státu, bez ohledu na délku či příčinu pohybu“.¹⁴ Podle toho, zda pohyb směřuje ven ze země, či dovnitř, rozeznáváme **emigraci** (vystěhovalectví) a **imigraci** (přistěhovalectví). Pohyby v rámci jednoho státu se nazývají **vnitrostátní migrace**, při překročení státní hranice se jedná o **migraci mezinárodní**.

B. Důvody migrace

Důvody migrace bývají rozdělovány na dvě široké **základní skupiny podle udávaných příčin**, a to na **dobrovolné důvody** (např. studium) a **nedobrovolné/nucené důvody** (např. válka, pronásledování), které se ovšem mohou navzájem prolínat. Důvody (zejména dobrovolné) migrace mohou být následkem **tzv. pull faktorů**, které člověka „přitahují“ do jiné země, např. kvalitní vzdělání, partner žijící v zahraničí, pracovní nabídka. Na druhé straně stojí **tzv. push faktory**, které člověka ze země „vytlačují“. Příkladem mohou být nízké platy, nevyhovující environmentální podmínky pro život nebo přímé nebezpečí v původní zemi. I pull a push faktory spolu často úzce souvisejí a migrace konkrétní osoby je pak jen důsledkem jejich vzájemného působení.

14 IOM. (2011): *Glossary on Migration, International Migration Law*. Series No. 25, International Organization for Migration, Switzerland, Geneva. ISSN 1813-2278. 118 s.

C. Dobrovolná a nedobrovolná migrace

O **dobrovolnou migraci** jde v případě, kdy se člověk sám od sebe na základě push a pull faktorů rozhodne opustit svůj domov. Rozhodnutí migrovat, ať už dobrovolně či nedobrovolně, je často ovlivněno **vnějšími** (strukturálními) i **vnitřními** (osobními) faktory. **Vnější faktory** jsou chápány jako demografická, infrastrukturní a ekologická situace. Mezi vnější faktory odchodu tak nejčastěji patří politická situace (mír/válka, demokracie/diktatura), blahobyt a bohatství společnosti (výše příjmů, nezaměstnanost, přístup k základním potřebám), dodržování lidských práv a svobod ve společnosti, postavení jednotlivých skupin ve společnosti (etnicita, náboženství, sexuální orientace) či další faktory jako je úroveň školství, zdravotnictví, infrastruktury, klima nebo přírodní podmínky. K **vnitřním faktorům** pak řadíme **osobní pohnutky** typu zvědavost, touha dělat a poznávat nové věci, touha po společenském uznání, osamostatnění se a další.¹⁵

Nedobrovolná migrace je naopak taková migrace, kdy je člověk proti své vůli vypuzen vnějšími faktory z místa svého domova. Jedná se o faktory, které **bezprostředně ohrožují život a zdraví člověka**. Řadíme mezi ně válku, ozbrojený konflikt, utlačování či perzekuce jednotlivce či skupiny lidí, humanitární krize vyvolaná přírodní katastrofou i mnoho dalších situací. Lidé, kteří nedobrovolně opouštějí své domovy, mohou být buďto **vnitřně vysídlené osoby** (neopustí hranice státu, kde se nacházejí), anebo **uprchlíci**, pokud se nacházejí mimo svoji vlast a mají oprávněné obavy před pronásledováním. Kdo je uprchlík pak stanovuje Úmluva o právním postavení uprchlíků (tzv. Ženevská konvence) z roku 1951 a její rozšiřující Protokol z roku 1967.¹⁶

D. Pojmy migrant a uprchlík

Migrant: pokud se člověk rozhodne překročit mezinárodně uznávané hranice a zůstává v jiné zemi déle než rok, stává se migrantem (OSN).¹⁷ Migrant je tedy člověk, který žije na území země, ve které se nenarodil a získal jisté vazby k této zemi. Dle délky pobytu pak dělíme migraci na dočasnou, dlouhodobou, trvalou.

Uprchlík: „osoba, která se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských, národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů“¹⁸. Kvůli obavám se do své vlasti nemůže, nebo nechce vrátit. Uprchlíkem se člověk stává v důsledku výše uvedených okolností a vztahuje se na něj tzv. princip non-refoulement neboli zákaz vyhoštění či navrácení. To znamená, že „žádný smluvní stát nevyhostí jakýmkoli způsobem nebo nevrátí uprchlíka na hranice země, ve kterých by jeho život či osobní svoboda byly ohroženy na základě jeho rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité společenské vrstvě či politického přesvědčení“¹⁹.

3.3.2. UKÁZKOVÁ HODINA MIGRACE I PRO 1. STUPEŇ

Vzhledem k faktu, že žáci prvního stupně potřebují více času na probrání všech okolností migrace než žáci druhého stupně, je pro tuto část zapotřebí časové dotace 2 hodin.

Struktura 1. hodiny:

1. Co je migrace.
2. Co proces migrace obnáší.

Struktura 2. hodiny:

3. Příčiny migrace.
4. Proč lidé opouštějí svůj domov?

15 FREIDINGEROVÁ, T. (2015): *Bohouš a Dáša: Tvář v tvář migraci*. Člověk v tísni, o.p.s. S. 45. ISBN:978-80-87456-75-0. s 18.

16 Úmluvu o právním postavení uprchlíků, (někdy nazývanou též Ženevská úmluva o uprchlících) a rozšiřující *Protokol týkající se právního postavení uprchlíků* naleznete na stránce Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (OSN): http://www.unhcr.org/cz/wp-content/uploads/sites/20/2016/12/Umluva_1951_a_Protokol_1967.pdf

17 AMO (2009): *Background report Migration*. Komise pro udržitelný rozvoj (CSD). Upravila Asociace pro mezinárodní otázky. S. 2. Dostupné na: <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-Migrace-CSD1.pdf>.

18 Úmluva o právním postavení uprchlíků a rozšiřující Protokol, viz výše.

19 Úmluva o právním postavení uprchlíků a rozšiřující Protokol, viz výše.

Cíle hodin:

- Žáci se dozvědí, co znamená pojem migrace/stěhování.
- Žáci si uvědomí, co všechno tento proces obnáší.
- Žáci se vcítí do role migranta/uprchlíka, který narychlo opouští svůj domov.
- Žáci si uvědomí příčiny/důvody migrace a rozdíl mezi migrací dobrovolnou a nedobrovolnou.

Pokyny k 1. hodině:

V úvodu hodiny se s žáky zamyslete nad tím, jak a proč se lidé stěhují.

• S žáky proberte níže uvedené otázky:

- Už se někdo z vás někdy stěhoval?
- Kam a proč? Bylo to daleko od vašeho minulého domova?
- Co tedy znamená „přestěhovat se“?
- Dokázali byste vyjádřit rozdíl mezi stěhováním a cestováním?

Další část hodiny je věnována objasnění toho, co proces migrace přináší. Žáci si zahrají **Aktivitu A1: Kufř**, při které se vcítí do role migranta. Tato aktivita se zaměřuje na širší kontext opuštění domova, rozvíjí spolupráci mezi žáky, ale a zároveň i empatii s migranty.

AKTIVITA A1: KUFR

- **Cíl:** Žáci si uvědomí, že důvodem k cestování nemusí být jen zábava (dovolená). Zamyslí se nad tím, jaké věci jsou pro ně opravdu důležité (aktivita KUFR).
- **Čas:** 25 minut.
- **Postup:** Rozdělte žáky do dvojic. Řeknete jim, aby si představili, že musejí narychlo opustit svůj domov. Úkolem každé dvojice je do imaginárního kufru napsat 10 věcí, které by si s sebou vzaly, kdyby musely narychlo opustit svůj domov. Je možné určit i nižší počet věcí, dle časových možností. Je také možné kufr nakreslit na tabuli a dělat aktivitu s celou třídou najednou.

Pokyny ke 2. hodině:

V této části seznámte žáky s různými **důvody migrace**, tedy s důvody odchodu z vlastní země do zahraničí. Pro žáky je přitom zásadní porozumění, **proč lidé opouštějí své domovy**. Zaměřte se tedy na příčiny a okolnosti, které člověka vedou k rozhodnutí odejít ze své země do jiného státu, či dokonce světadílu.

- Zamyslete se s žáky nad tím, proč lidé opouštějí své domovy. Můžete využít **Aktivitu A2: Migrace v obrazech**.
- Vysvětlete žákům rozdíl mezi dobrovolnou a nucenou migrací, a společně se pokuste vymyslet co nejvíce možných příkladů dobrovolné migrace a nedobrovolné migrace. Můžete zařadit **Aktivitu A3: Cesta Ivine**.

Aktivity:

AKTIVITA A2: MIGRACE V OBRAZECH

- **Cíl:** žáci si uvědomí rozdíl mezi jednotlivými druhy migrace, dozvědí se základní rozdělení migrace, např. na dobrovolnou a nucenou.
- **Čas:** 15-25 minut.
- **Postup:** žákům se rozdává vždy jedna fotografie do skupiny. Zjišťují, kdo na fotografii je. Ve skupině společně diskutují o tom, odkud postava z fotografie pochází, kam míří a proč. Poté se žáků zeptejte, co ve skupině vymysleli. (Nakonec jim můžete sdělit pravé příběhy hrdinů z fotografií a vysvětlit pojmy dobrovolná a nedobrovolná migrace – ptejte se na další důvody migrace a společně je přiřazujte k dobrovolné či nedobrovolné migraci).
- Fotografie a vysvětlení viz **příloha 7**.
- **Dobrovolná migrace:** za prací, školou, lepším životem, lepším podnebím, za rodinou.

- **Nucená migrace:** přírodní katastrofy, hladomor, důvody kvůli politickému režimu, náboženské důvody, etnické důvody, ozbrojené konflikty aj. Často založena na individuálním pronásledování.

AKTIVITA A3: CESTA IVINE /1:40 MIN/

- **Cíl:** ukázat názorně důvod nedobrovolné migrace a vysvětlení pojmu uprchlík.
- **Čas:** 15 minut.
- **Postup:** pusťte žákům videa od UNICEF (Unfairytale). **Ivine ze Sýrie** (https://www.youtube.com/watch?v=3scOr_d9Dwo&t=3).
- Nejdříve řekněte dětem, ať video pouze sledují a navrhněte, že o něm poté budete společně diskutovat.
- **Po zhlédnutí videa se žáků ptejte:**
  - Co jste ve videu viděli?
  - Kdo byla hlavní hrdinka?
  - Proč musela utéct ze svého domu a města?
  - S kým a kam šla?
  - Jak vypadala cesta?
- Ptejte se dětí na **okolnosti cesty** ze země původu do země příchodu, pro představu náročnosti cesty:
  - Kde je Sýrie? Kde je Česká republika?
  - Jak je to daleko?
  - Chodí i k nám do ČR lidé z válečných oblastí? Znáte někoho?
- **Reflexe:** ptejte se žáků na informace z filmu pomocí hry: „Je to pravda, že...“. Pokud si žáci budou myslet, že to pravda je, stoupnou si. Pokud ne, zůstanou sedět. „Například se zeptáte: Je to pravda, že Ivine cestovala přes moře? Je to pravda, že Ivine cestovala se svým bratrem? Apod.“

3.3.3. UKÁZKOVÁ HODINA MIGRACE I PRO 2. STUPEŇ

Časová dotace pro druhý stupeň pro tuto hodinu je 45 minut.

Struktura hodiny:

1. Co je to migrace?
2. Důvody migrace – push a pull faktory.
3. Dobrovolná a nedobrovolná migrace.
4. Pojmy migrant a uprchlík.

Cíle hodiny:

- Studentům jsou objasněny základní pojmy k tématu: migrace, emigrace, imigrace, migrant, uprchlík.
- Studenti si uvědomí příčiny/důvody migrace a rozdíl mezi migrací dobrovolnou a nedobrovolnou, a také i mezi push a pull faktory migrace.

Pokyny:

V úvodu hodiny lze zařadit video **Aktivita B1: Úvod do migrace (viz dále)**

- Se studenty proberte níže uvedené otázky 1-3:

Otázka 1: Co si představujete pod pojmem migrace?

- Poté, co studenti odpoví, objasněte s nimi i další pojmy jako emigrace, imigrace, migrace vnitrostátní a mezinárodní.
- Různé formy migrace lze studentům také vizualizovat.

Otázka 2: Proč lidé migrují? Řekněte různé důvody.

- Na příkladech, které studenti uvedou, vysvětlíte pojmy migrace dobrovolná, nedobrovolná/nucená, push a pull faktory.

Zařadte **Aktivitu 2: Co by vás donutilo opustit svůj domov?** (níže)

Otázka 3: Kdo to je migrant a kdo uprchlík?

- Na uvedených příkladech důvodů migrace – dobrovolné a nedobrovolné – ukažte hl. rozdíly mezi oběma pojmy.

Na závěr hodiny či na začátku další pokračující hodiny je možné si **zahrát Aktivitu B3: Nepleťme si dojmy s pojmy**. Zde si ověříte, co se studenti dozvěděli v minulé hodině, a co o migraci vědí.

Aktivita:

AKTIVITA B1: ÚVOD DO MIGRACE /7:34 MIN/

Pustěte žákům video **Migration** <https://www.youtube.com/watch?v=IOZmq1wqur4>

Na závěr či úvod hodiny pustěte žákům video. Video je v anglickém jazyce. Pokud jsou žáci schopni video v této jazykové verzi alespoň částečně porozumět, navrhneme ponechat ho bez titulků. Pokud ne, lze zapnout titulky v češtině „kliknutím“ v pravém dolním rohu na symbol „ozubeného kolečka“ Nastavení/Settings a vybrat Titulky/Subtitles, a dále Automatický překlad/Autotranslate a vyberte Češtinu/Czech).

AKTIVITA B2: CO BY VÁS DONUTILO OPUSTIT SVŮJ DOMOV?

- **Cíl:** uvědomit si, jak je rozhodování o migraci těžké. Uvědomění si vlastních hodnot, co je, co není pro mě důležité. Práce s empatií. Rozeznání dobrovolné migrace od nucené.
- **Čas:** 20 minut.
- **Postup:** přes třídu vytvoříte pomyslnou čáru, kdy na jedné straně je NE (neopustil bych ČR) a na druhé straně je ANO (opustil bych ČR). Můžete zdůraznit, že mezi ANO a NE je NEVÍM. Přečtete postupně jednotlivé níže uvedené otázky ze seznamu. Nechte vždy žáky rozestavět se podle výše uvedených instrukcí, a pak se jich ptejte, proč takto odpověděli. Je dobré zeptat se vždy jednoho žáka stojícího na ANO, jednoho žáka stojícího na NE a jednoho žáka stojícího na NEVÍM.
- Intenzita důvodů migrace (viz příložené otázky) se postupně stupňuje. Žákům vždy sdělte, o jakou migraci (dobrovolnou x nedobrovolnou) se jedná.
- V prvních třech otázkách se jedná o migraci dobrovolnou, ve zbylých třech o nedobrovolnou. Důvody můžete zapisovat na tabuli. Diskutujte s žáky, zda rozdíl mezi dobrovolnou a nucenou migrací vnímají a jaké u toho mají pocity. Např.: Kdy pro vás bylo rozhodování nejtěžší? Kdy jste při rozhodování pociťovali největší tlak? Pokud jste při rozhodování váhali, co byly faktory, které bylo těžké posoudit? Apod.

DOBROVOLNÁ MIGRACE

STUDIUM	Kdo z vás by rád šel na nějakou dobu studovat do zahraničí?
PRÁCE	Kdo z vás by byl ochoten odejít za lepší práci do zahraničí?
RODINA	Kdo z vás by odešel se svými rodiči, kdyby dostali nabídku práce v zahraničí? Nebo za příbuznými v zahraničí?

NEDOBROVOLNÁ/NUCENÁ MIGRACE

POLITICKÝ REŽIM	Kdo z vás by opustil ČR, kdyby se k moci dostal nedemokratický režim – zákaz internetu, svobody slova, cenzura médií, omezení pohybu (opouštění hranic), perzekuce apod.
VÁLKA	Kdo z vás by opustil zemi, kdyby zde vypukla válka, váš soused už byl vybombardován a vám i vaší rodině by hrozilo nebezpečí?
PŘÍRODNÍ KATASTROFY	Kdo z vás by opustil svůj domov, kdyby byl měsíc bez vody a elektřiny? Nebo kvůli velkým záplavám?

AKTIVITA B3: NEPLEŤME SI POJMY S DOJMY

- **Cíl:** dozvědět se základní definice pojmů týkajících se migrace, najít a uvědomit si rozdíl mezi jednotlivými pojmy.
- **Čas:** 10-15 minut.
- **Postup:** Studenti dostanou k dispozici deset pojmů a deset definic, a jejich úkolem bude přiřadit jednotlivé definice ke správným pojmům. Poté každá skupina přečte jeden pojem a k němu náležející definici. Ostatní kontrolují, zda je to správně. (Pedagog může popřípadě některé pojmy zopakovat pomocí prezentace). (Definice ve **Slovníčku pojmů**).

Zdroje:

Informační základnu k tématu migrace najdete v **Metodice workshopů pro pedagogy** (ke stažení na stránkách SIMI www.migrace.com)

Další doporučené zdroje:

- **Demagog.cz:** <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/abeceda-migrace>
- **Encyklopedie migrace:** <http://encyklopedie.org/otazky-a-odpovedi-o-migraci>
- **Slovníček pojmů** – viz Kapitola 8

Často kladené dotazy k současnému tématu migrační krize najdete zde:

- Amnesty International: <https://www.amnesty.cz/news/1384/amnesty-international-10-otazek-a-odpovedi-k-migracni-krizi>
- Člověk v tísni: <https://www.clovekvtsni.cz/cs/migrace/info/casto-kladene-dotazy>

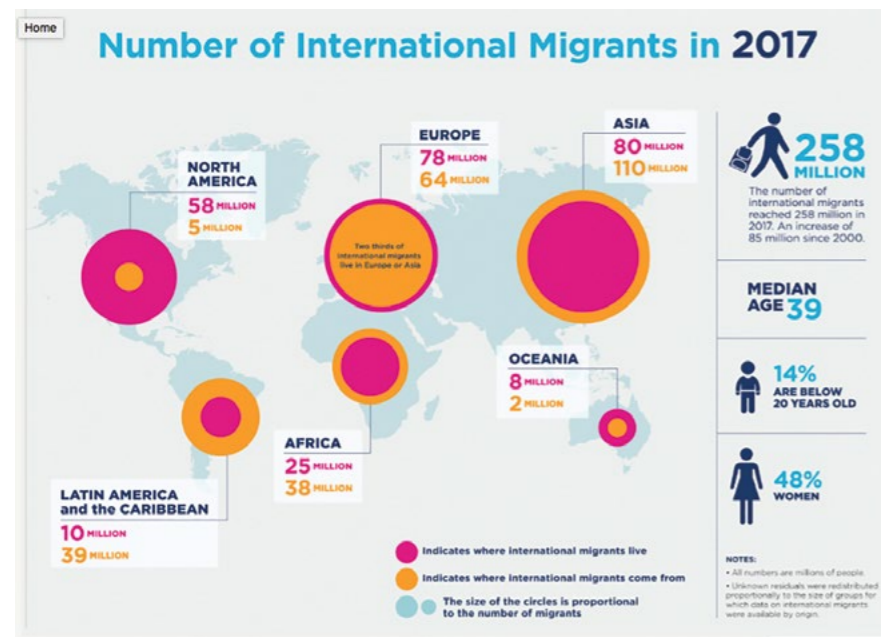
3.4. MIGRACE II

Vzdělávací blok MIGRACE II se zaměřuje především na situaci migrace u nás i ve světě. Jde především o ukázání základního přehledu situace, ke kterému vám dopomohou statistiky a vizuální pomůcky, jako například mapy světa. Následující část nejprve seznamuje s klíčovými pojmy, po jejichž obsírnějším popsání je opět popsán průběh hodiny.

3.4.1. INFORMACE PRO PEDAGOGY

A. Migrace ve světě

V roce 2017 bylo na světě kolem **258 milionů migrantů** (pro srovnání – v roce 2010 jich bylo 222 milionů). Z toho z Asie odešlo cca 80 milionů osob, z Evropy 78 milionů, ze Severní Ameriky 58 milionů. Zhruba **67 procent všech migrantů žije pouze ve 20 zemích**, nejvíce v USA, Německu, Ruské federaci a Saudské Arábii. Zajímavé je, že **110 milionů migrantů se narodilo v Asii**, 64 milionů v Evropě.²⁰

Zdroj: Migrationdataportal.org

B. Nedobrovolná migrace ve světě

V roce 2016 bylo asi **65 milionů osob na celém světě nuceno opustit své domovy**. Z nich ale pouze **22 milionů jsou uprchlíci** dle definice Ženevské úmluvy o uprchlících. Ostatní jsou **vnitřně vysídlené osoby**, které byly nuceny opustit původní místo pobytu a uchýlit se v rámci svého státu do jiné oblasti.²¹

Jen pro představu, **28 000 lidí denně na celém světě je nuceno opustit svůj domov** v důsledku konfliktu nebo pronásledování. Zajímavé také je, že **54 procent uprchlíků z posledních let pochází pouze ze tří zemí**, a to z Jižního Súdánu (1,4 milionu), Afghánistánu (2,5 milionu) a Sýrie (5,5 milionu). I když se často tvrdí, že všichni uprchlíci míří do Evropy, není to úplně pravda. Z velké většiny uprchlíci prchají hned za hranice svého původního státu, kde dále přebývají v uprchlických táborech a čekají, až se budou moci vrátit domů. Ukazují to i statistiky, podle kterých **nejvíce uprchlíků žije v těchto hostitelských zemích**: Turecko – 2,9 milionu, Pákistán – 1,4 milionu, Libanon – 1 milion, Írán – 979 000, Uganda – 940 100.²²

20 IMR (2017): *International Migration Report 2017*. UN. Highlights. Dostupné na: http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2017_Highlights.pdf. S. 10-12.

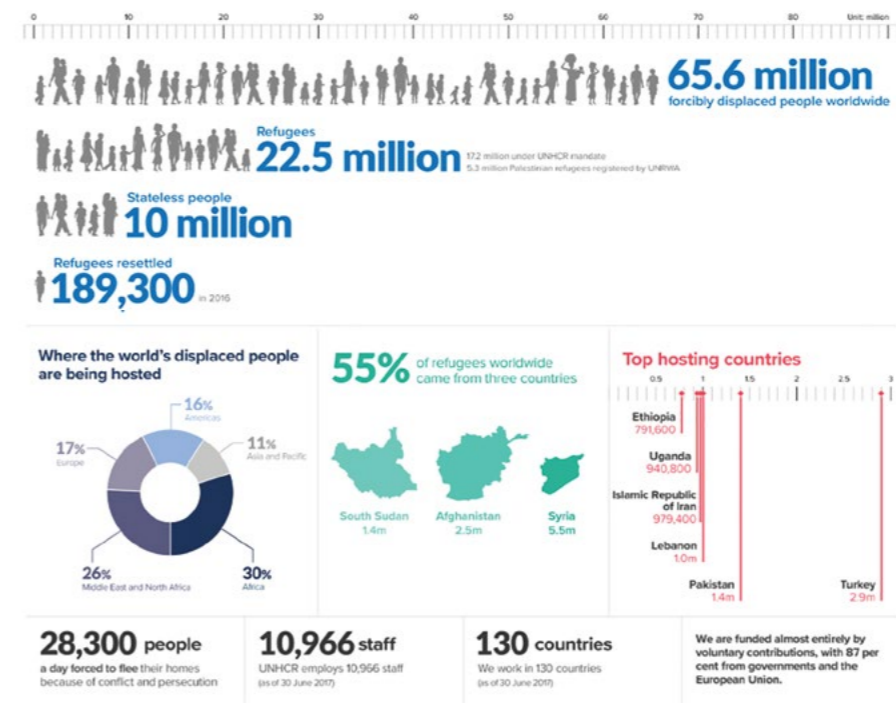
21 GRID (2017): *Global Report on Internal Displacement 2016*. The Internal Displacement Monitoring Centre, Geneva. Dostupné na: <http://www.internal-displacement.org/globalreport2016/>

22 UNHCR. (2016): *Figures at a Glance. Statistical Yearbooks*. United Nations High Commissioner for Refugees. Dostupné na: <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>.

Migrační trasy do Evropy a jejich počty najdete zde:

- UNHCR: <http://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean>
- IOM: <http://migration.iom.int/europe/>

Pravdou však zůstává, že od roku 2014 Evropa zažívá silnější nápor uprchlíků než v předchozích letech. Nejvíce uprchlíků dorazilo do Evropy v roce **2015**. V tomto roce bylo podáno **nejvíce žádostí o mezinárodní ochranu v Německu**: 476 510. Nejvíce žadatelů pocházelo ze Sýrie. **Zajímavostí je**, že nejvíce žádostí na počet obyvatel bylo ve Švédsku – 162 450. A za zmínku stojí i to, že kromě tradičních zemí, které uvádíme výše, obdržela 4. největší počet žádostí o mezinárodní ochranu Ruská federace (152 500)²³, která mimochodem patří mezi země, ze které odcházejí lidé žádající v ČR o mezinárodní ochranu.

Zdroj: <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>

C. Migrace v ČR

Historie emigrace z ČR

Odhaduje se, že před 1. světovou válkou žilo 1,2 milionů osob narozených v Českých zemích na jiných územích.²⁴ Nejsilnější emigrační pohyby z Československa lze datovat do pěti období. **Před druhou světovou válkou** to byli především Čechoslováci židovského vyznání. Nejmasovější emigrace nastala **po druhé světové válce**, kdy bylo z Československa vyhnáno na 3 miliony Němců. Další emigrační vlny lze zaznamenat v letech **1948 a 1968**, kdy šlo především o migraci z politických důvodů. Poslední větší vlna pak nastala otevřením hranic **po roce 1989**, kdy se již jednalo zejména o ekonomickou migraci.

Imigrace do České republiky

V České republice žije dlouhodobě či trvale kolem **půl milionu migrantů, přičemž cca 200 tisíc z nich tvoří občané Evropské unie**. Lidí ze třetích zemí, tedy ze zemí mimo území Evropské unie, u nás pobývá jen okolo 300 tisíc, přičemž z toho **100 tisíc představují občané Ukrajiny**. Za nimi dále následují Vietnamci, Rusové a občané postsovětských republik. Migrantů tedy tvoří pouze 5% populace České republiky. Další informace o migračních žijících v ČR lze najít na stránkách Českého statistického úřadu.²⁵

23 UNHCR. (2015): *Statistical Yearbook 2015*. United Nations High Commissioner for Refugees. Dostupné na: <http://www.unhcr.org/statistics/country/59b294387/unhcr-statistical-yearbook-2015-15th-edition.html>.

24 GAWRECKÁ, M. (2014): *Středoevropská migrace v 19. století a jejich národnostní a kulturní aspekty*. Opava, ISBN 978-80-7510-065-8. S. 75.

25 CZSO. (2017): *Cizinci v ČR 2017*. Dostupné na: <https://www.czso.cz/documents/10180/45709982/29002717.pdf/770a1c14-6ea7-4c47-831e-3936e-3ca1ab3?version=1.2..>, str. 26, 38.

Pobyt migrantů²⁶

Zákon o pobytu cizinců, který pobyt cizinců na území ČR upravuje, rozlišuje mezi dvěma kategoriemi cizinců – **cizinci z EU a jejich rodinní příslušníci, cizinci ze třetích zemí.**

- **Cizinci z EU** mohou na území ČR přicestovat bez víz a jejich pobyt není v podstatě nijak omezen, což stanovuje právo EU. Rodinní příslušníci občanů EU mohou na území ČR pobývat na základě přechodného či trvalého pobytu, o jehož udělení musí požádat Ministerstvo vnitra ČR.
- **Cizinci z třetích zemí** mohou na našem území pobývat bez víza, na základě víza nebo na základě povolení k dlouhodobému či trvalému pobytu. Vízum se dále dělí na krátkodobé (do 90 dnů) a dlouhodobé vízum (nad 90 dnů).
- **Dlouhodobý pobyt** je udělen cizinci poté, co splní zákonné podmínky, pokud hodlá na území ČR pobývat déle než jeden rok. Většinou navazuje na pobyt na základě dlouhodobého víza.
- **Trvalý pobyt** je pak cizinci ve většině případů udělen po pěti letech dlouhodobého pobytu na území ČR, opět za předpokladu splnění zákonných podmínek.
- **Státní občanství** může být uděleno cizinci, který pobývá na území ČR na základě povolení k trvalému pobytu (většinou 5 let), splní další zákonné podmínky.

D. Nedobrovolná migrace

Mezinárodní ochrana

Lidé, kteří se nacházející mimo svoji zemi původu kvůli obavám z pronásledování, konfliktu, násilí nebo jiných okolností, a kteří z tohoto důvodu potřebují „ochranu“, o ni mohou požádat v první bezpečné zemi. Migrant, který požádá Českou republiku o mezinárodní ochranu a čeká na vyřízení žádosti, se nazývá žadatel o mezinárodní ochranu. Česká republika poskytuje mezinárodní ochranu migrantovi formou azylu nebo doplňkové ochrany.

Jak probíhá řízení o udělení mezinárodní ochrany v ČR?²⁷

Právo požádat o mezinárodní ochranu je zaručeno každému migrantovi, který se dostane na naše území. Ten tak učiní formou prohlášení o úmyslu požádat o udělení mezinárodní ochrany na policii nebo přímo úředníkům Ministerstva vnitra České republiky. Poté je s ním zahájeno správní řízení o udělení mezinárodní ochrany. V České republice jsou v současné době dvě **přijímací střediska**. Přijímací středisko Ruzyně a Zastávka u Brna. V přijímacím středisku žadatel podává již přímo žádost o udělení mezinárodní ochrany a zároveň je také povinen se podrobit **sejmutí otisků prstů, identifikaci totožnosti, zdravotní prohlídce** a odevzdat svůj cestovní doklad. S podáním žádosti o udělení mezinárodní ochrany je spojen i **vstupní pohovor**, který zpravidla probíhá za pomoci tlumočnicka. Žadatel o mezinárodní ochranu má také nárok na bezplatnou právní pomoc. V rámci pohovoru je žadatel vyzván k tomu, aby uvedl skutečnosti, na základě kterých se rozhodl žádost podat a jsou mu kladeny doplňující otázky. Žadatelé o mezinárodní ochranu jsou tázáni na svůj osobní a rodinný stav, historii, konkrétní okolnosti jejich života v zemi původu, podrobnosti ohledně tvrzené perzekuce či nebezpečí, které jim v zemi původu hrozilo. Získané informace jsou porovnávány s informacemi, které Ministerstvo vnitra ČR o situaci v konkrétní zemi má, dále jsou posuzovány a hodnoceny z hlediska důvěryhodnosti, koherence a návaznosti.

Přijímacím střediskem musí projít každý žadatel o mezinárodní ochranu a není možné jej opustit, dokud nebudou provedeny všechny nezbytné úkony. V praxi se minimální doba strávená v přijímacím středisku pohybuje kolem deseti dní. Po provedení nezbytných úkonů je žadatel o mezinárodní ochranu přemístěn do **pobytového střediska**, ve kterém je již volnější režim, žadatel má právo odejít do vlastního soukromého ubytování, to však až po předchozím souhlasu ministerstva vnitra.

V přijímacím i pobytovém středisku má žadatel o mezinárodní ochranu mimo ubytování nárok také na stravu, balíček základních hygienických potřeb a kapesné. V pobytových střediscích je pak poskytován finanční příspěvek ve výši životního minima. Žadatelům o mezinárodní ochranu nicméně na druhé straně vzniká povinnost, pokud je to v jejich finančních možnostech, se na úhradě nákladů na ubytování a stravu podílet. Je ovšem možné použít pouze ty finanční prostředky žadatele, které převyšují částku jeho životního minima. Po přesunu do pobytového střediska čeká na žadatele

o mezinárodní ochranu vyčkávání na rozhodnutí o udělení mezinárodní ochrany v podobě **azylu či doplňkové ochrany**, které v prvním stupni vydává Ministerstvo vnitra ČR.

Současná právní úprava bezvýjimečně zakazuje žadatelům o mezinárodní ochranu prvních 6 měsíců od zahájení řízení pracovat či podnikat. Po šesti měsících mohou žadatelé pracovat (nikoliv ovšem podnikat), ale to až poté, co získají od příslušného úřadu práce povolení k zaměstnání. Vydání povolení je ovšem podmíněné získáním příslibu od zaměstnavatele – žadatelé tedy nejdříve musí de facto vhodnou pracovní pozici najít, získat od budoucího zaměstnavatele příslib a teprve poté jim je povolení uděleno. Vzhledem k tomu, že většina žadatelů o mezinárodní ochranu přicházejících do ČR nejsou lidé s velkým finančním zabezpečením, představuje takovéto omezení výraznou limitaci jejich možností vytvořit si během prvního roku řízení dostatečnou finanční soběstačnost.

Řízení v 1. instanci o mezinárodní ochranu by mělo trvat max. 6 měsíců, ve složitých případech max. 21 měsíců. Často však dochází k nedodržení zákonem stanovené lhůty ze strany ministerstva vnitra.²⁸

„Migrační“ kvóty

Evropská komise přijala v květnu 2015 strategický dokument – **Evropskou agendu o migraci**, který byl politickou odpovědí na kritickou situaci zejména na jižní hranici Evropy, především v oblasti Středozemního moře. **Agenda obsahovala desetibodový plán** okamžité akce, **z něhož nejzásadnějšími kroky bylo uplatnění systému kvót na přesun lidí z nejzatíženějších zemí Itálie a Řecka** do dalších zemí států EU. Idea kvót vycházela z apelu na vzájemnou solidaritu mezi jednotlivými členskými státy EU a na potřebu děly odpovědnosti. Celkem mělo být podle kvótového klíče přerozděleno 160 000 osob ve dvou letech.

Na konci května 2015 byl zveřejněn klíč k **přerozdělení 40 000 lidí s jasným nárokem na mezinárodní ochranu**, kteří v té době pobývali v Itálii a v Řecku. Klíč přerozdělení odrážel kapacitu členského státu uprchlíky přijmout a integrovat, která byla stanovena na základě velikosti populace (40 %), celkového HDP (40 %), reálného počtu azylových žádostí na jeden milion obyvatel podaných v daném státě v období 2010–2014 (10 %) a míru nezaměstnanosti (10 %).

Marie Heřmanová doplňuje: **„Kvóty se vztahují na tzv. systém relokací**, do kterého jsou registrovaní lidé, kteří už nyní pobývají na území Evropské unie, tedy v drtivé většině lidé přežívající v uprchlických táborech v Řecku nebo v Itálii. Samotné registraci žadatele o azyl předchází samozřejmě pohovory a bezpečnostní prověrka, takže je to způsob, jakým si vláda může uprchlíky velmi efektivně „proklepnout“, než je vůbec na české území vpustí.“²⁹

Česko mělo na základě kvótového klíče za povinnost přijmout **3,32 % uprchlíků**, celkem 797 z Itálie a 531 z Řecka. Dalších 525 lidí (2,63 % z celkového plánovaného počtu 20 000 lidí) přesídlených přímo ze zemí mimo EU mělo být přijato dobrovolně. Celková kvóta pro přemístění a přesídlení byla pro Česko **1853 lidí**. Ještě v den, kdy byly klíč a počty zveřejněny, odmítli kvóty všichni čeští přední politici. V průběhu dvouletého období naplňování kvót Česko přijalo pouze **12 lidí**.

Za nedodržení rozhodnutí o kvótách z roku 2015 Evropská komise dne 7. 12. 2017 **zažalovala** Česko, Maďarsko a Polsko u Evropského soudního dvora.

Další informace k přijímání uprchlíků v ČR a Evropě (př. jak vypadá azylová procedura či více informací ohledně „kvót“) najdete zde:

- Člověk v tísni: Žadatelé o azyl a držitelé mezinárodní ochrany v Česku V4NIEM: *Vise-grad Countries National Integration Evaluation Mechanism Report 2017*. Dostupné: <https://www.clovekvtsni.cz/media/publications/875/file/report-cz-cz-v8.pdf>
- Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra ČR: <http://www.suz.cz/>
- OAMP: *Azyl: Průběh správního řízení o udělení mezinárodní ochrany*. Ministerstvo vnitra ČR, 2015. Dostupné: <http://www.mvcr.cz/clanek/azyl-prubeh-spravniho-rizeni-o-udeleni-mezinarodni-ochrany.aspx>

²⁶ SIMI. (2017): *Informace pro cizince*. Dostupné na: <http://www.migrace.com/cs/poradna/informace-pro-cizince>.

²⁷ Ošťádalová, Š. (2016): *Na cestě za mezinárodní ochranou: Stručný průvodce řízením o udělení azylu či doplňkové ochrany – Část I.*, Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo-na-cestu-za-mezinarodni-ochranou-strucny-pruvodce-rizenim-o-udeleni-azylu-ci-doplnekove-ochrany-cast-i>.

²⁸ Text byl zpracován a upraven podle článku v právním prostoru (www.pravniprostor.cz) od autorky Ošťádalové. Článek je dostupný zde: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo-na-cestu-za-mezinarodni-ochranou-strucny-pruvodce-rizenim-o-udeleni-azylu-ci-doplnekove-ochrany-cast-i>.

²⁹ Heřmanová, M. (2017): *Chovanec versus uprchlíci. Kdo nás vlastně ohrožuje?* Deník Referendum. Dostupné na: <http://denikreferendum.cz/clanek/25391-chovanec-versus-uprchlici-kdo-nas-vlastne-ohrozuje>.

Přijímání uprchlíků v České republice

Současný počet žadatelů o mezinárodní ochranu (MO) v ČR není ničím výjimečný. Nejedná se ani zdaleka o největší počet žadatelů o MO v novodobé historii země. V České republice žádalo zejména v průběhu 90. let o azyl mnoho občanů z bývalé Jugoslávie a bylo jim uděleno převážně tzv. dočasná útočiště, aby zde mohli zůstat po dobu trvání válečného konfliktu. Po jejich skončení se většina uprchlíků vrátila domů (například do Kosova se zpět vrátilo 903 osob z celkových 1034, které v ČR získaly dočasné útočiště). Významnější počty žadatelů o MO z jiných zemí se pak objevily v letech 1998, 1999 a 2000, kdy požádalo o azyl v ČR přes 4000 osob z Afghánistánu; azyl získalo během těchto tří let celkem 57 žadatelů. Nejvýznamnější počet žadatelů o azyl u nás se objevil mezi lety 2003 a 2004, kdy zde žádalo o ochranu 15 856 z Kavkazské oblasti. Azyl získalo 1–2% z nich.³⁰

Slovníček pojmů

Žadatel o mezinárodní ochranu = osoba, která v ČR podala žádost o mezinárodní ochranu na základě zákona o azylu. Žadatelem je po dobu, než bude rozhodnuto o tom, zda mu bude udělen azyl nebo doplňková ochrana, nebo bude jeho žádost zamítnuta.

Azyl = je právní ochrana uprchlého cizince, který ve státě, jehož je státním občanem nebo kde bydlel (pokud jde o osobu bez státního občanství), má opodstatněné obavy z pronásledování za uplatňování politických práv a svobod, nebo má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině, pro zastávání určitých politických názorů ve státě. Azyl je udělován na dobu neurčitou.

Azylant = cizinec, kterému byl přiznán azyl.

Doplňková ochrana = časově omezená forma mezinárodní ochrany udělená cizinci, jestliže jsou důvodné obavy, že pokud by byl tento vrácen do státu, jehož je státním občanem, nebo v případě, že je osobou bez státního občanství, do státu svého posledního trvalého bydliště, by mu hrozilo skutečné nebezpečí vážné újmy a že nemůže nebo není ochoten z důvodu takového nebezpečí využít ochrany státu, jehož je státním občanem, nebo svého posledního trvalého bydliště. Uděluje se minimálně na rok s možností prodloužení.

Osoba s doplňkovou ochranou = cizinec, kterému byla přiznána doplňková ochrana (zejména oběť válečného konfliktu).

Pronásledování = závažné porušení lidských práv, opatření působících psychický nátlak nebo jiná obdobná jednání, která jsou prováděna, podporována nebo trpěna původci pronásledování.

Vážná újma = uložení nebo vykonání trestu smrti; mučení nebo nelidské zacházení; vážné ohrožení života civilisty nebo jeho lidské důstojnosti v situacích mezinárodního konfliktu nebo vnitrostátního konfliktu; rozpor s mezinárodními závazky.

„Nelegální uprchlík“ = tento pojem neexistuje! V souvislosti s uprchlickou krizí vyvolanou syrským konfliktem se objevil pojem „nelegální uprchlík“, který je ovšem chybný, protože uprchlíci, respektive žadatelé o azyl, mají právo vstoupit na území cizího státu bez dokladů a není žádný důvod je kriminalizovat a označovat za „nelegály“.

„Nelegální migrant“ = osoba bez dokladů; neoprávněně přicházející nebo pobývajících na území jiného státu. Migrant přichází do cílové země buďto bez platných dokladů a povolení, nebo mu jejich platnost vypršela během pobytu a on přesto setrval. Tito lidé často opouštějí zemi svého původu ze stejných důvodů jako uprchlíci, ale také z ekonomických, klimatických a jiných příčin. Může se jednat i o osoby, které mohou splňovat kritéria pro udělení mezinárodní ochrany, ale z nějakého důvodu nepodaly žádost o udělení mezinárodní ochrany či jejich žádost byla zamítnuta. Vzhledem k tomu, že člověk sám o sobě nikdy nemůže být nelegální a nelegální je pouze aktivita, kterou vykonává (přechod hranice, pobyt, vykonávání ekonomické činnosti apod.) je správným termínem neregulérní migrant (či **cizinec bez oprávnění k pobytu**).

Ekonomický migrant = osoba, která dobrovolně, bez život ohrožujících příčin, odchází do jiného státu v očekávání zlepšení své životní úrovně, ekonomické situace či vzdělání. Svoji zemi původu opouští dobrovolně.

Ekonomický uprchlík = slovní spojení „ekonomický uprchlík“ je oxymóronem, což v podstatě znamená, že nedává smysl (viz odkaz Uprchlík). Člověk, který migruje z ekonomických důvodů je ekonomický migrant.

Zdroje:

- FREIDINGEROVÁ, T.: *Bohouš a Dáša: Tvář v tvář migraci*. Op. cit.
- Demagog.cz: *Abeceda migrace*. Dostupné: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/abeceda-migrace>

🕒 3.4.2. UKÁZKOVÁ HODINA MIGRACE II PRO 1. STUPEŇ

V této části se s žáky zaměřte na to, **kdo jsou migranti žijící v České republice. Odkud pocházejí**, jak vypadají, kolik jim může být, jakými jazyky mluví, popřípadě kde pracují a proč. Cílem této části je žákům přiblížit životy migrantů a připravit je tak na další část semináře – besedu s migrantem.

Struktura hodiny:

1. Kdo jsou migranti žijící v České republice?
2. Odkud k nám lidé z jiných zemí přicházejí?
3. Kdo jsou to žadatelé o mezinárodní ochranu?

Cíle hodiny:

- Přiblížit žákům problematiku migrace v ČR.
- Přiblížit žákům osoby, které do ČR přišly jako migranti.
- Seznámit žáky s pojmem **mezinárodní ochrana**.

Pokyny:

S žáky proberte níže uvedené otázky 1-3:

Otázka 1: Jak si představují migranta/uprchlíka žijícího v ČR.

- Použijte návodné otázky:
  - Odkud asi pochází?
  - Jak je starý?
  - Má rodinu?
  - Jakými mluví jazyky?

Otázka 2: Odkud jsou migranti žijící v ČR?

Pokuste se s žáky udělat rychlý brainstorming, z jakých zemí odhadují, že k nám přicházejí migranti. Pro žáky je zajímavé zjistit, odkud migranti žijící v České republice pocházejí. Navíc se o migrantech mohou dozvědět mnoho informací pouze na základě geografické polohy země původu. Na základě geografické polohy lze zjistit klima, na které jsou migranti zvyklí, jazyky, kterými mluví nebo jaké mohou být jejich národní jídla či zvyky. Zařadte **Aktivitu C1: Práce s mapou světa**.

³⁰ Člověk v tísni. (2017): *Migrace v souvislostech: Migrace v číslech*. Dostupné: <https://www.clovekvtsni.cz/co-delame/migrace-v-souvislostech/migracni-statistiky-4518gp>.

AKTIVITA C1: PRÁCE S MAPOU SVĚTA

- **Cíl:** zjistit více o migrantech žijících v České republice.
- **Čas:** 10-15 minut.
- **Postup:** rozevřete mapu světa a připravte si barevné papírky. Zeptejte se žáků, zda znají někoho ze svého okolí, kdo se nenarodil v Česku, tj. kdo se do Česka přestěhoval. Zeptejte se, odkud daný člověk pochází, poté vyzvěte žáka, aby danou zemi vyznačil na mapě barevným papírkem.
- **Návodné otázky k aktivitě:**
  - Odkud pochází migrant? Dokázal bys tuto zemi najít na mapě?
  - Odkud ještě mohou pocházet lidé, kteří se přestěhovali do ČR?
  - Je to daleko?

Otázka 3: Co je mezinárodní ochrana a koho se týká?

Zeptejte se žáků, co si představují pod pojmem mezinárodní ochrana.

- **Návodné otázky:** proč lidé utíkají ze svých domovů?
- Jak si představují bezpečné místo? (Jaké vlastnosti má bezpečné místo).
- Je podle nich Česká republika bezpečná? Proč ano, proč ne?
- Vysvětlete žákům pojem mezinárodní ochrana a žadatel o mezinárodní ochranu.

3.4.3. UKÁZKOVÁ HODINA MIGRACE II PRO 2. STUPEŇ

Blok doporučujeme rozdělit na 4 části hodiny (každá po 10-15 minutách). Každá část může být vedena také jako samostatná vyučovací hodina, pokud bude doplněna o uvedené aktivity nebo pokud se rozhodnete zařadit film související s tématem.

Struktura hodiny:

1. Část MIGRACE A JÁ je zaměřena na vlastní zkušenosti studentů s migrací a pohled na historii emigrace z ČR.
2. Část MIGRANTI U NÁS A ČEŠI V CIZINĚ se zabývá počty Čechů v zahraničí a migrantů v ČR.
3. Část MIGRACE VE SVĚTĚ se zabývá světovou migrací.
4. Část POČTY UPRCHLÍKŮ ukazuje počty žadatelů o mezinárodní ochranu v ČR a ve světě.

Cíle hodiny:

- Studenti se seznámí s historií emigrace z ČSR/ČR.
- Studenti se dozvědí o současné situaci migrace ve světě i v ČR.
- Studenti jsou obeznámeni s procesem přijímání uprchlíků v ČR.
- Studenti jsou seznámeni s pojmy uprchlík/žadatel o mezinárodní ochranu/azylant/osoba s doplňkovou ochranou.

1. Část: MIGRACE A JÁ

Pokyny:

- Se studenty proberte jejich osobní zkušenost s migrací či zkušenost rodinných příslušníků a také historii emigrace z ČR. Cílem je uvědomit si, že migrace se týká i nás samotných či členů naší rodiny.

Pokládejte níže uvedené otázky 1-4:

Otázka 1: Jaké jsou vaše zkušenosti s migrací? Je zde ve třídě někdo, kdo už v životě migroval? Kupř. kdo jste se narodili v jiné zemi, městě, než kde nyní žijete?

- Proberte se studenty důvody jejich migrace a jejich zkušenosti s životem na novém místě. Jaké to pro ně bylo, co bylo těžké, nové, jiné, co se jim na novém místě líbí/nelíbí.

Otázka 2: Plánujete migrovat v budoucnu? Přemýšlel někdo z vás, že by chtěl odejít do jiné země kupř. za studiem nebo za prací? Jaká země by to byla a proč jste si ji vybral/a?

- Studenti uvedou, v jaké zemi by chtěli žít, z jakého důvodu a proč by si vybrali zrovna tuto, a ne jinou zemi. Na těchto příkladech lze ukázat klasické příčiny volby ekonomické migrace, která se tímto týká i jich samotných – př. naučit se jazyk, vystudovat prestižnější školy, najít si lepší práci, odstěhovat se za rodinou, známými, získat nové zkušenosti apod.

Otázka 3: Podíváme-li se na historii ČR, i u nás máme velkou zkušenost s migrací. Věděli byste v jakých obdobích/letech lidé za posledních 100 let z ČR ve větších počtech odcházeli – emigrovali?

- Uvedte období druhé světové války a odchod uprchlíků židovského náboženství; poválečný odsun sudetských Němců; období během komunistického režimu v Československu (1948–1989), období krátce po roce 1989 – za novými příležitostmi apod.

Otázka 4: Znáte někoho z vaší rodiny, kdo emigroval?

- Proberte důvody jejich emigrace, kdy, do jaké země apod.

2. Část: MIGRANTI U NÁS A ČEŠI V CIZINĚ

Pokyny:

Pracujte s interaktivní mapou migrace IOM: <https://www.iom.int/world-migration>. Promítejte ji studentům na interaktivní tabuli.

- Cílem je uvědomit si, kolik Čechů je migrantů v jiných zemích a kolik migrantů a z jakých zemí žije v ČR. Zajímavé je, že v zahraničí žije více Čechů – migrantů než migrantů v ČR.
- Proberte se studenty níže uvedené otázky:

1. Věděli byste, kolik v současné době žije Čechů v cizině? A v jakých zemích nejvíce?

Studenti navrhnu počty. Pro ověření zapněte IOM interaktivní mapu migrace a „překlikněte“ tlačítko na **OUT**. Klikněte na Českou republiku. V horním rohu se ukáže počet českých emigrantů. Jednotlivé země pak ukazují dané počty Čechů, kteří zde žijí. Data zde shromážděná odrážejí situaci za rok 2015, je tedy možné, že počet bude v současné době o něco vyšší. Zhruba jsou uváděna tato čísla: 500.000 v Německu, 90.000 na Slovensku, 70.000 v USA, 50.000 v Rakousku, 40.000 ve Velké Británii.

2. Víte, kolik migrantů žije v současné době v České republice? A z jakých zemí pocházejí?

Opět použijte interaktivní mapu migrace IOM. „Překlikněte“ na tlačítko **IN** a klikněte na Českou republiku. Data jsou pravděpodobně opět za rok 2015.

- Aktuální číslo pro daný rok najdete vždy na stránkách Českého statistického úřadu: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu>.

Zdroj:
Interaktivní mapa migrace IOM:
<https://www.iom.int/world-migration>

- Zajímavé je se studenty probrat země původu migrantů u nás. Možná je překvapí, že ze současného (rok 2017) cca 0,5 milionu migrantů je asi 200 tisíc občanů Evropské unie (přičemž z toho ještě polovina ze Slovenska). Z občanů ze třetích zemí je pak u nás nejvíce Ukrajinců – 100 tisíc, dále Vietnamců asi 60 tisíc a asi 35 tisíc Rusů. Diskutujte nad tím, proč tomu tak je.
- Aktuální data pro daný rok najdete vždy na stránkách ministerstva vnitra: <http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx>.

3. Znáte nějaké migranty ve svém okolí? Z jakých zemí pocházejí?

Diskutujte se studenty.

- Zařaďte **Aktivitu C2: Víte, kdo Vám doma uklízí?**

AKTIVITA C2: VÍTE, KDO VÁM DOMA UKLÍZÍ?

- Pracujte s video spotem SIMI: **Víte, kdo Vám doma uklízí** (2012) /1 min./: https://www.youtube.com/watch?v=lvDn-Q_uNXE. Ve videu je zobrazena uklízečka Ljuba Grigorenko, která před emigrací pracovala jako učitelka matematiky na gymnáziu ve Lvově.

- Čas: 15 minut.

• Postup:

- Nejdříve se sami podívejte na video spot **Víte, kdo vám doma uklízí**, a zamyslete se nad hlavní myšlenkou, kterou chcete žákům/studentům předat. Podle toho si následně připravte otázky k diskusi.
- Pusťte video spot žákům/studentům v hodině.
- Po videu se žáků/studentů ptejte na jejich dojmy z filmu.
- Proberte s žáky následující otázky:
  - O čem video bylo? Co bylo jeho poselstvím?
  - Jaký druh migrace protagonistky spotu se jednalo? Proč přišla do ČR? (Zvažte migraci

ekonomickou, často však do ČR v posledních letech přicházejí lidé z Ukrajiny i jako žadatelé o mezinárodní ochranu – viz kapitola V. Počty uprchlíků)

- Co bylo pro ni těžké? (Migranti u nás musejí, pokud chtějí pracovat na kvalifikovaných pozicích, absolvovat proces tzv. nostrifikace, tedy proces uznání zahraničního vzdělání. Často tak z počátku, či pokud se jim jejich vzdělání nepodaří nostrifikovat, mohou pracovat jen na pozicích neodpovídajících jejich vzdělání a původnímu zaměstnání. Nejtěžší pro příchod do ČR je také naučit se češtinu. Pro migranty hovořící slovanskými jazyky to bývá snazší než pro jiné jazykové skupiny. Ukrajinci u nás často pracují manuálně – ženy uklízí či jsou zaměstnány v kuchyních nebo jako pomocnice v domácnosti, muži pracují na stavbách).
- Zeptejte se žáků, zda někoho takového ve svém okolí znají. Zda kupříkladu mají nějakou paní na úklid, z jaké je země, zda vědí, jakou práci vykonávala ve své zemi nebo jaké má dokončené vzdělání.

3. Část: MIGRACE VE SVĚTĚ

Pokyny:

Pracujte s mapou celosvětové migrace Metrocosm: <http://metrocosm.com/global-immigration-map/>. Promítněte ji žákům na interaktivní tabuli. Mapa zobrazuje celosvětovou migraci za období let 2010 až 2015. Červená kolečka u zemí představují větší emigraci než imigraci. Modrá znamenají opak, tedy že do země přišlo více lidí za toto období, než z ní odešlo.

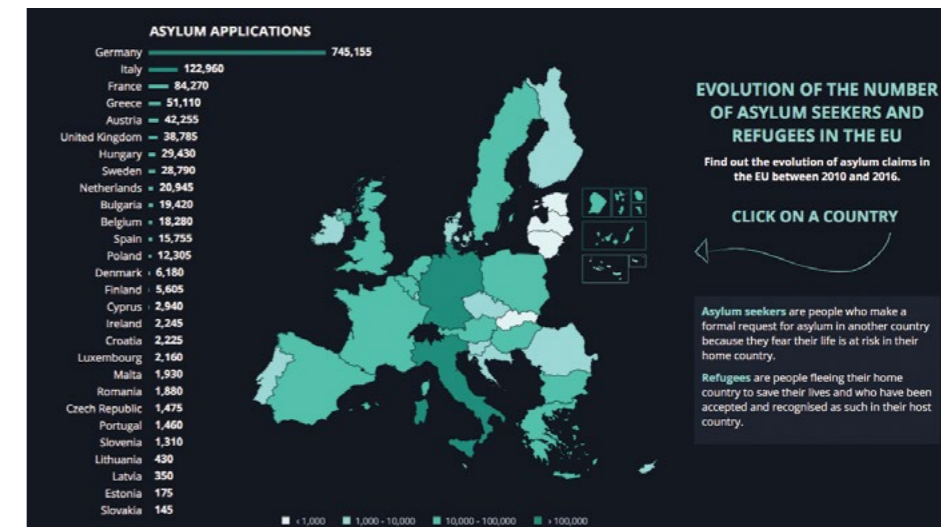
- Na mapě si žáci mohou uvědomit, jak celosvětová migrace vypadá. Zajímavé je, že kupř. do České republiky za toto období přišlo **méně lidí, než kolik ji opustilo**.

4. Část: POČTY UPRCHLÍKŮ

Situace ve světě:

Pokyny:

Otevřete žákům webovou stránku UNHCR: <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>. Informace zde jsou průběžně aktualizovány. **Cílem** je uvědomit si celkové počty lidí, kteří jsou nuceni na celém světě migrovat a také i počty uprchlíků. Porovnejte se situací v ČR. Diskutujte nad tím.

- Představte žákům informace, které jste se dozvěděli z informační základny pro pedagogy, např.: Kolik je ve světě momentálně migrujících lidí, kolik z nich jsou uprchlíci, z jakých zemí uprchlíci nejčastěji pocházejí apod.
- Vysvětlete také, že pouze část z uprchlíků míří do vyspělých států Evropy či do USA. Většina se naopak uchyluje pod ochranu nejbližších okolních států.³¹

Odhadněte spolu se studenty, kolik uprchlíků přišlo během posledních 3 let do Evropy.

Otevřete si interaktivní mapu žadatelů o mezinárodní ochranu v Evropě a zjistěte, kolik uprchlíků požádalo o mezinárodní ochranu v jednotlivých zemích včetně ČR v uvedených letech: http://www.europarl.europa.eu/external/html/welcomingeurope/default_en.htm.

³¹ Zajímavý a oceněný článek o tom, že uprchlíci nemíří jenom do Evropy, napsal také Tomáš Lindner, *Běženci jdou do výroby*, RESPEKT (2017/23), dostupné na: <https://www.respekt.cz/tydenik/2017/23/bezenci-jdou-do-vyroby>

Situace v ČR:

Pokyny:

- Diskutujte s žáky nad uvedenými otázkami:

1. Víte, kolik uprchlíků požádalo v České republice v posledním roce o mezinárodní ochranu?

2. Kolika z těchto žadatelů byla mezinárodní ochrana udělena?

- V roce 2017 požádalo ČR o mezinárodní ochranu **1450 osob**. Počet lidí, kteří nakonec mezinárodní ochranu v podobě azylu či doplňkové ochrany získali, byl **147**.

Žádosti o mezinárodní ochranu

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Žadatelé	1878	1656	1258	833	756	753	707	1156	1525	1478	1450
Změna v %	-37,7	-11,8	-24,0	-33,8	-9,2	-0,4	-6,1	63,5	31,9	-3,08	-1,9
Počet rozhodnutí	2260	2056	1040	1015	1016	814	978	1012	1387	1410	1508
Azyl	191	157	75	125	108	49	95	82	71	148	29
Doplňková ochrana	191	138	28	104	261	149	256	294	399	302	118
Zamítnutí	1564	1052	401	368	370	308	315	304	435	530	635

Zdroj: Ministerstvo vnitra ČR, 2017

3. Uhodněte, z jakých zemí u nás žádalo v posledních letech o mezinárodní ochranu nejvíce uprchlíků.

- V roce 2017 bylo nejvíce žádostí o mezinárodní ochranu z **Ukrajiny, Ázerbájdžánu a Gruzie**. Mnoho lidí si myslí, že Ukrajinci k nám přicházejí pouze za prací. I když je to nejčastější důvod, na východě Ukrajiny (Doněcko, Luhansko) probíhá už řadu měsíců válečný konflikt, který vygeneroval určitý počet uprchlíků. Česká republika dostává v posledních letech kolem 400-600 žádostí o mezinárodní ochranu z Ukrajiny, v roce 2017 kupř. bylo vyhověno 33 žadatelům, kteří získali doplňkovou ochranu (25 osob) a azyl (8 osob).

Aktuální data pro daný rok najdete vždy na stránkách Ministerstva vnitra ČR: <http://www.mvcr.cz/mezinarodni-ochrana.aspx>.

TOP 10 státních příslušností žadatelů o mezinárodní ochranu v roce 2017

TOP 10 citizenships of applicants for international protection in 2017

státní příslušnost	ŽÁDOSTÍ CELKEM	z toho			
		opakované žádosti repeated applications	žen females	nezletilých minors	nezletilých bez doprovodu unaccompanied minors
citizenship	APPLICATIONS TOTAL				
Ukrajina Ukraine	435	138	119	52	-
Arménie Armenia	129	14	59	30	-
Gruzie Georgia	129	22	18	12	-
Ázerbájdžán Azerbaijan	127	6	61	47	-
Vietnam Viet Nam	82	23	7	2	-
Sýrie Syria	76	5	37	33	-
Kuba Cuba	68	13	19	4	-
Ruská federace Russian Federation	57	18	18	15	-
Írák Iraq	52	9	25	10	-
Kazachstán Kazakhstan	38	5	14	12	-
ostatní Other	257	55	57	46	-
CELKEM TOTAL	1450	308	434	263	-

Zdroj: Ministerstvo vnitra ČR, 2017

Diskutujte s žáky:

V 90. letech přišel do naší země první větší počet uprchlíků. V té době byli nejčastějšími žadateli o azyl (dnes mezinárodní ochranu) uprchlíci z Jugoslávie, kteří utíkali před válkou.

Diskutujte s žáky na téma přijímání uprchlíků tehdy a dnes.

- Co se změnilo, liší se nálada a postoje ve společnosti k přijímání uprchlíků v 90. letech a dnes?
- Zařaďte film **Ženy od vedle** (níže) a aktivitu k filmu.

SIMI v roce 2016 uvedlo dokumentární film *Ženy od vedle*. Ten zachycuje výpovědi migrantek, které v 90. letech utekly z válkou rozvrácené Jugoslávie do České republiky. Skrze osobní vzpomínky a vyprávění zprostředkovává jejich životní příběhy od útěku z Bosny a Hercegoviny, přes těžké hledání práce a boj o přežití v cizí zemi, po bilancování toho, jak nový život proměňoval jejich rodiny sociální postavení. Na hlubší rovině, z perspektivy dvaceti let života v novém domově, film vypovídá o tom, jaké zásadní, často nenávratné změny uprchlictví přináší.³²

AKTIVITA C3: ŽENY OD VEDLE

- Pracujte s filmem **Ženy od vedle**, 2016 SIMI (43 min), dostupný na: <https://www.youtube.com/watch?v=QBAO3xwFiiA>.

Přípravná fáze:

- Podívejte se na film **Ženy od vedle** a připravte si otázky pro diskuzi s žáky.
- Pokud nemáte čas na promítnutí celého filmu, vyberte jeden z medailonků – příběhů žen, nebo dejte žákům zhlédnutí dokumentárního filmu za domácí úkol.

Příběh paní Gordany: <https://www.youtube.com/watch?v=mRp4TwBbrh8>

Příběh paní Kadry: <https://www.youtube.com/watch?v=5MxSoimleYI>

Příběh paní Vesny: <https://www.youtube.com/watch?v=g-gxzA4evcl>

Příběh paní Zvezdany: <https://www.youtube.com/watch?v=9arrb5uCMjU>

ŽENY OD VEDLE

Osudy čtyř žen, které válka v Jugoslávii donutila hledat nový domov.

Účinkují: MUKADESA ČORIĆ, ZVEZDANA MARKOVIĆ, GORDANA MOMIČOVIĆ, VESNA PEULIĆ

Produkce: DANIEL WALTER, Hudba: DAREN KRÁL, Zvuk: ADAM BLAHA, LUKÁŠ KOSEK, LUKA ŠUTO, Mix zvuku: RICHARD MÜLLER, Strih: JAKUB HEJMA, Kamera: JAN ŠÍPEK, Scénář a režie: THEODORA REMUNDOVÁ, Podkládky: DW Agentura, HAVAS Worldwide Prague, Komunální středisko Kontakt Liberec, MARKLAND Krtva a. s., Medice Open Society Fund Praha, PERY shoes and bags v.ú. Krtva, Radio Free Europe/ Radio Liberty, Studio Dira, Úřad vlády ČR, YOUNG-FILM STUDIO, Grafika: MARTIN MALEK, Fotografie: JAN TICHÝ

Film vznikl v rámci projektu „Ženy na vlně kalaj 177“, který podpořila Nadace Open Society Fund Praha z programu Dignita (Jedním stánem, který je financován z Norských fondů. Realizátorem projektu je Sdělovací pro integraci a migraci, a. s. a v partneřství s Fakultou humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze a Institutem sociologie Jiřího Dienstbiera v Berolíně (WZL). Dokumentární film je v rámci spolupráce s prostředím státního rozpočtu ČR v rámci projektu „Migrantky mezi státy“ v rámci realizace projektu pro integraci a migraci, a. s. p. s. podpořeného dotací Úřadu vlády ČR pro oblast rovnosti žen a mužů.

WWW.MIGRACE.COM

WWW.DEJMEZENANSANCI.CZ

³² K filmům s kontroverzní tematikou také doporučujeme aktivitu **Kostka**, která umožňuje žákům se na téma dívat (jak název předjímá) ze 6 úhlů pohledu. Aktivitu KOSTKA naleznete na metodickém portálu pro učitele: **Místo pro život:** <http://mistoprozivot.cz/index.php?id=2902>.

Práce ve třídě:

1. Promítněte žákům/studentům film **Ženy od vedle**, nebo jeden z medailonků.
2. Rozdělte žáky/studenty do dvojic nebo menších skupin (4-5 členů).
3. Nechte je odpovědět na otázky k filmu:
  - Odkud jsou hrdinky příběhů? Proč přišly do České republiky?
  - Jak na vás film zapůsobil?
  - Co je podle vás pro hrdinky medailonků důležité?
  - Čeho se nejvíce bojí do budoucna?
  - Co jim přinesl život v ČR?

Diskutujte s žáky/studenty na téma přijímání uprchlíků v ČR.

4. Na základě diskuze nechte žáky/studenty připravit alespoň tři otázky vztahující se k filmu, na které by rádi znali odpověď.
5. Následně nechte jednotlivé skupinky představit jejich připravené otázky a chtějte vědět, proč skupina vybrala právě tato témata.
6. Otázky zapisujte na tabuli. Vznikne tak zásobník dotazů, díky němuž zjistíte, co z dané látky žáky nejvíce zajímá a na co je dobré se případně zaměřit v dalších hodinách.
7. V závěru shrňte otázky a ujistěte žáky/studenty, že odpovědi na jejich otázky budete hledat v následujících hodinách. **TIP: Pro získání odpovědí můžete pozvat hosta.**

3.5. MIGRACE III

Vzdělávací blok MIGRACE III se zaměřuje především na integraci migrantů do společnosti. Jeho cílem je seznámit žáky/studenty s procesem integrace v České republice a zkušeností SIMI v této oblasti. Následující část opět nejprve seznamuje s klíčovými pojmy, po jejichž obsírnějším popsání je opět popsán průběh hodiny ve verzích pro I. stupeň ZŠ a II. stupeň ZŠ a střední školy.

i 3.5.1. INFORMACE PRO PEDAGOGY

A. Integrace není asimilace!

Vysvětlete žákům/studentům, že asimilace je proces přizpůsobování a splynání jedné skupiny se skupinou jinou. Lidé žijící trvale nebo po dlouhou dobu uprostřed obyvatelstva jiné národnosti přizpůsobují svoji řeč a svoje chování většinové společnosti. Konečnou fází je úplné splynutí, jímž se mění vědomí skupinové (např. národní) příslušnosti, jež může být charakterizováno jako odcizení. Asimilace tedy znamená **dokonalé splynutí s většinou a bezvýhradné převzetí jejich hodnot.**

Zdůrazněte vzápětí, že integrace, na rozdíl od asimilace, znamená **začlenění jednotlivce nebo skupiny do většinové společnosti bez ztráty vlastní identity.** Od asimilace se také liší tím, že je to **proces oboustranný**, náročný jak na ty, kteří se integrovat hodlají, tak na ty, mezi něž se chtějí integrovat. Z pohledu imigranta vyžaduje tento přístup ochotu přizpůsobit se základním pravidlům hostitelské společnosti, z pohledu této společnosti pak zase ochotu ponechat dostatek prostoru pro projevy „menšinové“ kultury. Všem jsou dána stejná práva ve všech společenských vrstvách, aniž se očekává, že se nově příchozí zbaví svých specifík. Podmínkou úspěšné integrace určité skupiny je tedy to, že většinová společnost do určité míry odlišnost integrujícího akceptuje a vytvoří pro jeho integraci vhodné podmínky.

Poznámka: Pojmy asimilace a integrace se v praxi často mylně zaměňují, velice doporučujeme v hodině (viz dále) tyto dva pojmy pečlivě vysvětlit a odlišovat.

B. Cíle integrace

Integrace je **oboustranný proces, do kterého vstupují jak cizinci, tak většinová společnost.** Musí být založen na vzájemném přínosu pro obě strany – cizince i majoritu.³³ Cílem integrační politiky je podporovat začlenění legálně pobývajících cizinců do společnosti a zajistit nekonfliktní a oboustranně přínosné společné soužití mezi cizinci i majoritou. Účelem **integračních opatření** je působit jako prevence vzniku ekonomicky, sociálně a kulturně rozdělené společnosti. Základním dokumentem politiky vlády ČR je Koncepce integrace cizinců, která je každý rok aktualizovaná a stanovuje nové úkoly pro daný rok. **Koncepce je zacílena do několika klíčových oblastí – znalost češtiny, ekonomická oblast, soběstačnost, orientace cizince ve společnosti a vztahy cizinců a majoritní společnosti,** klade ale také důraz na posílení informovanosti cizinců i veřejnosti nebo na implementaci integrační politiky na úroveň krajů a obcí.³⁴

Eva Vojtová, sociální pracovnice SIMI dále dodává:

„Mezi klíčové oblasti integrace migrantů lze zařadit osvojení si nového jazyka, nalezení práce a bydlení, schopnost orientovat se v nové společnosti a samostatnost, či vytvoření si sociálních vazeb v nové společnosti. Mezi další faktory, které pozitivně ovlivňují integraci, je i vnitřní motivace migranta se do společnosti zařadit. Ta je výrazně ovlivněna tím, zda se migrant v zemi plánuje usadit dlouhodobě/trvale či nikoli. V případě, že plánuje v zemi žít a vidí v ní svoji budoucnost, tak je výrazně vyšší i jeho ochota učit se novému jazyku, zvládat činnosti každodenního života a překonávat překážky s tím spojené (práce, komunikace s úřady atp.) Velkou roli také hraje sociální prostředí, ve kterém se vyskytuje a sociální vazby. Například partnerský svazek a rodina jsou natolik silnou motivací, že pro migranta je poté integrace do společnosti snazší, a to i přes překážky, které se na cestě vyskytují. V případě, že migrant v zemi žije dočasně a ještě se na počátku setká s obtížemi či neochotou majoritní společnosti mu pomoci, tak jeho motivace k integraci klesá. Ochota k integraci je také ovlivněna tím, jaké národnosti migrant je. Pokud se jedná např. o osobu mluvící rusky, tak je mnohem jednodušší fungovat v rusky mluvící komunitě než se snažit integrovat. Cizinec, který pochází ze země, která zde nemá takto silnou komunitu, se snaží více začlenit do společnosti a je pro něj důležitější se učit jazyk, aby si mohl vytvořit sociální vazby. Samozřejmě záleží vždy i na osobnosti a vlastnostech daného jedince.“

Eva Vojtová, sociální pracovnice SIMI

C. Zkušenosti z psychosociálního poradenství migrantům – Co příchozí nejvíce trápí?

František Cihlář, psychosociální pracovník SIMI s mnohaletou zkušeností práce s migranty, přibližuje náročnost integrace z perspektivy migrantů následovně:

„Migranti jsou lidé jako my všichni. Ve svých životech se tedy zabývají podobnými tématy jako my: jak nalézt štěstí, naplnění v životě, kamarády, přátele, partnery nebo partnerky, jak žít klidně a spokojeně, jak vycházet se svými blízkými doma i v práci a podobně. S těmito tématy se tedy velmi často obracejí na psychoterapeuty z neziskových a jiných organizací i soukromé, se kterými společně hledají odpovědi na otázky, které aktuálně řeší.“

„Kromě toho řeší i témata specifická, která jsou často závislá na tom, odkud migranti přicházejí. Příchozí ze Západu (EU a další Evropa na západ, sever a jih od nás, USA, Austrálie apod.) zpravidla řeší témata spojená s kariérou, úspěchem, vztahová témata při soužití s českým partnerem nebo partnerkou. Ti ve své vlasti méně přizpůsobiví se navíc často zabývají křivdami, které se jim doma staly a hledáním cest, jak to napravit. Tito příchozí bývají českou veřejností zpravidla bez problému přijímáni, i když jí často ne zcela rozumí a ani se neučí český jazyk. Mnoho z nich nechápe podle nich lehkomyšlné partnerské vztahy Čechů nebo Češek a to, že většina Čechů jsou ateisté.“

„Příchozí z ostatního světa (zejména z Východu a bývalých socialistických zemí, ale i z Afriky, Asie apod.) mívají výrazné problémy s povolením k pobytu v ČR, nalezením práce, diskriminací jak od zaměstnavatelů, tak i od kolegů, nepochopením a nesnášenlivostí ze strany veřejnosti a české policie. To se v poslední době týká zejména muslimů a muslimek, kteří se v ČR cítí ohroženi a nepochopeni, v trochu menší míře i první generace Vietnamců, rusky mluvících klientů a hlavně všech osob s odlišnou barvou pleti. Často si také stěžují na předsudky, kterými bývá česká veřejnost zatížena a kvůli kterým se příchozí trápí. Například tím, že často slyší, že všichni Vietnamci okrádají a neplatí daně,

³³ Integrační politika, Koncepce a Zpráva. Převzato z portálu cizinci.cz. Dostupné na: <http://cizinci.cz/cs/2018-integracni-politika-koncepce-zprava>.

³⁴ Integrační politika, Koncepce a Zpráva. Převzato z portálu cizinci.cz. Dostupné na: <http://cizinci.cz/cs/2018-integracni-politika-koncepce-zprava>.

muslimové jsou teroristi a ubližují ženám, Ukrajinci jsou nevzdělaní a dobří pouze na stavbu nebo za pokladnu, černoši přišli z nějaké chýše a neumí psát a všichni najednou pak jsou divní, kradou nám práci, může se jim tykat a opovrhovat jimi. Vůči takovým předsudkům se přichozí cítí bezbranní, jen obtížně jim čelí a cítí se kvůli nim často zcela izolováni.“

„Všichni přichozí pak zpravidla řeší otázku integrace do české společnosti. Většina z nich má za to, že Češi jsou poměrně chladní a odměření a navázat přátelský vztah s Čechy podle nich nebývá snadné (zpravidla to údajně trvá minimálně jeden rok nebo více). Některým přichozím se navíc stýská po domově, přátelích a příbuzných, všech, které měli doma rádi, ale museli je více nebo méně dobrovolně opustit.“

František Cihlář, psychosociální poradce SIMI

🕒 3.5.2. UKÁZKOVÁ HODINA MIGRACE III PRO 1. STUPEŇ

Struktura hodiny:

1. Integrace
2. Identita a stereotypy

Cíle hodiny:

- Žáci si uvědomí, že každý migrant pochází ze země s jiným kulturním prostředím, jazykem i jinými společenskými zvyklostmi.
- Žáci si uvědomí, že integrace je **oboustranný proces**, kdy migrant přijímá nové věci z nové společnosti, ale zároveň si smí ponechávat kulturu a identitu země, odkud pochází. Z toho vyplývá, že nejenom migranta ovlivňuje nová společnost, ale zároveň migrant je ten, který ovlivňuje společnost a přináší do ní nové prvky.

Postup:

Pokládejte žákům otázky ohledně integrace migrantů:

- Co takový migrant, který přijde do ČR, musí udělat, aby se o něm dalo říct, že se integroval?
- Co byste si vy, v cizí zemi, chtěli ponechat ze své kultury?

Návodné otázky k diskusi:

- Co je dobré si osvojit, aby se lidem v ČR žilo dobře? Fantazii se meze nekladou (je dobré zmínit jazyk, zákony, jiný denní rytmus atd.)
- Měli by si lidé z jiných zemí zachovat něco z vlastní kultury? Co a proč?
- Čím myslíte, že nás mohou lidé z jiných zemí obohatit?
- Čím myslíte, že byste mohli obohatit jinou zemi vy?

Další zdroje k problematice integrace naleznete na stránkách Ministerstva vnitra ČR.³⁵

Identita:

Aktivity na identitu jsme zařadili proto, aby si žáci uvědomili rozdílnosti a podobnosti mezi sebou, a tudíž dokázali hledat i podobnosti u migrantů. Navíc práce s identitou rozvíjí také práci s předsudky a stereotypy.

AKTIVITA D1: IDENTITA

- Aktivita zabere/ s časovou dotací cca 10 minut. **Cílem** je uvědomit si, co mám s ostatními společného a v čem jsem jedinečný. Pedagog nabízí různé role, které děti mohou zastávat. Pokud se s nějakou rolí žák identifikuje, postaví se. Např.: „Kdo z vás se cítí být mužem/ ženou, dítětem, fotbalistou, tanečnicí, dcerou/synem, sourozencem...“ Stačí pár otázek. (Pokud již je přítomný host, je ideální ho do aktivity zapojit, aby žáci viděli, co všechno s nimi má daný host společného).

³⁵ MVČR. (2016): *Informace o procesu integrace cizinců, azylantů, přesídlenců a krajanů v České republice*. Dostupné na stránce: <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

🕒 3.5.3. UKÁZKOVÁ HODINA MIGRACE III PRO 2. STUPEŇ

Struktura hodiny:

1. Integrace
2. Beseda s hostem (pro lepší přehled uvádíme v další kapitole)

Cíle hodiny:

- Studenti jsou seznámeni s procesem integrace.
- Studenti mají možnost poznat někoho s přímou zkušeností migrace a integrace.
- Studenti si osvojí schopnost rozvoje vztahů s cizinci.

Pokyny:

V souvislosti s příchodem migrantů do České republiky se často mluví o jejich integraci. Zeptejte se žáků, co si pod tímto slovem představují a diskutujte nad uvedenými otázkami:

1. Co znamená slovo integrace?
2. Co takový člověk, v našem případě migrant, který přijde do ČR, musí udělat, aby se o něm dalo říct, že se integroval?
3. Co je podle vás pro přichozí zpočátku nejtěžší, jaké problémy a překážky musí řešit?
4. Pokud byste se sami stali migrantem v jiné zemi, jak byste se snažili integrovat vy?

Zařadte aktivitu D2: Co nám migrace přináší?

Dále můžete zadat žákům za domácí úkol **aktivitu D3: Foodblog SIMI**, kde žáci/studenti zažijí přímé setkání s migrantem a vyzkouší si s ním uvařit jeho oblíbené jídlo.

S integrací také souvisí společné soužití, kterému často brání stereotypy. Stereotypy také často vedou ke škatulkování. Můžete žákům pustit video **All That We Share** a společně se o videu s nimi pobavit a zamyslet se nad tím, co vše můžeme mít s ostatními společného a jak nás odlišnost může navzájem obohacovat. Návod naleznete v **Aktivité D4: Co vše můžeme sdílet?**

AKTIVITA D2: CO NÁM MIGRACE PŘINÁŠÍ?

- **Cíl:** Uvědomění si, v čem pro nás mohou být migranti (lidé z různých zemí) přínosem a obohacením. Na druhou stranu se ale též podívat na to, v čem jsou rizika migrace a vymyslet řešení, jak jim předcházet.
- **Čas:** 15-20 minut.
- **Postup:** Rozdělte studenty do 4 skupin a každé skupině rozdejte flipchartový papír a fixy. Každá skupina bude mít za úkol napsat POZITIVA A NEGATIVA migrace. Nechte studenty, ať si rozdělí plakát na dvě poloviny, do první napíšou plusy migrace, do druhé poloviny pak mínusy migrace.
- **Tip:** Je dobré, aby se rozhodli předem, zda plusy a mínusy budou psát z pohledu migranta samotného, nebo z pohledu států, kam migrant přichází, či lidí žijících v dané cílové zemi.
- Poté nechte studenty výsledky přečíst. Pokud se ve skupinách opakují často stejné výroky a zbývá čas, je dobré tyto názory prodiskutovat. Zeptejte se studentů, proč si to myslí, odkud čerpalí informace apod.

AKTIVITA D3: FOODBLOG SIMI

Zadejte studentům za domácí úkol připravit příspěvek na Foodblog SIMI. Příspěvek se skládá z receptu a příběhu migranta: <http://foodblog.migrace.com/>.

Studenti ve svém okolí osloví vytipovaného migranta a sepiší s ním jeho příběh – jak přišel do ČR a proč, jaké jsou jeho zkušenosti ze života zde, co prožívá v procesu integrace, příp. zajímavosti o jeho zemi původu. K příběhu sepiší také recept na tradiční jídlo ze země, odkud migrant pochází. Studenti mohou společně s ním zkusit jídlo také uvařit a vyfotografovat. Celý příspěvek pak mohou zaslat ke zveřejnění na email simi.foodblog@gmail.com.

AKTIVITA D4: CO VŠE MŮŽEME SDÍLET?

- Použijte video **All That We Share**; video ukazuje, že i když vypadáme odlišně, můžeme mít mnoho společného.
- **Postup:**
  1. Pusťte žákům/studentům krátkou video ukázkou **All That We Share** (3:00) – <https://www.youtube.com/watch?v=jD8tjhVO1Tc>.
  2. Hned po zhlédnutí krátkého videa se žáků zeptejte, jaké mají z videa pocity.
  3. Pokládejte otázky k videu, např.:
    - a. Co je zajímavé na druhém člověku?
    - b. Všimáte si odlišností mezi vámi a jinými lidmi?
    - c. Jak na tyto odlišnosti často reagujete?
    - d. Co vás zajímá na člověku, kterého vidíte poprvé?

3.6. MIGRACE IV.

Vzdělávací blog MIGRACE IV je workshop, do kterého jsou obvykle zapojeni sami hosté/migranti. Níže tak uvádíme tipy na 3 různé workshopy, které můžete na své škole připravit.

1. Workshop vaření tradičních jídel

Žáci s hostem migrantem (lektor) připraví některé z tradičních jídel z jeho země původu. Vaření může být realizováno ve vhodných prostorách školy – ať už v kuchyňce, nebo ve třídě s donesenou plotýnkou a nádobím. Žáci se podílejí na přípravě surovin (loupaní, krájení) a lektor migrant vede vaření. Nákup surovin pro workshop zajistí dle dohody lektor sám, nebo ho zajistí pověřená osoba školy. Lektor připraví na

vaření vhodný recept a promítá ho pro všechny ve třídě na interaktivní tabuli, nebo ho žáci dostanou rovnou vytištěný. Inspiraci pro vhodná jídla můžete najít i na Foodblogu SIMI, kde jsou uvedeny recepty z různých zemí, včetně příběhů migrantů: <http://foodblog.migrace.com/>.

2. Výtvarný workshop

Žáci zpracují vybranou výtvarnou technikou kulturní témata země původu hosta. Může jít o tradiční výtvarné motivy dané země, výrobní techniky, nástroje, inspirovat se z kultury a historie. Workshop je veden výtvarným lektorem SIMI, nebo může být připraven pedagogem školy. Výtvarnou techniku je dobré zvolit a zasadit do kontextu tématu. Příkladem může být výroba masek, kdy žákům/studentům nejdříve vysvětlíte pojem identita, sociální role a poté necháte žáky/studenty vyrobit masku, která bude představovat jejich vlastní identitu, tedy kdo jsou. S maskami lze pak vymyslet aktivity na identitu a tématu identity se věnovat i v jiných hodinách.

3. Mediální workshop

Během besed tak pořádáme mediální workshop, kde žáky seznamujeme s technikami manipulace v médiích, také je na konkrétních příkladech učíme kritickému myšlení. V metodice přinášíme strukturu mediálního workshopu a jeho použití v kontextu migrace. Kromě rozpoznání manipulace v médiích ohledně migrace se při besedách na školách také věnujeme osvojení si technik manipulace. Žáci/studenti dostanou za úkol k fotografii či článku vymyslet šokující titulek. Dalším způsobem, jak žáky naučit rozpoznávat manipulativní text, může být přepracování neutrálního článku do rétoriky zvoleného média. Přepracovaný článek bude tedy napsán tak, aby byl atraktivní pro čtenáře zvoleného média. **Mediální workshop naleznete v příloze č. 8.** Text k mediálnímu workshopu pak v **příloze č. 4.**

4. BESEDA S HOSTEM MIGRANTEM

Informace k tématu migrace je nesmírně přínosné doplnit o setkání s hostem migrantem. Osobní forma předání zkušenosti s migrací se nám na besedách osvědčila jako nejúčinnější. Host sdílí svůj příběh a dodá tak uvedené teorii praktický rozměr vlastního života. Hosta do besedy můžete vybrat podle typu jeho migrační zkušenosti, kterou chcete, aby žákům předal, kupř. uprchlická zkušenost, příchod do ČR za studiem, prací apod.

4.1. JAK ZAŘADIT BESEDU DO VÝUKY?

Cíle programu:

- Uvědomování si rozdílností a odlišností, chápání jich jako rozmanitosti a jedinečnosti.
- Uvědomění si, že i přes odlišnosti máme mnohé společné.
- Rozvíjení vzájemného respektu a spolupráce.
- Žáci si osvojí schopnost rozvoje vztahů s migranty.
- Rozvoj práce s předsudky a stereotypy.

Příprava

- Hosta migranta můžete oslovit sami jako škola, nebo požádat organizace pracující s migranty o zprostředkování kontaktu (Sdružení pro integraci a migraci, Organizace pro pomoc uprchlíkům, InBáze, META, Centrum pro integraci cizinců, Člověk v tísni a další).
- Při výběru hosta je potřeba zohlednit také úroveň jeho znalosti češtiny, aby se ve svém povídání mohl vyjádřit souvisle a pro děti srozumitelně. Příp. se domluvte na společném jazyce, kupř. angličtině, nebo přizvěte tlumočníka.
- Než pozvete hosta migranta do hodiny, je dobré si s ním dát předem schůzku, kde společně proberete obsah jeho vyprávění.

Dohodněte se s hostem, že si připraví povídání o svém příběhu na cca 20 minut. V příběhu by mělo/mohlo zaznít:

- Odkud pochází, proč se rozhodl ze své země odejít.
- Proč si vybral Českou republiku a jak probíhalo jeho začleňování do české společnosti, zda se setkal s nějakými problémy, když do České republiky přišel.
- Jak se mu zde žije, jakou zde má kupř. práci, co pro něj po příchodu bylo nejtěžší/nejlehčí, po čem se mu stýská a co zde má naopak rád.
- Jak udržuje kontakty se svou rodinou, zda je navštěvuje, příp. zda oni navštěvují jeho.
- Zda se země, odkud pochází, liší od ČR, v čem, proč apod.

S hosty je vhodné domluvit kompenzaci jejich času (finanční či jinou) a příp. odměnu předem.

Uspořádání třídy

Při besedách s hostem se nám osvědčilo uspořádání židlí do kruhu. Vytváří to komornější atmosféru a ztrácí se rozdělení na přednášející a posluchače. Všichni jsme si v kruhu rovni a studenti méně vyrušují. Pokud vedle sebe sedí dvojice, která vyrušuje, osvědčilo se nám, pokud se lektor besedy posadil místo jednoho z žáků, či vedle něj přesadil hosta.

4.2. PRŮBĚH BESEDY NA 1. STUPNI

Na prvním stupni je dobré besedu s hostem vést více zážitkově. Žáci během besedy s migrantem poznají **nejenom jeho příběh, ale i kulturu jeho země** (zvyky, kuchyně, tance, národní kroje aj.). Je vhodné, aby si migrant připravil pro žáky **prezentaci s fotkami a videi**, které během povídání bude žákům pouštět. Osvědčilo se nám také, když host přinese na ukázkou hmotné věci, související s jeho kulturou (kroj, bubny, taneční sukně, hudební nástroj apod.).

4.3. PRŮBĚH BESEDY NA 2. STUPNI

Záleží na vás, jak si průběh s hostem nastavíte. Je možné, že host povídá celou hodinu a žáci jej přerušují v průběhu, když potřebují něco vysvětlit nebo je něco konkrétnějšího zajímá. Další možností je zkrátit časovou dotaci na příběh a ponechat více času dotazům žáků. Je dobré žáky alespoň den předem upozornit, že se tato beseda bude konat, aby si mohli připravit otázky.

Setkání s hostem je dobré částečně moderovat, příp. usměrňovat hostovo vyprávění. Některé informace ze svého života může host považovat za důležité a příliš je rozvádět, je však dobré věnovat jednotlivým bodům vyprávění podobné množství času a klást příp. doplňující otázky.

Tip: Domluvte si s žáky a hostem pravidla. Např. nějaké slovo, které host může použít, když se mu nebude chtít na některou otázku odpovídat.

Pro práci s živým příběhem doporučujeme novou metodiku od neziskové vzdělávací organizace ARPOK: „**Živá knihovna jako metoda výuky – vzdělávání příběhem**“. V publikaci naleznete mnoho tipů, jak s touto metodou pracovat, co je dobré o ní vědět, či kde můžete hosty oslovit. Také se zde dozvíte o metodě práce s prožitkem a jak ji zařadit do vyučování. Metodika je zdarma ke stažení zde:

- <http://arpok.cz/eshop/publikace/2-stupen/ziva-knihovna-jako-metoda-vyuky-aneb-vzdelavani-pribehem/>

Tip: Osvědčilo se nám, když po programu pedagog žákům zadal sepsání krátkého slohu, jako reflexi setkání s hostem migrantem. Žáci si psaním myšlenky ještě více utřídí a srovnají. Také si tím celý program musí znovu v hlavě zrekapitulovat.

4.4. PRAVIDLA DISKUZE

V rámci besed by mělo v hodinách docházet k diskusi. Osvědčilo se nám v úvodu hodiny představit žákům následující **pravidla diskuze** a dbát na jejich dodržování:

- Cílem je setkat se a dozvědět se více.
- Méně někoho přesvědčovat, poučovat.
- Více naslouchat, zajímat se, vyptávat.
- Mluvit o sobě, svých zážitcích, pocitech.
- Nemluvit o tom, co jsme někde slyšeli nebo četli.
- Nekritizovat ani neútočit (každý má právo na svůj názor).

Výše uvedená pravidla diskuze lze dle potřeby doplnit také **Zásadami úspěšné diskuze**, které uvádí Člověk v tísni ve své publikaci **Interkulturní vzdělávání**, vydané v rámci **vzdělávacího programu Varianty**.³⁶

- Pozorně poslouchej a respektuj právo všech na to, aby se vyjádřili.
- Neskákej ostatním do řeči.
- O slovo se hlas tehdy, když máš co říct.
- Snaž se, aby to, co říkáš, navazovalo na obsah předchozí promluvy.
- Na začátku promluvy je užitečné shrnout, co bylo řečeno dřív.
- Když dostaneš slovo, mluv stručně, srozumitelně a k věci.
- Snaž se rozlišovat mezi fakty a svými názory či přáními.
- Nerozčiluj se, hněv ti může jenom uškodit.
- Zůstaň klidný a soustředěný.
- Nikoho neurážej, polemizuješ s názory ostatních, nikoli s jejich osobou.
- Pamatuj, že smyslem diskuze je domluvit se – dosáhnout řešení.

Jak se vypořádat s urážkami a předsudky při debatě

Ze zkušeností SIMI s pořádáním debat o migraci víme, že toto téma vyvolává odlišné názory a často vede i k polarizovaným a vyhroceným postojům diskutujících. Mnohé z nich jsou zatíženy různými neodůvodněnými předsudky a stereotypy. V příručce *Hello Czech Republic – Doma v nové zemi* je uveden návod, jak k poznámkám zatíženým předsudky v debatě přistupovat.³⁷

Jedním z úkolů školy je hovořit o netoleranci a zároveň odstraňovat předsudky prostřednictvím poznání. Do značné míry jde o kladení dotazů, naslouchání a snahu o pochopení názorů ostatních bez vynášení soudů nebo narušování debaty. Tento přístup může přispět k rozvoji dialogu, a to i tehdy, pokud se naše názory neshodují. Z provedených studií vyplývá, že většina žáků nemá jasné a pevné předsudky vůči ostatním. Žáci se obecně zajímají o to, jací ostatní lidé opravdu jsou, touží po věcné debatě a obecně jsou také přístupní novým myšlenkám a způsobům uvažování.³⁸

Jak se vypořádat s agresivními poznámkami zatíženými předsudky?

- **Urážlivé poznámky vždy řešíme pomocí otevřených otázek.** Projevíme zájem o žákovy myšlenkové pochody. Příklady otevřených otázek: Jak to myslíš? Co by se stalo, kdyby...? Jaký je rozdíl mezi...? Co tě k této myšlence přivedlo...? Jaké argumenty tuto myšlenku potvrzují? Jaké argumenty tuto myšlenku zpochybňují? Jaké jsou příčiny...? Kdybych řekl/a, že ..., co by sis o tom myslel/a? Jak si myslíš, že tvůj názor vnímají ostatní?
- **Názory nemusí mít dlouhého trvání a každý na ně má právo.** Budte co nejotevřenější a kladte dotazy, které žákovi i skupině umožní o výroku uvažovat. Věc uzavřeme tím, že objasníme, proč může být jeho výrok vnímán jako urážlivý a jako takový není ve škole přijatelný.

36 Člověk v tísni. (2002): *Interkulturní vzdělávání. Zásady úspěšné diskuze*. S. 21-22. Dostupné na: https://www.variany.cz/download/docs/128_interkulturni-vzde-la-va-ni-i.pdf.

37 PROCHÁZKOVÁ, L., TITĚROVÁ, K. (2015): *Hello Czech Republic – Doma v nové zemi*. S. 9. Dostupné na: <http://www.inkluzivniskola.cz/content/hello-czech-republic-doma-v-nove-zemi>.

38 PROCHÁZKOVÁ, L., TITĚROVÁ, K. (2015): *Hello Czech Republic – Doma v nové zemi*. S. 9. Dostupné na: <http://www.inkluzivniskola.cz/content/hello-czech-republic-doma-v-nove-zemi>.

- **Využijme příležitosti k analýze přístupu zatíženého předsudkem.** Rozvíjíme myšlenky, které k němu vedou. Nesnažme se jej jednoduše potlačit. Vhodná odpověď by mohla být například tato: „Respektuji tvůj názor, že naprosto každý má právo na své vlastní názory, a to i tehdy, pokud s nimi nesouhlasíme. Zároveň by mě ale zajímalo a rád bych se tě zeptal/a (nebo ti dal/a do příště za domácí úkol), jakými fakty bys své úvahy doložil/a.“
- **Podporujme žáky v důkladné analýze tématu.** Právě to je moment, který může nastartovat změnu v postojích a hodnotách. Jak toho ale dosáhnout? Jakým způsobem lze dále rozvinout myšlenku stojící za ponižujícím přístupem? Jak se podívat na problém z jiného úhlu a přimět žáky, aby se zamysleli nad svými výroky?
- **Cílem diskuze je zlepšit povědomí o skutečné situaci na základě fakt, nikoli pouze názorů.** Zároveň jde o zlepšení informovanosti a vzdělávání v oblasti lidských práv a schopnosti odpovědět si na otázku, proč se z lidí stávají uprchlíci.
- **Jste průvodce – nikoli odborník.** Role učitele zde spočívá v postupném vedení žáků při práci. Učitel tu však není expertem, který vždy vysvětluje, jak se věci mají, ale hlavně **průvodcem procesem poznávání a učení se**. Není to snadná role a na straně žáků může snadno vyvolat nevoli. Důvodem je skutečnost, že odpovědi učitele nemusí být vždy jasné ano nebo ne, ale generují další otázky, které vedou žáky k tomu, aby si na danou věc udělali vlastní názor, diskutovali, analyzovali fakta, zbavili se předsudků a stereotypů a dospěli tak k odpovědím sami. Jako učitel máte jasnou pedagogickou roli, která vám umožňuje vést žáky na jejich cestě za poznáním a učit je **kritickému myšlení**. Je potřeba se soustředit na vytvoření dostatečného prostoru pro **analýzu fakt**. Snažme se žákům neříkat, co si mají či nemají o konkrétní otázce myslet.³⁹

39 PROCHÁZKOVÁ, L., TITĚROVÁ, K. (2015): *Hello Czech Republic – Doma v nové zemi*. Op.cit.

5. DOBRÁ PRAXE PEDAGOGŮ

Jak už bylo výše zmíněno, na projektu s námi spolupracovali pedagogové ze Základní školy Kladská a z Gymnázia Evolution Jižní Město. Do metodiky se s námi podělili o jejich cenné zkušenosti z praxe.

„Po celou dobu projektu jsme se snažili u dětí rozvíjet kompetence k řešení problémů, dále kompetence komunikativní, sociální i občanské. Žáci si měli z projektu odnést širší kulturní povědomí. Považovali jsme za důležité pracovat se strachem i předsudky společnosti – děti si je osvojují prostřednictvím rodiny a médií, snažili jsme se nezobecňovat a spíše děti přimět k ochotě orientovat se v problému a dále se vzdělávat. Vždy jsme reagovali na dotazy, které od žáků přicházely, a tím jsme rozvíjeli diskusi. Přesto jsme se nesnažili hledat řešení za každou cenu, nechávali jsme prostor pro vlastní nápady a řešení žáků s upozorněním, že rychlá řešení bývají lákavá, ale málokdy ta nejlepší. Samozřejmě jsme nezapomínali ani na lidská práva. Rozhodně měli žáci o celý projekt zájem, řada z nich se aktivně zapojovala a ve zpětné reflexi psali pozitivní ohlasy.“

Mgr. Kateřina Vávrová a Mgr. Alena Klečková, ZŠ Kladská, 9. třídy

„V rámci projektu SIMI jsme uskutečnili mezinárodní den, který byl zaměřený na jednotlivé kontinenty /státy a jejich kultury. Žáci si mohli vybrat libovolnou zemi, o které museli zjistit několik povinných informací, a to nejenom z geografického hlediska, ale například i kulturu dané země. Žáci měli zároveň za úkol se typicky obléknout pro daný stát a donést případně nějakou pochutinu či suvenýr. Děti se úkolu zhostily s nadšením. Měli jsme ochutnávku států ze všech koutů světa. Děti se opravdu nebály ničeho. Každý žák měl možnost svou zemi odprezentovat a seznámit nás s ní. Ptali jsme se také žáků na rozdíl mezi ČR a jimi vybranou zemí. Na toto byly velmi zajímavé a bystré odpovědi. Žáci se na svůj věk dobře orientují v rozdílech různých zemí. Touto problematikou jsme se opakovaně zabývali v různých situacích napříč všemi předměty. Poté jsme vyzkoušeli těžší otázky, kdy žáci se měli porovnávat ve svých rolích vzájemně. Ptali jsme se, jaký vidíte rozdíl mezi X a Y. Celý projekt se velmi vydařil. Fotografie z tohoto projektu jsou k nalezení na stránkách ZŠ Kladská. Žáci jsou velmi otevření tomuto typu výuky. Baví je to a z naší zkušenosti si toho i nejvíce odnesou / zapamatují, protože to prožijí na vlastní kůži. Každý zde může zažít chvíle svého úspěchu i úspěchu svých kamarádů. Dále je tento druh výuky velmi přínosný v přístupu vzájemné spolupráce a respektování se.“

Mgr. Kobyláková a Mgr. Nováková, ZŠ Kladská, 1. Třídy

Na obou školách také proběhla interaktivní multikulturní výchova, a to formou metody Divadla utlačovaných. „ V divadle utlačovaných diváci nezůstávají diváky (spectators) ale stávají se aktivními diváky-herci (spect-actors). Navrženo pro neherce, využívá jazyku divadla jako prostředku ke zkoumání života, hledání snů a tužeb a nalézání budoucnosti. Díky tomuto univerzálnímu prostředku mají všichni přítomní možnost sdílet s ostatními svůj názor na řešený problém. Divadlo utlačovaných tak slouží jako laboratoř ke zkoumání možných alternativ řešení konfliktu, která je ale současně i zábavou.“⁴⁰

„Žáci se zúčastnili divadelního představení Ztracená. Žáci interaktivně vstupovali do představení a hledali řešení konfliktu v jednotlivých scénách. Nastá odejde z Krymu ještě před okupací na stipendijní pobyt do ČR. Následně ztrácí domov a s ruštinou, jako mateřštinou, nemá pobyt v zahraničí právě jednoduchý. Divadlo utlačovaných využilo životní příběh hlavní hrdinky k práci s osobní zkušeností s nějakou formou útlaku.“

Mgr. Kateřina Vávrová, ZŠ Kladská, 9. třída

„Projekt Crossing borders jednoznačně obohatil mě, jakožto učitele, i samotné studenty, a to hned z několika důvodů. Problematika migrace je totiž dosti široký problém a je tudíž logické, že existuje celá řada úhlů pohledů. V úvodní části projektu proběhlo školení nás učitelů. Zde bych ocenil jednak spoustu zajímavých dat, které nám byly poskytnuty, jednak i cvičení, při nichž jsme se učili bořit předsudky. Problém tzv. „škatulkování“ je totiž problémem celé naší společnosti. Z tohoto problému pak často těží známé populistické tváře naší politiky, které rádi skutečnost překrucují. To je důvod, proč bych význam těchto cvičení chtěl vyzdvihnout. O dopadu předsudků i „škatulkování“ v médiích se studenti dozvěděli během mediálního workshopu, který na škole proběhl v rámci projektu. Mnou získané kompetence ze školení jsem tak využil v hodině, která navazovala na mediální workshop. V hodině si studenti vyzkoušeli, jaké to je, když média mění význam události. Každá skupinka dostala za úkol zpracovat krátkou zprávu ČTK na základě vybraného média. Zcela rozdílné výsledky jasně poukázaly na to, že ne všechna média se o tématech vyjadřují korektně. Studenti se tak naučili, že na články v médiích je potřeba nahlížet kriticky.“

Mgr. Daniel Taras, Gymnázium Evolution Jižní Město, třída 5. D

„Na začátku projektu Crossing borders byli žáci seznámeni s tématy migrace a integrace, zažili besedu s hostem migrantem a také se účastnili divadla Ztracená. V hodinách dějepisu jsme na tyto aktivity navázali projektem, který se zabýval jednotlivými obdobími československé emigrace za posledních 100 let a který byl rozdělen do čtyř částí. Nejprve děti vyvodily podle získaných informací z dostupné literatury rozdíly v příčinách emigrace v jednotlivých obdobích. Pro třetí a čtvrtou část projektu vyhledávali žáci pamětníky ve svém okolí a s jejich příběhy seznamovali spolužáky. Výsledky svých pozorování zaznamenali žáci do vlastních prací a poté si je navzájem prezentovali. Žáci o problémech emigrace a migrace diskutovali, sdíleli své prožitky. Uvědomovali si problémy, se kterými se migranti musejí potýkat. Projekt směřoval k rozvíjení kompetence k řešení problémů, ale i ke kompetencím komunikativní, sociální a občanské. Žáci si z projektu odnesli širší kulturní a historické povědomí. Pracovali s předsudky ve společnosti a snažili se k nim zaujmout hodnotící stanovisko. Dětem jsem nechávala prostor pro vlastní nápady a hledání různých řešení s upozorněním, že ne všechna se dají realizovat a je nutné zvažovat možnosti. S prací na projektu souvisela i zpětná reflexe, ze které vyplývá, že děti téma zaujalo a přineslo jim mnoho nových poznatků.“

Mgr. Eva Havlíková, ZŠ Kladská, 9.A a 9.B

⁴⁰ Centrum Divadla Utlačovaných v České republice. Dostupné na: <http://www.divadloutlacovanych.cz/>

6. KDE HLEDAT INFORMACE A VHODNÉ METODIKY?

6.1. INTERKULTURNÍ VÝCHOVA PRO 1. STUPEŇ ZŠ

Tato publikace přináší především návod, jak pracovat s tématem migrace ve výuce. Nezabýváme se zde širší tematikou multikulturní výchovy. Nicméně v dnešní době je k dispozici mnoho metodik, které krok za krokem provádějí interkulturními hodinami, je jen na vás, kterou z nich si vyberete. Proto přinášíme v této publikaci výčet těch, o kterých víme, že mají úspěch a jsou prověřeny praxí pedagogů, se kterými spolupracujeme.

Pro předškolní děti a žáky 1. a 2. třídy ZŠ doporučujeme **metodiku neziskové organizace NaZemi**:

- **WATOTO – Multikulturní výchova pro nejmenší.** Tato příručka vznikla v Irsku a je vyzkoušena mnohými tamními pedagogy. Hravou formou se zaměřuje na poznávání odlišných koutů světa pomocí dětských průvodců. Nabízí sadu třiceti velkoformátových fotografií dětí z Bolívie, Filipín, Keni a Hondurasu. Součástí příručky jsou i konkrétní náměty, jak s fotografiemi pracovat a jak pomocí zajímavých her dětem umožnit uvědomit si globální souvislosti. Objednat ji lze zde: <https://obchod.nazemi.cz/publikace/83-watoto-multikulturni-vychova-pro-nejmensi-cd-60030.html>.

a prvním stupni můžete dále navázat metodikami organizace **ARPOK**:

- **Poznááme svět⁴¹** (pro 1. stupeň ZŠ)
- **Jonáš cestuje⁴²** (pro 2. stupeň ZŠ)

Příručky zábavnou formou provádí studenty po jednotlivých zemích a používají metody typu brainstorming, volné psaní či simulační hra. Obě metodiky jsou zdarma ke stažení na webové stránce www.arpok.cz. Mnoho dalších užitečných multikulturních metodik od společnosti ARPOK naleznete zde: <http://arpok.cz/pro-pedagogy/ke-stazeni/>.

Dalšími námi doporučenými metodikami pro interkulturní výuku jsou příručky pro pedagogy, vydané obecně prospěšnou společností Člověk v tísni:

- **Náš společný svět⁴³**
- **Interkulturní vzdělávání⁴⁴**

Příručky se věnují ukázkovým hodinám na témata kultura, identita, předsudky nebo interkulturní komunikace. Najdete zde rady a tipy pro fundované vedení diskuzí a odpovědi na otázky, které vám studenti při vlastních úvahách mohou položit, ale i metodické listy s podrobnými popisy, jak žákům a studentům nenásilným a zábavným způsobem zprostředkovat informace o menšinách žijících na území ČR nebo jak revidovat vlastní, často předsudečné a znalostmi nepodložené vnímání socio-kulturní odlišnosti.

Pro první stupeň a také předškolní třídy byl vydán dále např.:

- výukový materiál filmu Carly⁴⁵

41 FIEDOROVÁ, M., ŠTĚPNIČKOVÁ, K. a kol. (2014): *Poznááme svět. Programy globálního rozvojového vzdělávání pro žáky 1. stupně ZŠ*. Olomouc: ARPOK. ISBN 978-80-905361-3-5. Ke stažení zde: <http://arpok.cz/eshop/publikace/1-stupen/poznavame-svet/>.

42 HRUBANOVÁ, K., MALÍŘOVÁ, E., ŠTEFKOVÁ, E. (2014). *Jonáš cestuje. Programy globálního rozvojového vzdělávání pro žáky 2. stupně ZŠ*. Olomouc: ARPOK ve spolupráci s NaZemi. ISBN 978-80-905361-4-2. Ke stažení zde: <http://arpok.cz/eshop/publikace/2-stupen/jonas-cestuje/>.

43 SKALICKÁ, P., BLAŽKOVÁ, B. (eds.) (2012): *Náš společný svět*. Praha: Člověk v tísni, o.p.s. ISBN 978-80-87456-34-7. Ke stažení zde: https://www.varianty.cz/download/docs/68_na-s-spolec-ny-sve-t.pdf.

44 BURYÁNEK, J. (ed.). (2002): *Interkulturní vzdělávání: příručka nejen pro středoškolské pedagogy: projekt Varianty*. Op.cit. Ke stažení zde: https://www.varianty.cz/download/docs/128_interkulturni-vzde-la-va-ni-i.pdf.

45 META a UNHCR Praha (): *CARLY*. Přeloženo z amerického vydání *Carly*, The Feminist Press, New York, 1997. Poprvé publikováno jako *Karlinchen* od Annegert Fuchshuber (Annette Betz Verlag, Wien / München, 1995). Putování s Carly je vzdělávací projekt určený pedagogům a dětem prvních až třetích tříd ZŠ a poslední třídy školy MŠ. Film a metodický materiál je k osobnímu odběru v kanceláři METY v Ječné 17, Praha 2. V případě zájmu o nabízený materiál organizaci kontaktujte na info@meta-ops.cz.

Materiál byl vydán neziskovou organizací META ve spolupráci s Úřadem Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky Praha v rámci stejnojmenného projektu a slouží jako vzdělávací pomůcka, která je navržena tak, aby se s dětmi od 5 do 8 let otevřeně mluvilo o tématech jako jsou kulturní odlišnosti a vyhnanství. Carly je animovaný příběh malého děvčátka, které se vlivem tragických okolností ocitne na útěku z domova. Film seznamuje nenásilnou formou malé diváky s osudy uprchlíků a je východiskem pro různé aktivity nejen na téma migrace. Součástí výukového materiálu je právě i metodická příručka pro učitele, usnadňující práci s filmem, která nabízí i aktivity na téma hodnoty, emoce a tolerance. Celou publikaci, poznámky pro vyučující i doplňující informace, můžete zdarma stáhnout na webových stránkách **Inkluzivní školy**: <http://www.inkluzivniskola.cz/zdroje-inspirace/putovani-s-carly>.

6.2. INTERKULTURNÍ VÝCHOVA PRO 2. STUPEŇ ZŠ A SŠ

Existují metodiky Interkulturní výchovy pro 2. stupeň ZŠ a SŠ. Předpokládáme, že jste se určitě setkali s mnoha didaktickými pomůckami, které se podrobně věnují interkulturní výchově. Zde bychom vás ale rádi upozornili na osvědčené metodiky, které se zabývají i migrační, nejen interkulturní tematikou, a nabízejí k tomu cílené informace a aktivity.

Pro žáky 2. stupně ZŠ doporučujeme metodiku (manuál pro pedagogy) od **ARPOK**:

- **Migrace není legrace.⁴⁶** Metodika napomáhá chápat problematiku migrace v celé šíři. Dává pedagogům praktické tipy do výuky, ukazuje, kam a jak zařadit globální rozvojová témata a vyvrací také některé mýty, spojené s migrací. Naleznete zde doporučené výukové materiály pro pedagogy: publikace a portály. Zajímavý je zde též slovníček pojmů souvisejících s migrací. Celý manuál pro pedagogy lze stáhnout zdarma na: http://arpok.cz/wp-content/uploads/2013/02/Migrace_neni_legrace_manual_pro_pedagogy.pdf.

Mnoho aktivit a vysvětlení pojmů naleznete i v této metodice:

- **Bohouš a Dáša: Tváří v tvář migraci⁴⁷** od Člověka v tísni. Příručka obsahuje velmi pěkné metodické listy a materiály k aktivitám. Metodika je dostupná na: https://www.varianty.cz/download/docs/1782_bad-migrace-web-fin-01.pdf.

Pokud se chcete zabývat především rozбором s migrací spojených kontroverzních témat jako takových a nezaměřit se jen na problematiku migrace, ale především na téma soužití, stereotypů a pochopení sebe i ostatních, pak určitě sáhněte po metodice:

- **Lidé v pohybu.⁴⁸** Metodiku vydala nezisková organizace **NaZemi** ve spolupráci s výchovnou organizací dětí a mládeže **Junák – český skaut**. Příručka vznikla v rámci projektu **Skauti na Zemi** a je ke stažení zde: http://lidevpohybu.eu/wp-content/uploads/2016/04/Lide_v_pohybu_web.pdf.

Metodiku osvětlující kromě tématu migrace i téma stereotypů přináší **Multikulturní centrum Praha** v příručce:

- **LaNgonpo.⁴⁹** Metodický manuál umožňuje učitelům dlouhodobě pracovat s šesti různými tematickými moduly, které se kromě migrace a práci se stereotypy a předsudky týkají i jiných oblastí. Všechny šest modulů metodiky La Ngonpo je založeno na metodách aktivního učení a nabízí diskuzi a aktivity směřující k rozvoji naslouchání a k prozkoumávání různých perspektiv. Běžná témata jsou v metodice nahlížena novým způsobem a lze je zařadit do různých vzdělávacích oblastí či předmětů. V každém modulu žáci vytváří několik kreativních výstupů. Celá příručka ke stažení zde: <http://mkc.cz/doc/MANUALNgonpoCJ.pdf>.

Další zdroje, které vám doporučujeme prostudovat, je:

- **Hello Czech Republic – doma v nové zemi.⁵⁰** Metodická příručka je určena zejména pedagogům ZŠ a SŠ, kteří pracují s tématy uprchlictví, identita, předsudky, stereotypy či zajištění bezpečného prostředí ve škole. Příručka obsahuje 13 aktivit. Metodiku vydala META, o.p.s. ve spolupráci

46 KLEGA, M., PÁNKOVÁ, L. (2016): *Migrace není legrace. Manuál pro pedagogy 2. stupně ZŠ a SŠ*. Olomouc: ARPOK, ISBN 978-80-906162-2-6.

47 FREIDINGEROVÁ, T. (2015): *Bohouš a Dáša: Tváří v tvář migraci*. Op.cit.

48 MALÍŘOVÁ, E., FRÚHBAUEROVÁ, P., HRUBANOVÁ, K., DŽESTR. (2016): *Lidé v pohybu*. Praha: Junák český skaut, Tiskové a distribuční centrum, z. s. a NaZemi, z. s. ISBN 9788075010988.

49 PAVLÍČKOVÁ, M., HOLCOVÁ, M. a kol. (2011): *La Ngonpo. Metodika multikulturního a globálního rozvojového vzdělávání pro partnerství českých a ladackých škol*. Praha: Multikulturní centrum Praha ve spolupráci s NaZemi – společností pro fair trade Praha. ISBN 978-80-904808-5-8.

50 PROCHÁZKOVÁ, L., TITĚROVÁ, K. (2015): *Hello Czech Republic – Doma v nové zemi*. Op.cit.

s UNHCR Praha. Ke stažení zde: http://meta-ops.cz/sites/default/files/meta_priucka_hello_cr.pdf.

V širším kontextu interkulturní výchovy, nejenom migrace, jsou výborné příručky pro pedagogy od společnosti Člověk v tísni:

- **Náš společný svět⁵¹ a Interkulturní vzdělávání⁵² I. a II.⁵³** Rozebírají témata kultura, identita, předsudky, interkulturní komunikace, média a mnoho dalšího. Ke stažení zde:
- Náš společný svět: https://www.varianty.cz/download/docs/68_na-s-spolec-ny-sve-t.pdf.
- Interkulturní vzdělávání I: https://www.varianty.cz/download/docs/128_interkulturni-vzde-la-va-ni-i.pdf.
- Interkulturní vzdělávání II: https://www.varianty.cz/download/docs/484_interkulturni-vzde-la-va-ni-ii.pdf.

Organizace pro pomoc uprchlíkům vydala obsáhlou metodickou publikaci **Jsme lidé jedné Země**.⁵⁴Tato metodika spolu s webovým portálem a e-learningem má pomoci pedagogům při naplňování cílů výuky v oblasti multikulturního vzdělávání a vzdělávání ve využívání informačních technologií v rámci vyučování, e-coachingu pedagogů v oblasti multikulturní výchovy, zvýšení motivace žáků a spojení multikulturní výchovy s předmětem ICT.

Její součástí jsou mj. metodické listy **Můj svět tady a tam**, založené, stejně tak jako většina této didaktické pomůcky, na interaktivních formách práce. Můžete vyzkoušet např. tyto aktivity: **Co je mému srdci blízké? Kde na světě bych chtěl žít? Jak nás vidí ostatní? Pavouk spojení**aj. Většina aktivit je navržena tak, aby je učitel mohl uskutečnit v jedné vyučovací hodině, příprava nebo doplňkové činnosti poskytují mnoho příležitostí pro samostatnou práci žáků například ve formě domácích úloh. Učitel může aktivity přizpůsobit potřebám celé třídy – technickým možnostem, časovému harmonogramu, počtu žáků, úrovni osvojených dovedností.

Metodiku naleznete zde:

<https://drive.google.com/file/d/0B3sxipBcnOIDZjExOWZmY2YtNzFkNS00OWI5LWI0NjUtY-WUwNzBhODE2ODRI/view>.

Rádi bychom vás upozornili i na **zajímavý rozcestník aktivit a metodik ohledně tématu migrace**, který v přehledné tabulce s aktivními odkazy poskytuje dostatek výukového materiálu, který by pro vás mohl být užitečný. **Naleznete ho zde:** <https://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=78171&view=4005>.

Chceme připomenout i velmi **důležitý server inkluzivniskola.cz, věnovaný interkulturnímu soužití a práci s žáky s odlišným mateřským jazykem** vytvořený a spravovaný neziskovou organizací META. Naleznete ho zde: www.inkluzivniskola.cz.

A v neposlední řadě chceme také zmínit webový portál pro pedagogy **Czechkid**. Vznikl na základě široké spolupráce mezi studenty a zaměstnanci Univerzity Karlovy z Fakulty humanitních studií a odborníků z akademického světa i neziskového sektoru. Czechkid je komplexním nástrojem pro zavedení multikulturní výchovy do škol. **Více o portálu zde:** <http://www.czechkid.cz/index.html>.

51 SKALICKÁ, P., BLAŽKOVÁ, B. (eds.) (2012): *Náš společný svět*. Op.cit.

52 BURYÁNEK, J. (ed.) (2002): *Interkulturní vzdělávání: příručka nejen pro středoškolské pedagogy: projekt Varianty*. Op.cit.

53 BURYÁNEK, J. (ed.) (2005): *Interkulturní vzdělávání II. Doplněk k publikaci Interkulturní vzdělávání nejen pro středoškolské pedagogy*. Praha: Člověk v tísni, o.p.s. ISBN 80-903510-5-0.

54 HRADEČNÁ, M., TOLLAROVÁ, B. (2011): *Jsme lidé jedné země. Metodika k projektu prevence rasismu a xenofobie*. Praha, Organizace pro pomoc uprchlíkům.

7. PŘÍLOHY

PŘÍLOHA Č. 1: PRÁCE S PŘÍBĚHEM

Práce s příběhem migrantů/uprchlíků:

1. Vyberte 4-8 příběhů migrantů či uprchlíků.
2. Ke každému příběhu připravte 4 otázky:
  - a) Jak se jmenuje hlavní hrdina příběhu a odkud pochází?
  - b) Do jaké země migruje?
  - c) Proč se rozhodl opustit rodnou zemi?
  - d) Odhadněte, jak vypadá jeho život v ČR?
3. Rozdělte studenty do stejno-členných skupin.
4. Každé skupině dejte přečíst 1-2 příběhy.
5. Po přečtení příběhů nechte žáky, aby ve skupinách o životech hrdinů debatovali. Výsledky diskuze je nechte zapsat na papír.
6. Poté je nechte zapsat si odpovědi na otázky pod příběhy.
7. Nechte každou skupinu, aby prezentovala příběh a otázky k příběhu.
8. Odpovědi studentů zapisujte na tabuli.
Vytvořte si na tabuli tabulku s 5 sloupci. Popište tabulku, viz návrh. Poslední sloupec nevyplňujte.

Kdo	Odkud	Kam	Důvod	
Oksana	Ukrajina	ČR	nezaměstnanost	
Adilla	Sýrie	ČR	válka	

9. Až odprezentují příběhy všechny skupiny a vy budete mít vyplněnou tabulku, navrhněte studentům, že teď si zahrají na státní úředníky v migračním řízení. Budou tedy rozhodovat o tom, komu azyl, příp. povolení k dočasnému pobytu (či pracovní vízum) udělí, koho by vyhostili a proč.
10. Rozdejte žákům papíry a nechte je každého samostatně vyplnit poslední sloupec tabulky – tj. zda by Oksaně dali, či nedali pracovní vízum, Adille udělili, nebo zamítli azyl apod.
11. Poté vždycky řekněte, kdo by pracovní vízum (azyl) udělil, kdo ne. (Například nechte žáky vždy zvednout ruku). Vzápětí spočítejte (+) a (-) a napište konečné rozhodnutí celé třídy.
12. Nakonec diskutujte, vyzvěte žáky k zamyšlení, zda by u migrantů, které by vrátili zpět do země pro nedostatečné důvody k získání pracovního povolení nebo azylu, chtěli být v jejich kůži a žít jejich život. Proč ano/ne? Změnili by s tímto uvědoměním své rozhodnutí?
13. Ptejte se: *S jakými největšími problémy se uprchlíci zřejmě na území hostitelského státu setkávají?*
  - Problém získání statusu (azyl, povolení k trvalému pobytu).
  - Nalezení zaměstnání a vůbec povolení vstoupit na pracovní trh.
  - Uznání dosavadního vzdělání, příp. doplnění nového.
  - Získání soukromého bydlení (mimo ubytovnu).
  - Nedorozumění a setkávání se s předsudky od místních obyvatel.
14. Nezapomeňte na reflexi:
  - Co je zaujalo, co nevěděli, jaký mají názor na přijímání migrantů v ČR? Apod.

PŘÍBĚH ADILLY:

Adilla pochází ze Sýrie a je příslušnicí kurdského národa. Kurdové jsou nejpočetnějším národnostním etnikem na světě, které nemá svůj stát. Do České republiky nepřijela Adilla proto, aby si zlepšila svou ekonomickou situaci. Nepatří mezi ekonomické migranty.

Více než 200 000 Kurdů v Sýrii nemá státní občanství a cestovní pas. Tito Kurdové bez občanství jsou zbaveni základních ekonomických a společenských práv – nemohou vlastnit dům ani zemědělskou půdu; nemohou podnikat a pracovat např. jako právníci, novináři, inženýři nebo lékaři. Řada z nich nesmí chodit do školy poté, co dosáhnou věku 14 let. Často je jim odepřeno ošetření ve státních nemocnicích.

Zdroj: <http://www.vychovakobcanstvi.cz/pribehy-migrantu>

PŘÍBĚH ELIZABETH:

Paní Elizabeta pochází z muslimské části Ghany a když přijala křesťanskou víru, musela se potýkat s mnoha problémy. Vypadala šťastně a hrdě, když nám předváděla své kuchařské umění. Zeptali jsme se jí, jestli by si byla pomyslela, když se toto jídlo učila vařit, že ho jednou bude připravovat i v Evropě. K našemu překvapení odpověděla, že to tušila. Jednou se jí totiž zdál sen, v němž viděla okolo sebe samé bílé lidi. A protože snům věří, bylo jí jasné, že jednou z Ghany odjede. Jenom jí nenapadlo, že život osamělé černošky v Evropě bude tak těžký. Ale je prý moc ráda, že je v České republice, kde může beze strachu chodit do kostela.

Zdroj: <http://foodblog.migrace.com/>

PŘÍBĚH OKSANY:

V rodné Ukrajině paní Oksana pracovala nejdříve jako advokátka a lektorka, později ji však okouzila žurnalistika. Během krátké cesty do Prahy před pěti lety se do města zamilovala natolik, že se tehdy na Karlově mostě rozhodla do Česka přestěhovat. Osud jí krátce na to pomohl její přání splnit – vdala se za Ukrajince žijícího v Praze a přestěhovala se za ním.

V Česku tak v mnohém začíná od začátku – učí se češtinu, nové zvyky, absolvovala rekvalifikační kurz v oblasti personalistiky. Je přitom také ráda, že si díky práci novinářky udržuje vztahy s Ukrajinou.

Zdroj: <http://foodblog.migrace.com/cs/recepty/00061/kutja>

PŘÍBĚH PANÍ MUSU:

Paní Musu Rogers pochází ze Sierra Leone, odkud utekli před 6 lety s manželem a malým synem před pronásledováním. Po velmi strastiplné cestě se dostali do ČR, kde zažádali o mezinárodní ochranu. V současnosti žije v Praze sama se synem (manžel zemřel několik měsíců po příjezdu). Po získání azylu v ČR ji hodně podpořily neziskové organizace pomáhající migrantům a uprchlíkům, protože kolem sebe neměla nikoho, na koho se obrátit (v Praze žije jen velmi málo lidí ze Sierra Leone a ona je jediná žena s dítětem). Pracuje jako pomocnice v kanceláři.

Zdroj: <http://foodblog.migrace.com/cs/recepty/00133/fried-rice-smazena-ryze>

Další možné zdroje příběhů uprchlíků:

- **Příběhy uprchlíků od společnosti Člověk v tísni** – jde o příběhy lidí, kteří se rozhodli utéci před válkou v Sýrii nebo před hnutím Tálibán v Afghánistánu. Příběhy byly sesbírány v roce 2015. Dostupné příběhy naleznete zde: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/humanitarni-a-rozvojova-pomoc/humanitarni-pomoc/pribehy-uprchliku-2467gp>.
- **Příběhy uprchlíků od WE CAN, o.s.**, – jde o projekt českých dobrovolníků, mapujících osudy uprchlíků v Drážďanech. Jedná se o rozhovory, k nimž je vždy přiřazeno video, lze tedy použít i práci s filmem. Naleznete zde: <http://pribehyuprchliku.cz/>.
- **Rok s uprchlíky v Evropě od Aktuálně.cz** – jde o 9 reportáží (text + video + interaktivní mapy), které zachycují cestu uprchlíků a jejich život v Evropě. Dostupné na: https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/grafika-pred-rokem-prisli-do-evropy/r~e5d26a-7ec1e111e6995d0025900fea04/?_ga=1.122230667.1633730365.1455901151&redirected=1517906724.
- **META o.p.s.** vydala soubor příběhů úspěšné integrace **Dvojazyční asistenti pedagoga** – tzn. dobrý příklad toho, jak jsou migranti v ČR potřební a dokážou se dobře integrovat. Dostupné na: http://www.meta-ops.cz/sites/default/files/meta_dvojazyzni_asistenti.pdf.
- **Metodické listy společnosti Člověk v tísni s názvem Děti-uprchlíci** – ve skupinách si děti prostudují příběh jednoho uprchlíka a poté s ním dále pracují. Cílem je seznámení se s otázkou předsudků, uprchlictví, dětských práv. Metodický list k aktivitě Děti – uprchlíci naleznete zde: <https://www.varianty.cz/metodicke-listy/51-deti-uprchlici>.
- **Centrum pro integraci cizinců** sesbíralo mnoho příběhů s názvem **Dobré konce**. Jde o příběhy migrantů, kterým se podařilo úspěšně se integrovat v ČR. K nalezení na stránce: <http://www.dobrekonce.cz/category/nase-pribehy/>.

ČEČENSKO ZMÍTANÉ OBČANSKÝMI VÁLKAMI, VOLNĚ UPRAVENO DLE ČLÁNKU NA VALKA.CZ

Čečensko je známé občanskými válkami. Když slyšíme jeho jméno, tak si představíme tanky, zbraně a bomby. Ale myslíme i na jeho obyvatele? Někdy stačí jedno slovo, ale většinou ani to není nutné, aby je zatkl. Stačí jen být na špatném místě ve špatnou dobu. Brutalita Rusů a čečenských partyzánů ovlivňuje život všech obyvatel.

Čečensko patřilo po světových válkách mezi sovětské republiky. Tehdy nezaměstnanost dosahovala 30 % práceschopného obyvatelstva a ani rozsáhlé dotace na tom mnoho nezměnily. Silně bylo potíráno náboženství. Moskva se také vždy snažila o co nejtuzší politickou kontrolu. Kolem roku 1990 začala v Čečensku určitá politická liberalizace a lidé se mohli hlásit ke svému původu. Když v srpnu 1991 došlo v Moskvě k pokusu o převrat, lidé v Grozném vyšli do ulic a začali obsazovat vládní budovy, letiště, rozhlas a televizní vysílač. Sovětské milice se také zmocnily velkého počtu zbraní a munice z vyrabovaných zbrojních skladů. Po rozehnutí „Kongresu – ruské vlády“ a nových prezidentských volbách, bylo území prohlášeno za samostatnou republiku.

Čečensko se v prvních měsících „nezávislosti“ tvářilo jako samostatný stát, ale reálná ekonomická situace se zhoršovala každým dnem. Zvyšovala se korupce, chudoba i kriminalita. Na jaře roku 1992 začal sílit odpor proti tamní vládě. Nestabilní Čečensko dalo příležitost Rusku zabrat si své bývalé území zpět. Nezávislost Čečenska na Rusku se nepodařilo zajistit smírnou cestou. V roce 1994 tak začala první rusko-čečenská válka. 60 000 ruských vojáků vtrhlo do Čečenska a během jednoho roku zemřelo asi 100 tisíc lidí na obou stranách. První rusko-čečenská válka skončila v roce 1996, nicméně Čečensko se nechtělo jen tak vzdát. Již za tři roky začala druhá rusko-čečenská válka, kdy se ruským vojskům podařilo dobýt hl. město Grozně a nastolit přímou vládu nad Čečenskem. Rusko v květnu roku 2000 jmenovalo promoskevskou vládu. Partyzánské boje trvaly až do roku 2009. Během konfliktu zemřelo na 300 000 obyvatel Čečenska z 1 milionu.

Zdroj: Válka.cz. Dostupné na: <http://forum.valka.cz/topic/view/15664#58300>

MONGOLSKO NA KONCI SVĚTA

Mongolsko je jednou z nejhudších zemí světa, jejíž roční HDP na obyvatele nepřesahuje 400 USD. Ekonomická situace je ztěžována transformací, která byla nastartována v roce 1990 po pádu komunistického režimu. Zápas s těžkými klimatickými podmínkami, které vycházejí z polohy Mongolska a s těžkou ekonomickou situací má vliv i na přírodu, životní prostředí a samozřejmě na obyvatele mongolského venkova.⁵⁵

Necelá třímilionová země má přitom neuvěřitelné surovinové bohatství, z 94 přirozených prvků periodické tabulky se jich v Mongolsku dá najít 85, včetně vzácných kovů či kvalitního uhlí těsně pod povrchem. Na konci devadesátých let Mongolsko zažilo surovinový boom. Země začala bohatnout a vláda se nebála utrácet, bohužel na dluh. V roce 2012 začal pokles poptávky a v polovině roku 2014 surovinový boom skončil. Mongolské zadlužení dosáhlo skoro 80 procent HDP.⁵⁶

Nezaměstnanost dosahuje 30 %. Lidé, kteří se stěhovali za prací v době bohatství do měst, práci nemají. Venkovské obyvatelstvo se potýká s problémem nedostatku vody kvůli nekonečnému suchu. Hl. m. Ulánbátar sice vypadá na první pohled jako moderní velkoměsto, nicméně na jeho okraji vzniklo chudinské předměstí plné jurt. Není zde pitná voda, kanalizace ani školy. V Ulánbátaru žije více jak polovina všech obyvatel Mongolska (1,5 milionu obyv.). Z toho ale polovina obyvatel žije nyní na okraji města v chudinských čtvrtích. Luxusní byty v centru města jsou prázdné.⁵⁷

Mongolsko se krom toho poslední roky potýká s velkými mrazy během zimních měsíců, kdy teploty dosahují i -40° Celsia. V zimě strádá více jak 160 tisíc pastevců a jejich rodin. Půjčky od Mezinárodního měnového fondu a Asijské rozvojové banky měly pomoci právě pastevcům a farmářům, kteří přes zprostředkovatele dodávali maso a zvířata na export, ale země už vyčerpala pomoc a půjčky v hodnotě tří miliard dolarů. Ted' potřebuje další.⁵⁸

55 Rozvojovka.(2018). Mongolské léto na konci světa. Dostupné na: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1950-mongolske-let-na-konci-sveta.htm>.

56 Rozvojovka. (2016): Prokletí nerostů: Mongolsko díky těžbě zbohatlo, teď se však topí v dluzích. Dostupné na: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1844-prokleti-nerostu-mongolsko-diky-tezbe-zbohatlo-ted-se-vsak-topi-v-dluzich.htm>.

57 Tamtéž.

58 IROZHLAS.CZ. (2017): Třetině Mongolů hrozí hlad a chudoba. Dostupné na: <https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/tretine-mongolu-hrozi-hlad-a-chudoba>.

AFRICKÝ SVĚT

Vydělat na živobytí v Africe je velmi těžké a mládež má malé možnosti, jak z této situace uniknout. Najít práci je složité hlavně pro lidi, kteří nesouhlasí s vládami jednotlivých států. Důvody, které vedou k migraci, jsou obvykle součtem faktorů, které zahrnují chudobu, konflikty, represivní politické systémy, sucho, hlad a v neposlední řadě aktivní roli organizovaného zločinu v podobě převaděčských gangů, což je téma, které jako by zůstávalo stále stranou mediální pozornosti.

Nejčastějšími zdrojovými zeměmi jsou oblasti Blízkého východu, stížené dlouhodobými konflikty a některé části subsaharské Afriky, zejména vnitrozemské státy západní Afriky a oblast Rohu Afriky. Zmíněné regiony mají také velmi mladou populaci, což má pro otázku migrace zcela zásadní význam.

Z dlouhodobého hlediska je právě u mladé generace pravděpodobnost odchodu do Evropy největší. Ekonomika jednotlivých rodin totiž závisí právě na ní – respektive na schopnosti dětí postarat se o početné sourozence i své rodiče. Není proto divu, že mnoho mladých mužů hledá jakoukoliv práci, případně sociální dávky, v Evropě.⁵⁹

Fernando v tomto komiksu má podobné problémy. Narodil se v chudé rodině, ale rád by pracoval pro svoje spoluobčany, rád by zlepšil život mosambického lidu. Je velice horlivý, ale nakonec musí ze země uprchnout. Mosambik je totiž další jihoafrická země, která je zmítaná občanskými válkami. Stát je závislý na pomoci mezinárodních organizací. Hospodářský růst ve velkých městech představuje úplně jiný svět než svět venkovanů, tedy odříznutých vesniček. Chybí infrastruktura, silnice jsou v katastrofálním stavu, chybí dostupná zdravotní péče, zemědělství je stále nemechanizované a zadluženost státu je velmi silná.⁶⁰

NÁBOŽENSKÁ (NE)SVOBODA

„Hrůzy druhé světové války jasně ukázaly potřebu úpravy svobody vyznání v univerzálním mezinárodním právu. Dne 6. ledna 1941 sám americký prezident Franklin Delano Roosevelt ve své zprávě Kongresu o stavu Unie prohlásil, že aby bylo dosaženo bezpečnosti celého světa, je třeba, aby byly uzákoněny čtyři svobody, které se budou vztahovat na všechny obyvatele světa bez rozdílu. Těmi svobodami byly svoboda slova a přesvědčení, svoboda vyznání, svoboda od nedostatku a svoboda od strachu. Sedm let po tomto projevu byla dne 10. prosince 1948 Valným shromážděním OSN přijata Všeobecná deklarace lidských práv, která ve svém článku osmnáct zakotvila svobodu myšlení, svědomí a náboženství. Dále dne 16. prosince 1966 Valné shromáždění přijalo Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a rovněž Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Oba tyto pakty ve svých člancích zaručují jedincům svobodu jejich vyznání a dávají jim značnou ochranu před diskriminací. Na výše uvedené dokumenty navázaly další rezoluce, deklarace a smlouvy, především se však staly předlohou pro právní zakotvení náboženské svobody ve většině demokratických států světa, ač samy o sobě nebyly právně vynutitelné. Náboženská svoboda ve Všeobecné deklaraci lidských práv je stanovena takto: „Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženství; toto právo zahrnuje i svobodu změnit své náboženství nebo víru, jakož i svobodu projevovat své náboženství nebo víru sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě, vyučováním, prováděním náboženských úkonů, bohoslužbou nebo výkonem obřadů.“ Tato formulace se následně stala východiskem pro řadu mezinárodních smluv a deklarací.“⁶¹

V mnohých zemích existuje státní náboženství; podle toho se řídí státní správa a život v celé společnosti. Přesto stoupenci jiných náboženství nebývají, pokud v zemi panuje náboženská svoboda a systém je demokratický, nijak znevýhodňováni. Náboženská svoboda nebývá zajištěna v zemích, kde existuje silná a velmi vlivná náboženská skupina, konzervativně smýšlející nebo kde vládne přísně ateistický režim (tedy země socialistické zmíněné výše).⁶²

muze-za-to-dzud-extremne-studena-a-dlouha-zima_201702281157_fharzer.

59 Rozvojovka. (2017): Důsledek migrace: Ekonomické problémy afrických zemí. Dostupné na: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1900-dusledek-migrace-ekonomicke-problemy-afriky-zemi.htm>.

60 Afrikaonline.cz. (2004). Těžkostí a naděje Mosambiku. Dostupné na: <http://www.afrikaonline.cz/view.php?cislocianku=2003110301>.

61 MOZOROVÁ, H. (2017): Svoboda vyznání a její limity. Praha: Právní prostor. Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/svoboda-vyznani-a-jeji-limity>.

62 Wikipedie. Náboženská svoboda. Dostupné na: https://cs.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1bo%C5%BEensk%C3%A1_s_voboda.

PŘÍLOHA Č. 2 (B) A (C): PRACOVNÍ LIST 1 A 2 KE KOMIKSŮM

Pracovní list 1 pro studenty:

Přečtete si komiks na zadané téma a odpovězte na otázky (stačí se nad nimi zamyslet):

a) Krátké shrnutí textu:

- Jaká je hlavní myšlenka /sdělení?
- Co důležitého jste se z textů dozvěděli?

b) Líbí se vám, jak vypadá situace v těchto zemích?

c) Kdybyste místo hrdinů vy žili v této zemi, chtěli byste v ní zůstat?

d) Zkuste vymyslet 3 body pro zlepšení vaší komunikace s migranty.

Zamyslete se nad tím, jaké chování od migrantů vůči sobě očekáváte, jaké chování by se vám líbilo

Pracovní list 2 pro studenty:

a) **Krátké shrnutí příběhu z komiksu:**

- Co se událo?
- Kdo byly hlavní postavy?
- V jaké situaci se ocitly?
- Odkud a kam odešly?
- Jak vypadala jejich cesta?

b) **Do jakého z typů (druhů) migrace byste příběh zařadili?**

- Dobrovolná x nucená.
- Ekonomická x uprchlická x environmentální x za slučováním rodiny.

c) **Jak byste se v dané situaci zachovali vy? Diskutujte ve skupinách.**

d) **Jak se chovali v jiné zemi k migrantům? Je možné tyto podmínky migrantů (uprchlíků) změnit?**

- Je možné, aby něco udělali sami migranti/uprchlíci pro zlepšení své situace? Co?
- Napište 5 doporučení migrantům/uprchlíkům, jak se chovat v nové zemi, aby jejich situace byla lepší než v příběhu...
- Napište 5 doporučení pro nás, kteří migranty/ uprchlíky přijímají, aby se zde měli lépe, nebo aby měli lepší podmínky pro začátek v nové zemi...
- e) **Zamyslete se, jaké chování od migrantů vůči sobě očekáváte, jaké chování by se vám líbilo.**

PŘÍLOHA Č. 3 (A): PRACOVNÍ MIGRACE

Aktivita k tématu pracovní migrace – film Lepší život:

Postup: Pracujte s filmem SIMI **Lepší život, 2012** (26 minut) – Online: <https://www.youtube.com/watch?v=4RVmRL0nYIs>.

Film vypráví příběhy čtyř migrantů a migrantek z Ukrajiny, Vietnamu, Kyrgyzstánu a Moldávie, kteří si vybrali Českou republiku jako místo, kde chtějí žít a pracovat. Přivádí je k nám sen o lepším životě.

- Nejdříve se sami podívejte na film **Lepší život** a zamyslete se nad hlavní myšlenkou, kterou chcete žákům/studentům předat. Podle toho si připravte otázky k diskusi.
- Pracujte s filmem společně s žáky/studenty v hodině:

Otázky k filmu:

- Jak se migrantům z filmu u nás žije a pracuje?
- Jak nahlíží na naši zemi i naši mentalitu?
- Jaké problémy musí řešit při cestě sem a životě v Česku?
- Zažívají zde migranti opravdu svůj lepší život?
- Proč často migranti vykonávají podřadnější povolání? Je možné to změnit?

Pokládejte žákům další otázky:

- Co je zajímavé na neznámém člověku?
- Čím nás může obohatit člověk, kterého vidíme poprvé?
- Máte nějaké společné rysy s hlavními hrdiny příběhu?
- Zkuste zařadit aktivitu na identitu. (Viz cvičení na str. 42)

Zdroje inspirace:

- Integrační centrum Praha představuje příběhy několika migrantů a migrantek, jímž se stala novým domovem Praha. Video **Mezi svými** (2:05): <https://www.youtube.com/watch?v=QupxPrv-vLA>, seznamuje diváky s jejich osudy a s tím, jak probíhalo jejich začlenění do společnosti a jakou roli v něm sehráli Češi.
- Kampaň Poradny pro integraci **Cizinci v ČR** (9:09). Ukazuje známé osobnosti České republiky, kteří mají původ v jiné zemi. Naleznete zde: <https://www.youtube.com/watch?v=0zB2dF8oCmA>.
- Příběh **Ochgerel** z Mongolska (4:03) a o jejích začátcích v ČR. Příběh je dostupný i jako text na stránkách META. Video dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=GBm-c3JfH5Pk>.

PŘÍLOHA Č. 3 (B): PRACOVNÍ VYKOŘIŠŤOVÁNÍ A NUCENÁ PRÁCE

Pracovní vykořisťování:

Dalším velkým tématem ekonomické migrace je obchod s lidmi a nucená práce, která se s tím pojí. Podle Mezinárodní organizace práce (ILO) je **za nucenou nebo povinnou práci** považována taková práce nebo služba, která je od osoby vymáhána pod pohrůžkou trestu. Taková osoba je pak svým náborářem nebo zaměstnavatelem či někým dalším donucena pracovat (fyzicky či duševně) proti své vůli. Vynucování má přitom různé formy a nucená práce může mít mnoho podob. Od vykořisťování v důsledku špatně nastavené (či nevymahatelné) legislativy až po moderní otroctví, kdy člověk nad sebou nemá žádnou rozhodovací moc. Muži jsou nejčastěji vykořisťováni v oblasti manuální práce (stavebnictví, zemědělství, manufaktury), ženy v sexuálním průmyslu, ale i v domácnostech.⁶³ Pokud se budete chtít vykořisťováním během hodin věnovaných migraci zabývat, připravili jsme pro vás aktivitu, která se týká vykořisťování zahraničních pracovníků v českých lesích. Tato událost vešla do povědomí jako kauza Stromkaři.

⁶³ FREIDINGEROVÁ, T. (2015): *Bohouš a Dáša: Tvář v tvář migraci*. Op.cit.

• Aktivita k tématu vykořisťování v ČR

Za domácí úkol dejte žákům poslechnout si audio rozhovor Českého rozhlasu a následně k rozhovoru vypracovat sadu otázek.

Rozhovor se týká doposud největší mediálně známé kauzy vykořisťování v České republice. Kauza se nazývá Stromkaři a k problematice byl natočen i film (dokument Daniely Agostiny, **The Tree Workers Case**, 53 min.).

Postup:

- Audio nahrávku naleznete zde: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/stromkari-nejvetsi-pripad-vykoristovani-migrantu-v-cr-nezajimal-ani-novinare-ani-policii>.
- K domácímu úkolu **připravte sadu otázek**, kupř.: *Proč myslíte, že lidé z méně vyspělých zemí odjeli pracovat do Česka? Jak vypadaly pracovní podmínky? Myslíte si, že bylo v rámci dodržování lidských práv a svobod vše v pořádku? Proč ne?*
- Hodinu započnete brainstormingem. Bavte se o pocitech žáků z audionahrávky. Co si o kauze Stromkařů myslíte?
- Poté napište 3 otázky na tabuli vybrané ze **sady otázek**, které byly za domácí úkol a společně o nich diskutujte.
- Rozdělte žáky do 4 skupin. Každé skupině rozdejte 1 kopii příběhu, kterou naleznete v přílohách (**příloha č. 3 (c)**).
- Nechte je pečlivě si příběh přečíst. Poté ať si vezmou papír a rozdělí jej na tři sloupce. Levý i pravý nadepíší – (levý minus, pravý plus), prostřední ať nechají zatím prázdný.
- Nyní mají skupiny diskutovat o tom, co bylo na situaci pana Lenky či pana Longa negativního a zapsat své postřehy do levého sloupce. Pak si mají představit, jak by příběhy mohly vypadat v ideálním případě a návrhy zapíší do pravého sloupce.
- Dále žáci nadepíší prostřední sloupec nápisem ZMĚNA a zapíší do něj, jak by se dalo změnit „špatnou“ situaci na „dobrou“.
- Nezapomeňte zahrnout příklady změny jak na místní úrovni (co může dělat jednotlivec, skupina lidí), tak na národní úrovni (vláda, společnosti, charity, sdružení) i na globální úrovni (co může udělat OSN, co lze udělat v globálním měřítku).
- Nyní se ptejte skupiny na její postřehy a návrhy a vpisujte je společně do sloupců na tabuli, nejprve sloupec -, pak + a nakonec ZMĚNA. Uvádějte informace na pravou míru.
- Na závěr vysvětlíte pojmy vykořisťování – novodobé otroctví – obchod s lidmi. Výklad naleznete níže.
- **Reflexe:** Co můžeme dělat proti obchodování s lidmi? Jaké je bezpečné chování při cestě za prací za hranice republiky? *Jak poznáte důvěryhodný inzerát? Co má obsahovat pracovní smlouva? Co je třeba udělat před jejím podpisem? Jak se připravit před cestou? (např. pracovní povolení, vízum, zdravotní pojištění na cesty, doklady) Co si vzít s sebou? (např. pas i občanský průkaz, kontakty na ambasády...).*⁶⁴

NOVODOBÉ OTROCTVÍ – OBCHODOVÁNÍ S LIDMI

Při obchodování s lidmi dochází ke zneužívání lidí jinými osobami. Obchodované osoby jsou drženy pod vyhrůžkami nebo fyzickým násilím na nějakém často od domova vzdáleném místě nebo v cizině, jsou nuceny k práci, kterou by dobrovolně nevykonávaly, v podmínkách, které by pro ně byly za běžných okolností nepřijatelné. Často se stává, že za práci nedostávají žádnou nebo jen velmi malou mzdu, musejí pracovat dlouhé hodiny bez možnosti odpočinku, s minimálním přísunem stravy. Obchod s lidmi je chápán jako novodobá forma otroctví.

K existenci obchodování s lidmi přispívá na jedné straně zejména chudoba, nízká životní úroveň, mizivé šance získat práci, nedostatek informací a nízké právní vědomí obyvatel vztahující se k situaci v cílových zemích, na druhé straně poptávka po levné pracovní síle v bohatších zemích. Mezi dalšími faktory, které k existenci obchodování s lidmi přispívají, patří možnost vysokých zisků a malé riziko odhalení obchodníků s lidmi, korupce státních i mezinárodních orgánů a institucí, občanské

a vojenské konflikty v některých zemích a mnoho dalších. Globalizace a její průvodní jevy (zrychlení dopravy, nové komunikační technologie) obchodování s lidmi akcelerují.

Obchodníci s lidmi nejčastěji zneužívají ženy a děti k poskytování sexuálních služeb. K práci v sexuálním průmyslu mohou však být nuceni např. i mladí muži. Obchodování s lidmi má také další formy, např. zneužívání a nucení lidí k práci v zemědělství, v továrním průmyslu, v domácnostech či obchodování za účelem sňatku.

Dle odhadů Mezinárodní organizace práce je na světě každoročně obchodováno minimálně 2,45 milionu osob.

Zdroje inspirace k nucené práci a vykořisťování:

- Organizace Člověk v tísni vydala metodický list **Novodobé otroctví aneb kdo kope za mistrovství světa ve fotbale**.⁶⁵ Popisuje aktivitu, která slouží k získání povědomí o souvislostech mezi migrací, vykořisťováním migrantů a obchodem s lidmi. **Ke stažení zde:** <https://www.varianty.cz/metodicke-listy/261-novodobe-otroctvi-aneb-kdo-kope-za-mistrovstvi-sveta-ve-fotbale>.
- Tématu vykořisťování pracovníků a obchodování s lidmi se intenzivně věnuje především organizace La Strada ČR. Na jejích webových stránkách naleznete např. **metodické listy, které se zabývají problematikou dětské práce**.⁶⁶ Ke stažení zde: http://www.strada.cz/images/Publikace/Prevence/metodicke_listy.pdf.

PŘÍLOHA Č. 3 (C): PŘÍBĚHY „STROMKAŘŮ“

PŘÍBĚH JÁNA LENKY:

Kauza Stromkaři.

Ján Lenka našel doma na Slovensku v novinách inzerát na práci v českých lesích. Prý hledají lesní dělníky, kteří umějí zacházet s motorovou pilou. To uměl a plat zněl taky dobře. Ten nápad se Jánovi zalíbil: pojedede se po čase podívat do Čech a vydělá si při tom... A tak o tom řekl i svým kamarádům. Za tři týdny práce by si měli přijít na něco přes dvacet tisíc korun. Muži si řekli, že to vlastně není špatný plán, jak strávit část dovolené. Když loni koncem léta sedali na vlak, ani je nenapadlo, že se jedou zařadit mezi oběti největšího obchodu s lidmi v českých porevolučních dějinách. Zpočátku vše běželo, jak si Slováci představovali a Ján Lenka už se těšil, že z vydělaných peněz zase trochu zvelebí starší domek, v němž s manželkou a třemi dětmi žije. Firma Wood Servis Praha je ubytovala v rekreační chatě v Peci pod Sněžkou, dostali pily, peníze na naftu a vyrazili do Krkonošského národního parku. Tři týdny prořezávali stromky. Lesník Vladislav Berka ze správy parku, který jejich práci kontroloval, s nimi byl spokojen. „Nadřeli se,“ hodnotí uznale. „A práci odvedli perfektně.“

Vše se zadrhlo po skončení brigády, když muži chtěli za svou práci zaplatit. V sídle firmy jim řekli, že tam právě není nikdo, kdo by jim mohl dát peníze. Ať prý jedou domů, výplata jim přijde na účet. „Věřili jsme tomu,“ říká Ján Lenka. „Vždyť najímali lidi na práci v lese napříč celou republikou. Firma, která spolupracuje s tolika lesními správami, by přece nemohla oblbovat.“ Jenže uplynul více než měsíc a na účet žádné peníze nepřišly. Slováci zkoušeli volat, jak je to možné. Ale telefon nikdo nebral a z adresy, kterou znali, firma Wood Servis zmizela. „Kdybych šéfa té firmy chytil...“ zlobí se Lenka. „Ale kde ho mám hledat?“ Muži si tedy jen od plic zanadávali, že naletěli a tím to pro ně skončilo. Neměli prostředky ani energii na to, aby se s podvodníky o dlužné peníze soudili.

Okradeny o práci a čas tak jako Ján Lenka byly v letech 2009 a 2010 stovky lidí. Převážně šlo o Slováky, Vietnamce, Mongoly nebo Rumuny. Pracovali ve státních lesích, to dělníkům dávalo pocit, že jsou v bezpečí. Jenže mezi nimi a státními lesy byl spletenec dalších firem. Jedna vyhrála zakázku na práce v lese, další jí dodávala migranty. Na konci toho řetězu byli dělníci, kteří nedostali zapláceno. Státní podnik od toho dává ruce pryč, nikoho přece nezaměstnával.¹⁰

Zdroj: ČÁPOVÁ, H. (2011): *Zasad' pět tisíc stromů a zmiz.* Praha: Respekt. Redakčně upraveno ze strany SIMI

64 KUTÁLKOVÁ, P., VRTÍLKOVÁ, K. (2008): *Odvracená tvář globalizace – vykořisťování, nucená práce a obchodování s lidmi.* Praha: Metodický portál RVP. Ke stažení zde: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/G/2670/ODVRACENA-TVAR-GLOBALIZACE---VYKORISTOVANI-NUCENA-PRACE-A-OBCHODOVANI-S-LIDMI.html>.

65 ENDRŠTOVÁ, V. *Novodobé otroctví aneb kdo kope za mistrovství světa ve fotbale.* Metodické listy. Praha: Člověk v tísni.

66 La Strada ČR (2007). *Pracovní listy. Projekt Prevence obchodování s lidmi se speciálním zaměřením na mládež v zařízeních institucionální výchovy v České a Slovenské republice.* Praha: La Strada ČR, o.p.s.

PŘÍBĚH PANA LONGA:

Kauza Stromkaři.

Spolu se šesti krajany z Vietnamu a jedenácti Ukrajinci bydlel pan Long v bytě v obci Libouchec na severu Čech. Pro Affumicatu pracoval od konce března do konce května deset hodin denně s půlhodinovou polední přestávkou, volno bylo jenom v neděli. K těžké práci se brzy přidal hlad. Na náborových setkáních firma sice slibovala také stravu, realita však byla jiná. Při nástupu dostali Vietnamci tři tisíce korun jako zálohu na dvouměsíční živobytí a tím to končilo.

„Jedli jsme rýži, místo masa si opékali pečivo. Neodvažovali jsme jíst žádné plody nalezené v lese, protože jsme je neznali. Pak ale jeden z nás objevil rostlinu, která roste i ve Vietnamu. Byli jsme z toho nadšení, protože jsme se nemuseli bát, že se tím otrávíme. Hledali jsme ji pak všude, nejen v lese, ale i na okrajích vsí.“ Spásná bylina se česky jmenuje pelyněk. „Jedli jsme to ve vaječné omeletě nebo z toho dělali vývar a lístky jsme si dali na talíř místo zeleniny. Vietnamci jedí hodně zeleniny, peníze na ni ale nebyly.“

Když ani po dvou měsících práce nedostal pan Long žádnou výplatu, sebral odvahu a odhodlal se k odchodu. Zmizel tajně, bál se, že muž, který je hlídal v lese a na ubytovně, by ho nemusel pustit. Za peníze, které mu poslali z Vietnamu, se vydal do Prahy. Chvilu pracoval v restauraci, tam se s ním ale rozloučili, když vyšlo najevo, že nemá pracovní ani podnikatelské vízum a žije tu vlastně už bez oprávnění.

To byl už v tak zoufalé situaci, že sebral odvahu ještě jednou a odhodlal se jít do sídla firmy Affumicata pro dlužné peníze. Na adrese ze své smlouvy už ale firmu nenašel. Pomohl mu vrátný, který mu dal novou adresu. Tam mu někdo, jehož jméno nezná, nakonec vyplatil deset tisíc korun. Zbýlých deset tisíc, podle slibů z náborové akce, pan Long oželel.

Mnohem horší důsledky pro něj však měl další nesplněný slib. Bez povolení k pobytu se teď pomalu smiřuje s návratem domů. Jak splatí dluh ve výši dvě stě tisíc korun, to si vůbec neumí představit. Ani to, jak se s takovým břemenem ještě dokáže postarat o manželku, sedmiletou dceru a o rok mladšího syna. Právě jeho cesta za prací jim přitom měla zajistit lepší budoucnost, těšil se, že se postaví na vlastní nohy a rodina se za ním přistěhuje. Toužil hlavně po tom, aby jeho děti dostaly vzdělání. Zbýlých pět Vietnamců, se kterými pan Long nastoupil do lesa, postupně také odešlo. Ani jeden z nich se neodvážil pátrat po firmě, která je zaměstnávala a domáhat se peněz, jež jim dluží.¹¹

Zdroj: ČÁPOVÁ, H. (2011): *Zasad' pět tisíc stromů a zmiz.* Op.cit

PŘÍLOHA Č. 4: ZPRÁVA K MEDIÁLNÍMU WORKSHOPU

PŮVODNÍ ZPRÁVA Z ČTK

vydáno: 17. 7. 2015, 11:58, aktualizace: 17. 7. 2015 12:53

Česká vláda schválila, že republika přijme do konce roku 2017 celkem 1500 uprchlíků. Letos by to mělo být 400 lidí, příští rok 700 a 400 pak v roce 2017. Zhruba 1100 lidí by měla ČR převzít od zemí EU s velkým nápořem migrantů – tedy od Itálie a Řecka, 400 pak z táborů na Blízkém východě. Podle Nováčka plán přijímání uprchlíků obsahuje pět základních bodů. Týkají se kritérií výběru, dopravy do ČR, pomoci při integraci, využití financí na začlenění a mediální kampaně pro veřejnost. Podle Prouzy jsou obavy lidí z příchodu uprchlíků „absolutně nereálné“, mají „iracionální strach“. Vybraní v cizině podstoupí bezpečnostní prověrku. Hned se začnou také seznamovat s češtinou a podmínkami života v Česku. Po příjezdu do ČR pak stráví nějaký čas v uprchlických zařízeních, než se vyřídí azyl. Po jeho získání se přestěhují do vybraných obcí. Dospělí by měli dostat i práci.

Zdroj: ČTK

PŘÍLOHA Č. 6: POJMY A DEFINICE MIGRACE:

AKTIVITA – POJMY A DEFINICE

1. AZYL
2. AZYLANT
3. ŽADATEL O MEZINÁRODNÍ OCHRANU
4. UPRCHLÍK
5. MIGRANT
6. MEZINÁRODNÍ MIGRACE
7. EKONOMICKÝ MIGRANT
8. SCHENGENSKÝ PROSTOR
9. MEZINÁRODNÍ OCHRANA
10. CIZINEC

Definice k pojmům naleznete ve slovníčku pojmů **na konci publikace.**

PŘÍLOHA Č. 7: MIGRACE V OBRAZECH

ODSUN NĚMČŮ Z POVÁLEČNÉHO ČESKO-SLOVENSKA

Vyhánění sudetských Němců začalo okamžitě po pádu Třetí říše. Jednalo se o tzv. „divoký odsun“. Češi vyháněli Němce bez jakéhokoli mezinárodního či národního právního ujednání. „Divoký odsun“ je popisován velmi brutálně, včetně znásilňování německých žen, veřejného pranýřování a jiných excesů. Češi se v té době chovali k Němcům stejně, jako oni k nim po podepsání Mnichovské dohody. Odhaduje se, že bylo vyhnáno na 3 mil. Obyvatel.⁶⁷

EMIGRACE Z ČESKOSLOVENSKA PO NORMALIZACI

Paní Jana se rozhodla opustit Československo v roce 1984 kvůli politickým důvodům. Přestože byla zubní lékařkou a v zemi si žila nad poměry dobře, její manžel jako vědec a profesor se stal politicky nepohodlným pro komunistický režim. Pro emigraci na Západ se rozhodli poté, co jim bylo uděleno povolení vycestovat na dovolenou do Jugoslávie. Se dvěma dětmi, které v té době byly ještě malé, požádali v Jugoslávii Vysoký komisariát pro uprchlíky při OSN o pomoc. Po nějaké době se dostali do uprchlického tábora v Rakousku a zažádali zde o azyl. Po několika měsíčním pobytu v pobyto- vých zařízeních si začali vyřizovat pobyt v Americe, kam se nakonec i dostali.⁶⁸

⁶⁷ Lukášová, T. (2012): *Odsun Němců po druhé světové válce – ekonomické a politické souvislosti.* Dostupné na: <https://www.valka.cz/14778-Odsun-sudetskych-Nemcu-po-druhe-svetove-valce-ekonomicke-a-politicke-souvislosti>

⁶⁸ Zdroj: Rozhlas, Příběhy 20. století. Dostupné na: http://www.rozhlas.cz/plus/pribehy/_zprava/emigrace-aneb-stoleti-ztracenych-domovu--1284407.

PŘÍLOHA Č. 8 MEDIÁLNÍ WORKSHOP:

Aktivita: Vytvořte zprávu na zakázku médií

- **Cíl aktivity:** Mediální gramotnost, osvojit si dovednost kritického čtení, pochopení kontextu a souvislostí při čtení tiskových novin, prevence před demagogií a hoaxy.
- Časová náročnost: 45 minut.
- Postup:

Zadání aktivity:⁶⁹

1. **Třída se rozdělí do 4-5 skupin** (ideálně po 4-5 studentech)
2. **Každá skupina si nejdříve vybere médium**, do jehož formátu/popisu předělá článek (viz dále) a který bude následně prezentovat.

Média na výběr – vymyslete si 4-5 médií. Každé médium musí mít svá specifika. Na začátku aktivity každé médium popište! (Zde uvádíme pouze námi vytvořený příklad).

- **Lesk!** – bulvární deník s největší čteností v České republice, publikuje kratší texty se skandálními titulky.
- **Klidové noviny** – deník s dlouhou novinářskou tradicí, pravicově orientovaný.
- **Ekonominy** – deník, který se zaměřuje na ekonomická témata, případně na ekonomickou stránku konkrétního tématu.
- **Bílá Média** – radikální webový portál, který publikuje rasistické a xenofobní texty, zakládá si na tom, že je proti multikulturalitě, feminismu a neomarxismu.
- **Fake times** – internetová platforma vyvracející dezinformace.

3. **Každá skupina dostane stejný článek z ČTK** (je možné vybrat si jiný článek, než předkládáme v příloze č. 5). Články je možné čerpat z databáze ČTK (<http://www.ctk.cz/sluzby/databaze/>).
4. **Každá skupina článek předělá a to v duchu rétoriky a rámce svého média.** Tudíž by měly vzniknout min. 4 články, které budou zabarveny dle rétoriky vybraného média.
5. **Některým studentům bude potřeba napovědět:**

- **Kdo jsou čtenáři daného média (cílová skupina)?**
    - i. Vysokoškoláci, dělníci, důchodci, matky na mateřské dovolené, studenti, neonacisté.
  - **Kolik je potřeba ponechat původního textu?**
    - ii. Opět, v závislosti na zvoleném médiu – 80%, 60%, 40%, 20% textu.
  - **Titulek by v ideálním případě měli studenti vymyslet sami**, je však možné jim pomoci příklady:
    - iii. První vlna uprchlíků dorazí do Česka v září.
    - iv. Do Česka přijede 1500 uprchlíků.
    - v. Co se stane po přijetí uprchlíků?
6. Článek dokreslí studenti fotografiemi, které budou mít v přiloženém souboru.
    - Důležité je vysvětlit sílu fotografie – často by měla vyvolávat emoce, měla by vykreslit situaci (dle článku), měla by zaujmout, měla by podtrhnout danou atmosféru.
    - Roli hraje i správné užití fotografie – zaměřit se na:
      - vi. Místo a prostředí
      - vii. situaci, osoby, časový
      - viii. průběh (co se dělo 5 minut předtím, než byla fotografie vyfocena, co dva dny předtím?)

7. **Každá skupina bude prezentovat svoji práci.**

8. Reflexe s prezentující skupinou:

- Jaké jazykové prostředky jste pro článek vybírali?
- Dle čeho jste se rozhodovali při výběru fotografie?
- Jaká byla vaše cílová skupina čtenářů? Upravovali jste příběh dle této skupiny?

- Na co jste dávali důraz ve článku? Proč?
- Snažili jste se ve čtenáři vzbudit emoce? Jaké?
- Dohledali jste si k článku více informací? Pokud ano, uvedli jste zdroj?

9. Závěrečná reflexe se všemi žáky/studenty:

- Překvapilo vás něco u jiných skupin, jak psaly článek?
- Uvědomili jste si něco zásadního při aktivitě?
- Dozvěděli jste se něco nového?

Zdroje inspirace na aktivity k mediální gramotnosti:

- Multikulturní centrum Praha vydalo metodický manuál pro vedení interkulturní dílny na středních školách s názvem **Společně proti rasismu**, kde se mj. zabývá mediální gramotností. Aktivita **Média a co s nimi** (str. 12) má za cíl uvědomit si, k čemu dochází, když používáme pouze jeden zdroj informací. Metodické listy stáhneme na stránce: http://spolecneprotirasismu.mkc.cz/cz/metodika-cs_c.
- Multikulturní centrum Praha také vydalo metodický materiál **Vzdělávací program zaměřený na nenávistné projevy na internetu**⁷⁰. Zajímavé jsou aktivity, ukazující pracující s tématem hate speech, jako např.: **Haty kolem nás** (str. 7), **Útok v Břeclavi** (str. 10), **Jak zacházet s hate speech** (str.14). Metodiku lze stáhnout zde: http://mkc.cz/doc/FINAL_METHODIKA_web_verze_2.0.pdf.
- Otázkou kritického myšlení se ve své publikaci také zabývají už výše zmíněné organizace **NaZemí** a **Junák – český skaut**, které společně vydaly metodiku **Lidé v pohybu**.⁷¹ Najdete zde aktivity jako např. **Moc zlých slovíček** nebo **Hoax** má krátké nohy. Aktivity naleznete na stránce: <https://lidevpohybu.eu/kriticke-mysleni/>.
- Na závěr zmiňujeme i **Surfařův průvodce po internetu**⁷² – mediální příručku, která vznikla díky unikátnímu projektu studentů Masarykovy univerzity v Brně. Příručka se snaží poukázat na rychlé šíření fake news po internetu, přibližuje správnou práci se zdroji, poukazuje na nálepkování, vymýšlení faktů, manipulaci s obrazovými prostředky nebo hru se strachem a emocemi. Průvodce naleznete na stránkách: <http://zvolsi.info/manual-2/>.

⁶⁹ Aktivita volně upravená dle metodiky **Lidé v pohybu: Rámy, rámce, rámečky a Zpovídání fotografií**. Aktivity dostupné na : <https://lidevpohybu.eu/kriticke-mysleni/>.

⁷⁰ PÝCHOVÁ, S., KADERKA, M. a kol. (2016): *Vzdělávací program zaměřený na nenávistné projevy na internetu (metodický materiál, 2. upravené vydání)*. Praha: MKC Praha, z.s.

⁷¹ MALÍŘOVÁ, E., FRÚHBAUEROVÁ, P., HRUBANOVÁ, K., DŽESTR. (2016): *Lidé v pohybu*. Op.cit.

⁷² ZVOLSI.INFO (2016): *Surfařův průvodce po internetu. Nebud' loutkou propagandy*.

8. SLOVNÍČEK POJMŮ

Azyl = původně znamená útočiště, místo, kam se pronásledovaný člověk může uchýlit před pronásledovateli. Je to právní ochrana uprchlému cizinci, kterou stát uděluje tomu, kdo je prokazatelně pronásledován na území své vlastní země z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů. Azyl ale může být udělen například i z humanitárních důvodů a je udělován na dobu neurčitou.

Cizinec = za cizince je považována každá fyzická osoba, která nemá české státní občanství (včetně občana Evropské unie).

Diskriminace = rozlišování lidí na základě příslušnosti k nějaké obecné skupině bez ohledu na schopnosti konkrétního jedince. Toto rozlišování má za následek, že se k jednomu člověku chováme ve stejné situaci hůře než k jinému a to pouze proto, že daný člověk je příslušníkem nějaké skupiny (je určité rasy, věku, pohlaví, náboženství) nebo má nějakou vlastnost (či je nemocen, chudý apod.). Diskriminace může být i pozitivní: pak jsou příslušníci určité skupiny oproti ostatním zvýhodňováni.

Doplňková ochrana = nižší, časově omezená forma mezinárodní ochrany, udělená žadateli o mezinárodní ochranu (azyly). Je udělena cizinci, který nespĺňuje kritéria pro udělení azylu, ale existují důvodné obavy, že by v případě návratu osobě hrozilo nebezpečí ve své domovské zemi. Doplňková ochrana je udělována na dobu určitou, zpravidla dvou let. Při jejím prodloužení je ověřováno, zda důvody ochrany trvají. Pokud ne, ochrana je osobě odejmuta.

Ekonomický migrant = osoba, která dobrovolně, bez život ohrožujících příčin, odchází do jiného státu v očekávání zlepšení své životní úrovně, ekonomické situace či vzdělání.

Hate speech = nenávistný projev ve fyzickém, ale i virtuálním prostoru, který útočí na osobu nebo skupinu osob na základě pohlaví, etnického původu, náboženství, rasy, zdravotního stavu nebo sexuální orientace.

Integrace = proces, který umožňuje cizincům postupně se začlenit do společnosti. Cílem integrace je oboustranně přínosné nekonfliktní soužití cizinců a majoritní společnosti. Integrace předpokládá, že se imigrant dokáže v nové společnosti vyznat, do určité míry se jí přizpůsobit, ale zároveň si zachová tolik ze své kultury a identity, aby se cítil dobře. Pro přijímající společnost integrace znamená, že imigrantovi umožní, aby se stal jejím členem – nebude ho tedy vylučovat, ani ho nebude nutit, aby se zbavil své kultury a stal se stejný jako členové většinové společnosti.

Islám/islamista/islámský extremismus = zatímco **islám** je druhým nejrozšířenějším náboženstvím na zemi a ti, kdo jej vyznávají, jsou nazýváni muslimové, **islamismus** je snaha převést islámskou víru v politickou ideologii. Ne každý muslim je zároveň islamistou. **Islámský extremismus** je pak nejkonzervativnější formou islamismu, který často užívá násilných prostředků k dosažení svých politických a náboženských cílů. Ne každý islamista je zároveň islámským extremistou.

Migrace = přesun jednotlivců či skupin osob v prostoru. Přesun v rámci jednoho státu je vnitrostátní migrace. Pokud občané opouštějí svůj domovský stát, jedná se o emigraci. Pokud osoby přicházejí do jiné země, kde chtějí zůstat, jedná se o imigraci.

Migrant = je každá osoba bez ohledu na státní příslušnost, která opustí obvyklou zemi svého pobytu (zpravidla tu, kde se narodil) na dobu delší než jeden rok.

Multikulturalismus = myšlenkový směr, který zastává stanovisko, že v jednom demokratickém státě mohou společně žít nejen jednotlivci, ale i skupiny s různou kulturou. Zdůrazňuje prospěšnost této kulturní rozmanitosti pro společnost i stát.

Předsudky = zakořeněné, ale nespolehlivě zdůvodněné (či zcela neověřené) názory a postoje, většinou negativního rázu. Předsudky bývají namířeny nejčastěji proti určité skupině jako celku, anebo proti jedinci, protože je příslušníkem této skupiny.

Rasismus = názor, který tvrdí, že rasa určuje schopnosti člověka a že někteří lidé jsou nadřazení, a jiní méněcenní, z důvodu příslušnosti k určité rase. Přívrženci rasismu definují rasu jako skupinu lidí stejného původu a rozlišují různé rasy podle fyzického charakteru, jako je barva kůže nebo kvalita vlasů. Jako rasismus se také označují různé druhy negativního, agresivního či ponižujícího chování k odlišným osobám, k příslušníkům „jiné rasy“.

Schengenský prostor = Schengenská smlouva byla podepsána v roce 1985. Jejím výsledkem je tzv. schengenský prostor, kde na společných státních hranicích nejsou kontroly a hranice je tak možné překračovat kdykoli a na jakémkoli místě. (Ministerstvo zahraničních věcí ČR).

Tolerance = (z latinského slovesa tolerare, snášet, strpět) nebo snášenlivost znamená ochotu, schopnost nebo možnost člověka nebo společnosti žít vedle lidí s jinými názory, postoji a přesvědčeními, nebo přijímat či snášet něco samo o sobě spíše nežádoucího nebo nepříjemného.

Uprchlík = osoba, která utekla ze své původní země před válkou či před opodstatněným životu nebezpečným pronásledováním, založeným na rasových, náboženských, národnostních či politických důvodech, či důvodu příslušnosti k určitým společenským skupinám.

Xenofobie = projev chování, který spočívá v nedůvěře, strachu, odporu a nepřátelství ke všemu cizímu. Vede často k vytváření předsudků. Ty si jedinec osvojuje vlivem prostředí či je přejímá od vnější autority. Člověk tedy může mít strach z migrantů, přistěhovalců nebo příslušníků jiné rasy či kultury, aniž by se někdy s někým takovým setkal. Tento strach pak obecněji pramení z nedostatku objektivních informací a z generalizovaných zpráv o všem, co je cizí a co nás zdánlivě ohrožuje.

Zdroje:

- Migrant: http://www.iom.cz/files/Vykladovy_slovník_migracni_terminologie_IOM.PDF.
- Mezinárodní migrace, ekonomická migrace, cizinec: http://www.iom.cz/files/Vykladovy_slovník_migracni_terminologie_IOM.PDF.
- Schengenský prostor: http://www.mzv.cz/jnp/cz/informace_pro_cizince/kratkodobe_vizum/obecne_informace.html.
- Mezinárodní ochrana: <http://www.migrace.com/cs/poradna/informace-pro-cizince/zadatele-o-mezinarodni-ochranu>.

O PROJEKTU CROSSING BORDERS

Jako reakce na současné extremistické, xenofobní a rasistické postoje části české veřejnosti vznikl projekt Crossing borders, financovaný z prostředků ESF v programu Praha – pól růstu, který realizuje Sdružení pro integraci a migraci (SIMI). V jeho rámci SIMI usiluje o **zvýšení povědomí o skutečných příčinách a důsledcích migrace a to na příkladech konkrétních osob, jejich životních příběhů a zkušeností z procesu integrace, které jsou žákům zprostředkovány přímo na pražských školách formou seminářů a setkání s migranty při workshopech**. Projekt je zároveň vytvořen na míru požadavkům škol, které projeví zájem o spolupráci za účelem rozvoje kompetencí nejen žáků a studentů, ale i pedagogických pracovníků rozpoznat a odmítnout negativní stereotypy, porušování práv menšin a šíření extremistických projevů a předcházet častým komunikačním omylům při práci s migranty či jak podpořit inkluzi žáků s odlišným mateřským jazykem.

SDRUŽENÍ PRO INTEGRACI A MIGRACI (SIMI)

SIMI (Sdružení pro integraci a migraci) je lidskoprávní nezisková organizace, která hájí práva migrantů a uprchlíků v České republice již 25 let. Byla založena v Praze v roce 1992 jako „Poradna pro uprchlíky“, s cílem pomáhat příchozím z válkou zmítané Jugoslávie. Pomoc spočívala nejen v poskytování bezplatného poradenství v sídle organizace, ale i přímo v uprchlických táborech na našem území. V současné době už SIMI činnost v uprchlických táborech nevykonává, ale zaměřuje se na bezplatné právní, sociální a psychosociální poradenství migrantům v pražské kanceláři. Zde jim poskytuje odborné rady nezávisle na jejich pobytových statusech. Služby SIMI tak jsou přístupné nejen uprchlíkům, ale bez rozdílu všem migrantům, kteří pomoc právě potřebují. Neméně důležitou součástí aktivit SIMI je i ovlivňování migrační a azylové legislativy v ČR a práce s širokou veřejností s cílem rozvíjet toleranci a potírat xenofobii a rasismus. Pracovníci SIMI tak vystupují v médiích, účastní se diskusí, seminářů, konferencí a zároveň přednášejí a besedují na základních, středních a vysokých školách po celé České republice. Informace o SIMI najdete na stránkách www.migrace.com.

POZNÁMKY

Metodika vznikla v rámci projektu Crossing borders,
který je spolufinancován Evropskou unií
z Evropských strukturálních a investičních fondů,
v rámci Operačního programu Praha – pól růstu ČR.

Online verze metodiky je ke stažení
na: www.migrace.com

SDRUŽENÍ ASSOCIATION
PRO INTEGRACI FOR INTEGRATION
A MIGRACI AND MIGRATION